

PLANINSKI VESTNIK
GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

št. **1**

poština plačana v gotovini

VSEBINA:

V NOVO LETO	1
NOVOLETNI RAZGOVOR S PREDSEDNIKOM PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE DR. MIHO POTOČNIKOM NA KANGBACEN	2
Ing. Pavle Segula	5
MORAŠ ZNOVA ZACETI	
KADAR SEM TAKOLE SAM	
UJEL SEM LIST	8
Tone Kuntner	
KANGBACEN — PRED LETOM 1965 IN PO NJEM	9
Zoran Jerin	
POROČILO O II. JUGOSLOVANSKI HIMALAJSKI ODPRAVI KANGBACEN 1965	15
Jože Govekar	
SKOZI DEŽ IN SONCE NA HIMALAJO	20
Tone Skarja	
KOTA 7535 M	28
Ljubo Juvan	
MED ŠESTIM IN SEDMIM TISOČAKOM	31
Ciril Debeljak	
PATOFIZIOLOŠKE RAZISKAVE NA NAŠI ODPRAVI	33
Dr. Andrej O. Župančič	
ZDRAVNIŠKO POROČILO	35
Dr. Jože Andlovic	
DRUŠTVENE NOVICE	39
ALPINISTIČNE NOVICE	43
IZ PLANINSKE LITERATURE	45
RAZGLLED PO SVETU	45
NASLOVNA STRAN:	
SVEČE BREZ PLAMENA — Foto: Tone Knez — Ljubljana	

KOMPAS

turistično in avtobusno podjetje
LJUBLJANA

v 45 poslovalnicah po Jugoslaviji

nudi vse turistične usluge, organizira izlete in potovanja, prodaja turistične spominke in izdelke ljudske obrti in izposoja osebne avtomobile z in brez šoferja.

PRED VSAKIM POTOVANJEM JE
KOMPAS NAJBOLJŠI SVETOVALEC!

»Planinski Vestnik« je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga PZS - urejuje ga uredniški odbor. Odgovorni urednik: Stanko Hribar; glavni urednik: Tine Orel. Revija izhaja dvanaajstkrat na leto. Članke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Planinska zveza Slovenije, Ljubljana / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Dvorčakova 9, p. p. 214, telefon 312-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, razvid naslovov / Tiska in klišeje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani / Letna naročnina je N din 24.—, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih (naročnina za inozemstvo N din 37.— ali 3 USA \$) / Tekoči račun revije pri Narodni banki 503-8-10 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pa pismene odpovedi, ki jih naročniki izročijo Upravi do 1. decembra za prihodnje leto. Rokopisov ne vračamo.

planinski vestnik

glasilo planinske zveze slovenije l. 1967 - št. 1

V NOVO LETO

Vselej drag mi bil ta hrib je strmi...

G. Leopardi

Srečno novo leto — smo izgovarjali te dni vseprek, svojim najbližjim in najdražjim, prijateljem in znancem, ki smo jih v novoletni vigiliji in sedmini srečali. Pajčevina novoletnih želja nas je omrežila, iz navade, včasih iz potrebe. Naj bo že kakorkoli — ko sklepamo staro leto in začenjamo z novim, nas nevidna roka tira pred obračun. V vejah želja — da se zatečem k sodobnemu našemu pesniku — pa bi si vsi radi pripeli gnezdo sinic, ki bi ščeбетale vzpodbudno pesem prihodnosti, boljše, bogatejše, srečnejše.

Našemu glasilu gre pri tej pesmi posebna vloga in naloga. Kliče nas v hribe, v gorsko naravo, na pot, ki ponuja vse blagoslove molčečih in zvenceh dobrav, gozdov, trav, hudo-urnikov in studencev. Vse, kar lahko mesec za mesec prinašamo, je eno samo vabilo, da se tej ponudbi ne odrečemo, da sežemo po njej kot po neobhodno potrebnem življenjskem napitku in neizogibnem okrepčilu. Čim bolj nas požira vihra napredka, čim bolj smo odvisni od dvomljivih uslug mehanizacije, tem bolj postaja stanoviten ritem sožitja s prvobitnimi naravnimi dobrinami pogoj za življenje, za »osvajanje sreče«, kakor je rekel Russel.

Planinski Vestnik opravlja svojo nalogo že osmo desetletje. Z njim se naša telesna in duhovna kultura vključuje v svetovni miselni tok, z njegovo vsebino izpričujemo, kako v sodobnih razmerah in posebej v naši družbeni ureditvi, ki jo vodi socialistična misel, gledamo na blagor delovnega človeka, na njegovo sprostitev, oddih in razvedrilo, na njegovo duševno in telesno zdravje, na njegovo uravnovešenost in radoživost.

Prav zato naše glasilo ne more pospeševati, na priliko, samo izletništvo ali samo plezalstvo, ampak mu mora biti pri srcu vse, kar nas vleče in mika v gorsko naravo. In to vse ljudi, mlado in staro, ljudi vseh možnih okusov, interesov, poklicev in nazorov. Bajna zlata reka Etienna Morela, plodna reka življenja, mora napajati vse, ki so prave volje, nič ne sme biti prihranjeno samo za redke izbranice, za domišljave sebičneže, ošabne samozvance in čudaške osamelce. Vse, kar je, je za človeka. Vse, kar delajo in snujejo varuhi narave, delajo zanj, ne proti njemu.

Delovni program planinske organizacije je znan širom po naši zemlji. Sto planinskih društev v naši mali, mili Sloveniji, ga skuša leto za letom izpolniti in s tem potrditi svoj družbeni smoter in smisel. Seveda se nam vsako leto to ne posreči povsem. Tudi naš Kangbačen 1965, ki mu to številko posvečamo, nam ni šel tako »spod rok in spod nog«, kakor smo upali in računali. Res je tudi, da ne stojimo vselej pred istimi težavami, ko se lotevamo dela pri naši organizaciji, propagandi, vzgoji, vzdrževanju in upravljanju domov, koč in zavetišč, pri delu za planinska pota, v alpinističnih, mladinskih in pionirskih odsekih. Navajeni smo že, da se zaradi slabo opravljenih del ob novem letu že vnaprej opravičujemo z ovirami, ki se nam vale kakor Sisifova skala na strmo pot do ciljev, čeprav ta spreminja svojo obliko in težo tako v besedah kakor v stvarnosti. Prav stvarnost pa terja od nas, da ne popustimo, ampak iščemo samo tisto, kar nas vzpodbuja in krepi, kar nam vžiga voljo in hrani nenasitno in neomajno upanje, da bo naše prizadevanje vendarle vsaj nekoliko doprineslo k lepšemu, srečnejšemu življenju.

Ena od ovir, ki nam je stopila na pot prav proti koncu preteklega leta, so finančna bremena, ki jih glasilo nalaga planinski organizaciji. Povejmo še enkrat, da gre več kot štiri petine sredstev za papir in tiskarske stroške in da komaj petina stroškov odpade na upravo in na honorarje, da je dalje treba varčevati pri tehnični strani glasila, pri kvaliteti papirja, pri ključjih in ilustracijah ter seveda tudi pri celi vrsti drugih sredstev, ki bi bila potrebna za vsebinsko in oblikovno rast glasila. Kljub tej hudi oviri, ki se nam je zdela nekaj časa že

skoraj nepremagljiva, gremo v novo leto s prepričanjem, da bomo glasilo izdajali v dose-
danjem obsegu in vsaj pri dosedANJI kvaliteti. To prepričanje nam potrjuje tudi dejstvo,
da so tisoči naših naročnikov razumeli našo stisko v l. 1966 in nas podprli s prostovoljnim
dodatkom na naročnino, nekatera društva pa so se čutila dolžna, da za planinsko glasilo
globlje posežejo v svoje ne ravno bogate blagajne. V tem odzivu planinske javnosti je
močan vir optimizma za uredniški odbor pa tudi pomembno bodrilo za vso planinsko
organizacijo. Žal smo morali kljub temu povišati naročnino.
V znamenju te povezanosti med našim članstvom, organizacijo in glasilom voščimo vsem
planinskim društvom, vsem njihovim odbornikom in članom, posebej pa vsem naročnikom,
sotrudnikom in bralcem Planinskega Vestnika

SREČNO NOVO LETO!

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE,
UREDNIŠTVO IN UPRAVA
PLANINSKEGA VESTNIKA

NOVOLETNI RAZGOVOR S PREDSEDNIKOM PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE DR. M. POTOČNIKOM

Udeležili ste se blejskega simpozija v okviru prireditve »Šport in turizem«. Ali
vas je razprava zadovoljila, ali so bili sklepi taki, kakršne ste kot predsednik
planinske organizacije želeli?

Mednarodni seminar »Šport in turizem«, ki se je pod pokroviteljstvom UNESCO vršil v dneh
od 13.—16. oktobra 1966 na Bledu, je bil zelo zanimiv in razgiban. Pogosta, prevladujoča
in soglasna je bila ugotovitev, da sodobni ljudje niso več pripravljeni, samo sedeti (športi
za gledalce in stacionirani turizem), temveč vedno bolj potrebujejo in tudi vedno bolj
iščejo aktivno udejstvovanje v naravi (aktivni športi — zlasti smučanje, plavanje, atletika,
hoja — potovanja iz kraja v kraj, taborjenje itd.). To pa je seveda voda tudi na naš pla-
ninski mlin. Naši podatki in opažanja tudi kažejo, da je obisk v naših gorah iz leta v leto
večji. To pa obeta vsem planinskim delavcem seveda tudi še večje naloge v bodočnosti.
Imeli smo priložnost, da smo z našim koreferatom opozorili še posebej na planinstvo,
alpinizem in visokogorsko turno smučanje. To pride potemtakem v pomembne mednarodne
dokumente. Podatki o našem nadpovprečno priljubljenem slovenskem pa tudi o jugoslo-
vanskem planinstvu in o naših gorah so vzbudili nenavadno pozornost in zelo prijazne
komentarje. Delegatom smo razdelili tudi znamenito pismo Toma G. Longstaffa dr. Kugyju,
ki posrečeno in jedrnat — pa z izkušeno sodbo svetovnega popotnika in slavnega alpinista
— opeva gorski svet naših Julijcev v primerjavi z gorstvi največjega slovesa po vseh konti-
nentih kot nadpovprečno lepoto.

Med sklepi je najvažnejši ta, da bo v prvi poslovni dobi mednarodni odbor »Športa in
turizma« imel svoj sedež v Ljubljani. Tako bomo lahko tesno povezani.

Kaj ste s svojim prispevkom k razpravi predvsem hoteli doseči? Imamo vtis,
da se vrednost planinstva za duhovno kulturo tako v športnih kot turističnih
krogih ne čišla dovolj.

Hoteli smo vključiti planinsko delovanje in naša prizadevanja v enakopravno obrav-
navanje za današnje in jutrišnje človeštvo tako pomembnih vprašanj kot sta šport in
turizem. Mislim, da se nam je posrečilo vzbuditi vtis o naši pomembnosti in da smo vsaj
nekoliko lahko omajali podcenjevanje in osamljevanje, ki ga pri nas še pogosto doživljamo
posebno ob gmotnih dilemah. Opozorili pa smo še prav posebej tudi na kulturno, moralno,
vzgojno ter mednarodno pomembnost planinstva, kar celo presega marsikakšno razsežnost
zgolj športa ali zgolj turizma.

Dr. Miha
Potočnik

Vodstvo planinske organizacije ste prevzeli v času, ko smo se začeli prebijati skozi stisko reformnih ukrepov in iskali pri tem nova pota, sredstva in deloma tudi program, naloge. Kakšne dosežke lahko ugotovljate po prvem poslovnem letu?

Kot plezalec prav dobro poznam »ravbarske lojtrice«. Delam na osnovah in uspehih svojih prednikov, ki so od leta 1893 naprej znosili še v dosti težjih razmerah mnogo tega skupaj. Sedanji upravni odbor je bogat dedič, ki stoji na ramah drugih in zato morda lahko sem pa tja seže tudi više. Zato me vedno tudi skrbi, da ne bi sodobniki česa zapravili, kar so drugi zbrali. Pogosto mislim na gorenjski izrek »kar stari skupaj spravijo, mladi zapravijo«. Zavedam pa se, da sam zase nič ne pomenim; vsi skupaj — planinska društva, njih odbori in člani ter upravni, nadzorni in glavni odbor zveze z meddruštvenimi odbori vred — smo planinska organizacija, vsi skupaj tudi lahko veliko naredimo, če nas navdaja enotna misel in legendarno planinsko navdušenje ter požrtvovalnost.

Reforma nas niti ni preveč prizadela, čeprav nas je — v naše dobro — pretresla. Razlagali si je nismo kot nesrečo ali kot korak nazaj, temveč smo jo pravočasno razumeli in tudi ustrezno ukrepali. V končnem rezultatu mora po našem mnenju prinesiti tudi večje planinsko blagostanje in razvoj ter neprimerno večje možnosti za uresničevanje naših delovnih programov, kot smo jih imeli doslej. Menim, da smo z reformo postali kot organizacija močnejši in odpornejši. Sposobni smo bili, da smo brez veliko hrupa pometli predvsem pred svojim pragom in našli pomembne rezerve, ki so nas osvobodile ponekod in kdaj pa kdaj že nevarne bolezni parazitizma in profesionalizma. Občutno smo zvišali članarino. Z njo krijemo zdaj vse osebne in administrativne ter materialne izdatke naše zveze. Zvišali smo naročnino za Planinski Vestnik, ki pa ga podpiramo tudi s članarino. Kljub temu ni bistveno padlo niti število članov niti število naročnikov. Če bi bili bolj vztrajni agitatorji, bi bržčas oboje celo že letos lahko zvišali. Zato pa tembolj upravičeno zdaj zahtevamo javno priznanje, razumevanje in gmotno podporo za naloge, ki jih sami seveda ne zmoremo: za investicije in investicijsko vzdrževanje naših planinskih domov in koč, za planinska pota, za planinsko-turistično propagando, za izvrševanje programa v delu s planinsko mladino, za alpinizem in alpinistične odprave in za naše kulturno udejstvovanje.

S preteklim planinskim letom smo lahko kar zadovoljni. Na novo smo dali leta 1966 v promet kar sedem novih oziroma docela prenovljenih planinskih domov in koč (Zelenica, Cojzova koča na Kokrskem sedlu, Prešernova koča na Stolu, Tičarjev dom na Vršiču, Dom Zorka Jelinčiča na Črni prsti, Železničarski dom na Vogarju, radovljiška koča na Goški ravni na Jelovici). Obisk v planinah je bil kljub reformi in kljub ukinitvi popusta na železnici itd. v sezoni 1966 vsaj tako velik, če ne že večji kot leto poprej, inozemcev pa je bilo znatno več. Izkupiček je presegel tistega iz leta 1965. Dobili smo končno povsem zase in izključno s svojimi članskimi sredstvi Dom slovenskih planincev »Zlatorog« v slovenski prestolnici Ljubljani. Uredili smo mnoga vprašanja za sproščeni obisk planinsko zanimivih točk v obmejnem pasu brez dovolilnic. Začela so se začetna konkretna dela za slovenski planinski muzej. Pripravlja se druga izdaja plezalnega vodnika po naših gorah »Našega alpinizma«. Pripravljamo nove zemljevide. Snujemo nove alpinistične odprave v Kavkaz, Pamir, Himalajo. Naši alpinisti so bili v letu 1966 zelo uspešni doma, v Alpah in v Kavkazu. Okrepila in še bolj utrdila se je gorska reševalna služba, ki je letos dobila tudi novo javno priznanje Bloudkovo plaketo. Sprejeli smo v našo zvezo stoto (100.) planinsko društvo »Mariborski tisk« v Mariboru in morda še kaj. Tudi javnost zadnje čase s pomočjo časopisov, radia in televizije bolj pogosto sliši o nas in o našem delu.

Mednarodno turistično leto mora omogočiti intenzivno aktualizacijo planinstva kot sestavni del turizma v ekonomskem, kulturnem, propagandnem in političnem pogledu. Ali imate glede tega kake sugestije?

V mednarodno turistično leto 1967 se moramo vključiti seveda tudi planinci. Obisk gorskih krajev in gora v Sloveniji je v letu 1966 prekosil celo obmorske kraje. To nas opozarja na to, da se moramo na bodočo planinsko sezono zelo vestno pripraviti. Urediti moramo

seveda predvsem naše še precej neobogljeno planinsko gospodarstvo, pripraviti kolikor mogoče najboljše naše planinske postojanke in njihovo oskrbovanje, obnoviti ter izboljšati mnoga planinska pota in steze, zvišati število članov planinskih društev in naročnikov Planinskega Vestnika, organizirati alpinistične odprave v Himalajo (vrh Kangbačena), na Pamir (praznovanje 50-letnice oktobrske revolucije na vrhu Pik Lenina 7134 m) in na Kavkaz ter podpreti najboljše naše naveze v Alpah; na naših slovenskih tleh bo leta 1967 mednarodno srečanje mladih planincev iz vseh v mednarodni planinski Uniji (UIAA) vključenih dežel, mednarodno srečanje gorskih reševalcev iz vseh evropskih dežel (zahodnih in vzhodnih) in že tradicionalno srečanje planincev treh dežel (Slovenije, Furlanije in Koroške), ki se srečujejo v Julijskih Alpah, najbrž septembra 1967 v Ljubljani. Kot že rečeno, bomo izdali v drugi in želo izpopolnjeni izdaji »Naš alpinizem«, nekaj novih zemljevidov, kratek mednarodni vodnik po Julijskih Alpah (v več jezikih), zavzemali se bomo za sprejetje novega republiškega zakona o varstvu narave itd., itd. Seveda je naš program še obsežnejši in pestrejši. Za uresničitev pa bi potrebovali seveda dosti večjo družbeno pomoč, kot pa smo jo imeli letos. Radi bi bili veliki optimisti. Precej dobro vemo in si predstavljamo, kaj bi vse mogli in morali storiti tudi v našem planinstvu, da bi se oddolžili mednarodnemu letu turizma. Imamo precej dolg zalet, — seveda pa ne vemo, kako daleč bomo lahko skočili.

Kakšne priložnosti za nadaljno uveljavljanje našega planinstva vidite v l. 1967?

Mislím, da bodo mnoga naša prizadevanja morala biti posvečena še vedno naporom, da bi se dokončno izvlekli iz osamljenosti in zaprtosti vase, ki ponekod še prevladuje, ne nazadnje tudi že zaradi teženj, živeti še naprej v že nekoliko preživeli planinski idili in romantiki. Treba bo korajžno stopiti v sredo življenja in si priboriti enakopravno mesto med telesnokulturnimi, turističnimi in drugimi družbenimi organizacijami. Celó več: dobiti moramo ustrezno in javno priznано mesto kot družbeno pomemben in za družbeno telesno in duševno zdravje koristen činitelj, ki je upravičen do družbene podpore in vreden družbene pozornosti. Naša društva bi se na podlagi svojega dela in svoje delovne pripravljenosti morala še bolj intenzivno vključiti v komunalni sistem, najti svoje mesto v občinskih načrtih in programih in v načrtih gospodarskih organizacij. Brez takih povezav najbrž ne bomo mogli več uspešno napredovati.

Še vedno ste aktiven alpinist. Znano nam je, da pripravljate knjigo svojih planinskih spisov. Zakaj odlašate z redakcijo? Morda zato, ker se vam zdi, da vaš fizični planinski opus še ni zaključen?

Če bi bil, bi knjiga morda že izšla. Verjemite pa mi, da je najbrž veliko lažje in prijetneje pisati knjigo kot pa opravljati vodilno in po mojem prepričanju zelo odgovorno odborniško dolžnost. To poslednjo so mi naložili slovenski planinci, ono drugo bi si naložil sam. Tako vidite, kdo se je (začasno) umaknil. Zavedam pa se, da so tisti, ki pišejo knjige, modrejši od mene.

Ste kdaj posebej razmišljali o tem, zakaj hodite v gore? Ali ste našli svoje razloge in odgovore?

Nikoli nisem razmišljal. Sem zmerom kar šel. Bom pa razmišljal in morda celo pisal o tem na stara leta. Tako si bom mogoče lahko podaljšal svoje planinsko življenje.

Zanima nas, katere plezalne ture se najraje spomnite in katera gora je za vas v Sloveniji najlepša?

Vsaka. Zato, ker je gora, in zato, ker je v Sloveniji.

Naročnino lahko poravnate v obrokih. Ustregli nam boste, če nakažete prvi obrok čimprej.

NA KANGBAČEN!

Ing. Pavle Šegula

Rad se spominjam otroških let, ko sem se neštetočkrat spoštljivo in boječe oziral proti Grintovcem in bližnjemu Storžiču in so se po meni motala vprašanja, kako je na piramidastem vrhu Triglava, kadar ga zagrnejo črni, nepriljudni oblaki. In še mnogo je bilo vprašanj, mnogo tesnobe, tako da kasneje tudi ni manjkalo veselja, ko je prišel čas, da sem si z vsemi temi, pa še z mnogimi drugimi vrhovi postal dober znanec in prijatelj do konca dni.

To so bili časi, ko sem že znal prisluhniti novicam o prečudovitem ledenem svetu Himalaje in o delu redkih odprav, ki so tamkaj komaj dobro pričele spoznavati neznano veličastje. Zemlja, zibel in domovina nešteti živih bitij, širokogrudna mati človeštva je svojim otrokom vložila v prsi tudi neznana hrepenenja po spoznavanju neznankega števila čudes vseh vrst, lepote in zanimivosti, ki jih je možno najti pod širnimi svodom nebesa. Ni malo razlogov, ki nas ženejo k spoznavanju tega, kar je moč odkriti v globinah morja, v samotah vročih in ledenih puščav, na vrhove najvišjih gora. Malloryjev »Because it is there« je postal simbol, vodilo pri odločitvah. Cilj je, in če je, mu je treba priti do kraja, treba je stopiti na vrh in premagati predvsem lastne slabosti.

To pa je bila izjemno težka naloga; za majhne in revne narode še celo. Vleklo je tudi naše alpiniste od Skale in SPD. Bili so pogumni, čutili so se sposobne, volja je prekipevala. Toda bilo je preveč ovir, toliko zaprek, da ni bilo mogoče preko njih. Morda bi pomagal čas, da ni prav tistikrat v vsej Evropi in prek njenih meja zavela vihra uničevanja in vojne, boj za obstanek.

Ko je bilo konec pokola, je po svetu nekaj časa zmagovala pamet. Utihnila so orožja, ljudje so hoteli ustvarjati, nadomestiti zamujeno. Povsod, tudi v gorah. S polno močjo je mikalo neznano, na pot v Himalajo so odšle nove odprave.

Novi odnosi med družbenimi silami so takrat tudi pri nas obetali boljše čase. Vabili so še vsi osem-tisočaki, prva leta še brez zmagovalcev. Deviški tretji pol je vabil goste k polni mizi. To je bila zlata doba najvišjih vrhov, pri nas bolj znana kot doba velikih upov in »zamujenih vlakov«.

Poznavalci naših tedanjih razmer vedo, da planinska organizacija ni spala. Več kot odlični

uspehi v domačih gorah, neizmerna volja biti enak enakim, sposobnost in odločnost so bile že leta 1954 na tem, da uspejo. Odhod naših v Himalajo je bilo samo še vprašanje tehničnih opravkov. Vendar je morala prevladati in zmagati ozkost nekaterih krogov, želja po nekaki športno-nacionalni uravnolovki in nepotrebno skoparjenje, ko bi bilo treba odriniti nekaj tisoč dolarjev. Od silnega poleta je organizatorjem in odpravi ostal grenak priokus o boju z mlino na veter, bojazen, da nikdar ne bomo prebili lupine svojih nešteti kompleksov in tradicionalne omejenosti.

Ostala pa je trma, ostalo je načeto delo. In vabili, vabili so zgledi drugih, srečnejših: Zgledi zmagovalcev Francozov, Angležev, Avstrijcev, Švicarjev, Italijanov, Japoncev in mednarodnih odprav. Nismo jim zavidali, delili smo veselje z njimi in sami vrtali dalje. Ta napor ni ostal brez vidnih uspehov. Čeprav sam v končni fazi jalov, je obrodil odlično alpinistično zgodovino Igorja Levsteke in Janka Blažaja, knjigo »Himalaja in človek«. Če bi to delo obravnavali kot skupek takratnih prizadevanj, da bi tudi mi odšli v Himalajo, bi ga še najlažje primerjali z lepim, zdravim otrokom, ki so ga kirurgi iztrgali iz telesa mrtve matere. Videti je bilo, da bi odprava ne šla na pot nepripravljena. Čeprav je manjkalo samo še odhod, je ostala doma.

Treba je bilo pač še nekaj let, da smo leta 1960 doživeli naše Trisule. Šli smo, videli in tudi uspeli. Res, vrh je ostal sam. Toda premagali smo kopico zakoreninjenih, da ne rečem prirojenih predsodkov. Premagali smo nacionalno ozkost in celo vzbudili dokaj zanimanja v širšem državnem zaledju, čeprav je prav v tem okolju alpinizem dokaj tuj, da ne rečem neznan in nezaželen pojav.

Odprava je opravila poglobilno delo in zavzela mostišče, izhodišče za nove podvige. Dobili smo prvo knjigo o lastnih doživetjih v Himalaji. Dobili smo film, predavanja. Želi smo obilo priznanja, ko je naša planinska javnost neštetočkrat dokazala, da ceni, odobrava in podpira naše načrte, naše napore. Seveda so še ostale tudi ovire. Zunaj nas, pa tudi v nas samih. Dinamika dogajanja je ponovno usihala, čeprav gibanje ni zamrlo.

Žepni podvig Zorana Jerina in Aleša Kunaverja je bila prava transfuzija. To niso bila le osebna doživetja dveh samotnih alpinistov v Nepal. Dala sta nam knjigo, film, vrsto predavanj in izkušenj ter predlog o novem cilju — Kangbačenu. Zasebna zavzetost in podjetnost sta prdrli tedaj, ko še ni bilo priložnosti za veliko odpravo.

V dogajanje so se začela vključevati pisma bralcev dnevnega časopisja. Planinci smo jim radi prisluhnili in organizirali, kar je bilo mogoče, da bi se kolesje odpravarstva zasukalo s tisto silo, ki jo premore.

Na svojem tiru so delali in organizirali člani APD; odprava v Ande je bila takorekoč na poti. Za spremembo in zavoljo nižje cene tokrat južna polobla, gore, ki po mikavnosti ne zaostajajo za Himalajo. Obilo naporov, obilo navdušenja in dela. Seveda vse strogo amatersko. In žal zopet zastoj.

Osebnost, ljubezen do podviga, vera v koristnost početja, prepričanje v upravičenost so zmožni ustvarjati čudeže. Kako preprosto lahko je delati, če človek ve, kaj hoče, in če resnično želi nekaj ustvariti. Potrebuje samo še sodelovanje zaledja.

In spet je strašno preprosto nekaj preprečiti, onemogočiti, kadar uradniki ne vidijo cilja, temveč le mrtve črke tega ali onega paragrafa. Jasno, tudi tokrat uradnik ni dal soglasja, da bi odprava s svojega računa dvignila devize. Ni jih bilo mnogo. A bilo bi jih zadosti, če bi ne bile ostale v blagajni, odprava pa doma. Spet so ostale samo izkušnje, volja in nekoliko okrnjeno navdušenje.

Miru pa ni in ga ni. Delo gre naprej.

Uspe prva odprava v Kavkaz. Po zgodah in nezgodah »reprezentančne odprave«, ki je štela premalo alpinistov, uspe Mihi in njegovi skupini tako temeljit popravek ocene, da odtlej Kavkaz ni več vprašanje. Odprava osvoji Elbrus in vse pomembnejše vrhove okoli njega.

Sami sebi težko verjamemo, pa je le res. Nenadno smo deležni dokajšnjega zanimanja javnosti. Na voljo so sredstva, minimalna sicer, toda resnična in zadostna. Med njimi tri tisoč dolarjev za Svalbard in Ande. Kavkazci deviz ne potrebujejo. Spet gredo na pot in premagajo Užbo ter nekaj njenih visokih sosed. Dogodki doživijo odmev v samostojnih številkah PV in dnevnem časopisju. O odpravah poroča radio, v predavalnicah se zvrste tri ekspedicijske teme. Gledamo film o Cordilleri Real.

In še nekaj... V teku je že delo za vzpon na Kangbačen. Nepalska vlada je dala več kot prijazen načelni DA. Površnemu opazovalcu, ki hladno beleži dogajanje in se ne potrudi, da bi dojel njegovo bistvo, pa so odprave samo odhajanje skupin alpinistov v tuje gore. Tudi Kangbačen mu ne pomeni nič posebnega. Kvečjemu domneva, da bodo zavoljo daljnega cilja večji izdatki.

Organizatorji in poznavalci pa vedo, kako mogočna mobilizacija notranjih sil in dogajanja v celotni planinski organizaciji utegne biti skrita v odpravi. Razodeva se vrsta front — znotraj organizacije in zunaj nje.

Tu so delavci organizatorji, ki gladijo ovire, iščejo in odpirajo pota. Iščejo sredstva od šivanke do šotorov, od dinarja do konzerve, od klina do slonove noge in injekcijske igle. Vse tja do šest ton opreme za daljnjo pot.

Tu so alpinisti, večno željni odprav, kandidati za razburljive pohode v neznano. Treba je iskati, treba si je prizadevati, da bo čim več dobrih med dobrimi. Treba se je preizkusiti v domačih in tujih stenah. Zato so priprave vsestransko zahtevne, terjajo odpovedi, ozke osebne koristi romajo v drugi plan. Delu ni in noče biti konca.

Tretja fronta je sredina, v kateri živimo, naša skupnost. Sredina ljudi vseh vrst prepričanj. Ljudi, katerih večina nima pojma o neverjetni zapletenosti in obsežnosti podviga. Kljub temu pa mu je večina blizu in naklonjena, ga odobrava in podpira. Končno se nekje vendarle mora poznati, da smo gorjanski narod.

Spričo vsega tega je do neke mere pretirana pozornost, ki jo posvečamo redkoštevilnim neprijaznim kritikom odprave na Kangbačen. Po pravici rečeno nas najbolj moti in skrbi ton te kritike, ker je značilen za našo »kritičnost na sploh«. Take kritike se moramo bati in se ji upirati zategadelj, ker so ji najljubši objekt nepravne napake na nepravih mestih. Loteva se jih z zelo nestrokovnim, predvsem pa nestrpnim odnosom do dogajanja. Še več, dogajanja največkrat niti ne vidi!

Nič čudnega torej, če v tem smislu nihče od kritikov ni bil kritičen do — denimo — izbire cilja, številnih slabosti v pripravljanju odprave, opreme, privajanja alpinistov do skupnega življenja v težavnem tujem okolju, psihološkim in zdravstvenim pregledom kandidatov. Ne, brali smo čenče o milijardah, izdatkih in spet izdatkih. Kakor da je odprava brezčuten stroj za požiranje denarja, ki ne daje nobenih vrednot in tudi nobenih drugih vrednot ne zahteva. Prva stvar, prvi vtis, ki ga dobimo, ko čitamo tistih nekaj strupenih pripomb je žalostna ugotovitev: Tako redko se nam nudi priložnost, da nekaj storimo, da nekaj ustvarimo na mednarodni višini, pa smo sami tisti, ki krnimo rezultate dela, še preden jih ustvarimo. Nikjer sledu o kakem nacionalnem ponosu. Balinar žre smučarja, nogometaš alpinista in tako

Vrh Ramtang nad ledenikom Rantangom

naprej. Resnično nismo boljši od slona v trgovini s porcelanom.

Po drugi strani bi se morali razjokati nad državotvornostjo teh kritikov. Kakšna skrb za družbena sredstva! Človek se skoroda ustraši in dobi vtis, da je prav druga jugoslovanska himalajska odprava kriva številnih tegob v našem razvoju. Da smo mi krivi, če še ni povsod ambulant, če ni šol v vsaki vasi in če še ni vse in povsod v redu s produktivnostjo. Na kraju se zbojimo za samo reformo. Kritikom je odveč proučevanje fiziologije človeka v velikih višinah, češ da pri nas ni hribov, ki bi dosegli 3000 m. Nimajo pojma, da so hribi v Angliji še dosti nižji, pa so njihovi alpinisti v Himalaji pol leta na stroške vojnega letalstva proučevali prav ista vprašanja in so naročniki rezultate varno spravili v blagajno. Kaj hočemo, po mnenju kritikov, naj Himalajo in druge hribe še naprej obiskujejo in osvajajo drugi. Kdorkoli. Nam je škoda denarja.

Preobčutljiv državljani je spričo vsega tega jadvokovanja nedvomno zahvalil boga, ko je parada samozvanih varuhov socializma še pravi čas odkrila grehotno početje in z enim samim udarcem po zapravljenih planincih rešila domovino obubožanja in propada.

V obrambo naše odprave se je oglasilo nekaj prikupnih diskutantov. Pravim prikupnih, četudi nikogar ne poznamo in ne zato, ker niso tolkli po odpravi. Prikupni so bili preprosto zato, ker niso govorili nesramno, zajedljivo in neuko temveč uglajeno in kulturno. V tem je naš plus. Plus zato, ker si naša organizacija prizadeva, da tudi sleherni povprečni planinec v gorah ne bo iskal samo fizičnega izživiljanja, ker ga tja vodijo tudi druga čustva, želje po doživljanju lepote, sla po razmišljanju in če treba po duhovnih in telesnih preizkušnjah. In to znajo tudi povedati, zapisati! Razveselimo se, ko v obilju podpovprečnosti, nepoučenosti in izzivalnih parol naletimo na lepo ubrane besede, ki kažejo pisce s srčno kulturo. Kaj naj še porečemo k vsem tem odmevom?

Če spoštujemo svobodo misli in besede, se moramo strinjati s tem, da vsakdo pove, kar ga je volja. Isto velja za nas in za naše zaledje, naše somišljenike.

Ni prazno besedičenje, če trdimo, da tudi naši alpinisti v Himalaji lahko nekaj predstavljajo. Imamo vse sposobnosti in zato tudi dolžnosti. Ni lažje priložnosti za sodelovanje med narodi, kot je sodelovanje kulturnikov, športnikov, planincev in znanstvenikov. Še dosti je takih, ki jim gre za mirno, prijateljsko vzdušje, ustvari ga pa lahko

predvsem vedra, svetovljanska narava ljudi, ki žele v prijateljstvu uživati lepote narave in duhovne pridobitve človeškega duha.

Seveda pa nas zavest, da s svojo dejavnostjo služimo napredku, ne sme uspavati. Če že del državljanov to dejavnost odklanja s kritiko, ki je groba, površna in pristranska ter zato nerabna, moramo biti dovolj zreli, da bomo znali obsoditi lastne napake.

Danes že govorimo o končnem podvigu na Kangbačen. To sta sklenila upravni odbor PZS in izredna skupščina PZS, to zahteva izvršni odbor PSJ in skupščina PSJ. To je želja nas vseh. Dolžni smo doseči vrh, na katerega so naše noge tako visoko utrle pot. Hočemo do kraja popisati enega izmed listov velike himalajske kronike. A biti moramo do kraja kritični, saj se nas Himalaja otepa s silnimi orožji: Kangbačen s svojimi 7902 metri, s snegom in ledom, z viharji in mrazom, z žejo in lakoto, z neznanim vršnim grebenom, s pomanjkanjem zraka, s težkim dostopom v monsunskih poplavah in nalivih.

Vsak izmed teh elementov je že sam po sebi strašen sovražnik. Čeprav hkrati pravičen in objektiven bo zdaj ta zdaj drugi poskusil odločilno vplivati na obračun pod oblaki. Zato ne smemo biti nemarni in nekritični, če hočemo iz preizkušnje priti kot zmagovalci.

Naše odpravarstvo je končno vendarle splavalo. Morda so temelji že pognali korenine, zagotovo pa jim manjka še marsikaj. Ni dosti oditi na pot, uspevati in se živ pa zdrav vračati. Prej in potem je treba ogromno vsakovrstnega dela, ki je videti drobnjakarsko in nam preveč rado smrdi. Brez njega pa ni uspeha. Pomislimo samo na ogromno delo neštetihih predhodnikov, prejšnjih alpinističnih generacij-planincev, alpinistov in organizatorjev. Na nas je, da plod vseh teh prizadevanj ohranimo in vložimo v temeljne kamne novih podvigov. Ne smemo biti nemarni, pomislimo samo, da ni lepšega in bolj zapeljivega početja, kot je ustvarjalno delo. Iz misli načrt, iz načrta volja, iz volje smernice in dejanja, iz dejanj dosežki in spet nove vzpodbude. Večni krožni tok življenja.

Svet neosvojenih velikanov je neizmeren, dokler bo živel človeški rod, nas bo vabil k sebi. Ciljev torej ne bo manjkalo nikoli — potrebno je le, da postanemo prizadevni, da smo nesebični in da hočemo biti ustvarjalni.

Prepričani smo, da si bodo naši fantje kmalu podali roke na vrhu naše gore v Himalaji — na Kangbačenu.

MORAS ZNOVA ZAČETI

Tone Kuntner

*Moraš znova začeti, —
tako, ko se izjočeš.
Moraš prespati svojo staro pot
in jo nadaljevati na začetku.
Moraš zgodaj v jutro,*

*kjer se vse začne znova:
pihanje vetra,
petje ptic,
vzhajanje sonca,
cvetenje trav ...*

Moraš zgodaj v jutro.

KADAR SEM TAKOLE SAM

Tone Kuntner

*Kadar sem takole sam na cesti
in so zvezde v vrbah
vse tihe in tople,
se vedno malo bojim,
da niso vsi tako
sami.*

*Bojim se,
da si ne bom mogel več
ogreti dlani
kot ponavadi in ustnic;
ker dolge noči preveč hladijo
in človek živi, da bi bil srečen.*

*Povsod
so zvezde tako tihe in tople,
kadar sem sam takole na cesti.*

UJEL SEM LIST

Tone Kuntner

*Ujel sem list,
orumenel list,
ki bi moral pasti
in obležati
in zginiti.*

*Tako je drevo
moja tiha ljubezen
postala
in najina igra
je igra zvestobe.
Igrajva,
igrayva ...*

*Ujel sem list,
orumenel list,
ki bi rad vsaj enkrat
občutil dlani.*

KANGBAČEN – PRED LETOM 1965 IN PO NJEM

Zoran Jerin

V prvih dneh baznega taborišča 4900 metrov visoko na ledeniku Ramtang so naši pogledi neskončne minute drseli po prostranstvih Kangbačena, ki nam je zapiral vse južno obzorje. Kot prepovedana ljubezen se nam je zdel in vem, da je vabil in strašil vsakogar izmed nas drugače. Bil je tako mogočen, da ga je bilo za vse dovolj: navidezno kopasti in navidezno lahki zadnji vrh, skoraj tri kilometre dolg greben zjutraj modrikastih in zvečer zlatih senc v nepravilnem vzorcu stkanem iz skal in snega, snežne vesine, ki po svojem prostranstvu posekajo tiste pod južnim sedlom Everesta, hladen blišč grozljivih lednih odlomov, s snegom zameteni seraki v zavetju sedla pod Belim valom, antarktična ravnica nad lednim slapom — rojstni kraj ramtanskega ledenika, nagubani in razpokani kaleidoskop ledene reke, ki je prihajala z juga in umirala v gruščih ledenika Kangčendzönga kilometer globlje od nas in šest kilometrov bolj proti severu.

Hoteli smo ga primerjati s kakšnim drugim vrhom Himalaje, da bi ga lahko ovrednotili, in našli Anapurno z enako razporejenimi težavami po višinskih metrih. In potem nam je postalo lažje, ker se nam Kangbačen ni zdel več tako neznan. Čudno je in vendar je res — Kangbačen je ime, ki je zganilo gornike že davno pred Anapurno in vendar je danes precej manj poznan kot le 176 metrov višja Anapurna, ledena boginja obilja nad pokharsko ravnico v osrednjem Nepalju. Z besedico poznan ne mislim na slavo ali razvpitost, če oboje sploh sodi v besednjak kateregakoli vrha, beseda poznan naj pomeni le kopico podatkov in slik, ki dajejo slutiti, zakaj bi lahko vzpon uspel ali pa ne.

In kje je vzrok temu? Kangbačen je še vedno v senci. V senci »Petih zakladnic mogočnega snega«, Kangčendzönge, četudi je sam ena izmed teh petih zakladnic — peti in najnižji vrh Kangčendzönge. Da so mu pred skoraj štiridesetimi leti prvič naklonili pozornost, gre zasluga predvsem Kangčendzöngi, točneje, glavnemu vrhu Kangčendzönge.

Tedaj so bili časi, ko je bila Kangčendzönga v modi — spet v gorah neprimerna beseda, naj mi bo oproščena! Everest je s svojega severa presurovo stresel Angleže, južni dostop, se pravi osrednji Nepal, pa je bil tedaj tujcu še prepovedan. Razen tega je bil severni dostop čez ves Sikkim in tibetansko puščavo do ledenika Rongbuk skrajno naporen. Dostop do Kangčendzönge, drugega najvišjega vrha v Nepalju in tretjega najvišjega na svetu, je bil neprimerno krajši. Vendar v dobro Kangčendzöngi niso govorili le praktični razlogi. Kdor je kdajkoli strmela iz Dardžilinga v samotno gmoto Kangčendzönge na severnem obzorju, je uročen. Videl sem vse himalajske vrhove od Garhvala do Sikkima, pa je Kangčendzönga nekaj, kar vzbudi posebne občutke v še tako zakrknjenem srcu. Že ime vznemiri. Polno skrivnosti se mi zdi.

In ob Kangčendzöngi se je človek srečal s Kangbačenom.

Bilo je leta 1929 in v Evropi še niso vedeli, kako so uspeli hrabri Bavarci, ki so se pod Bauerjevim vodstvom zagrizli v vzhodni raz Kangčendzönge. Pravzaprav so ti prehiteli Güntherja Oskarja Dyhrenfurtha, ki je že pred prvo svetovno vojno sanjal o Kangčendzöngi. Za leto 1930 je pripravljaval mednarodno himalajsko odpravo, vendar je postal njegov cilj dokončen šele, ko je prišla novica: Bauer je odnehal 7200 metrov visoko. In ta cilj je bil — Kangčendzönga. Pa ne po sledovih Bavarcev.

Dyhrenfurth se je zagledal v panoramo, ki jo je iznad Pangpeme v čudovitem jesenskem dnevu leta 1899 posnel morda najslavnejši izmed vseh gorskih fotografov Italijan Vittorio Sella. Ta osamljeni posnetek je govoril, da je severna rama precej bolj vabljiva ko vse drugo na Kangčendzöngi. In Dyhrenfurth je poskusil. Vendar jim je devetega maja 1930 ledena lavina pregnala misli na severno ramo in pokopala šerpo Tsetana. Šele tedaj se je rodila misel, da bi se morda dalo priti na vrh po neskončnem severozapadnem razu proti Kangbačenu in naprej na zahodni vrh Kangčendzönge pa na glavni vrh. Nekaj manj kot deset kilometrov grebena, večji del zelo zračnega. Tej več kot hrabri odločitvi sta botrovali

Sikkim

TIBET

INDIJA

- GORSKA REBRA, GREBENI
- POTI, STEZE
- NASELJA
- VRHOVI
- MEJE
- POT ODPRAVE

vsekakor strah pred plazovi (v grebenu vsaj ne bo plazov!) in pogum Bavarcev na vzhodnem razu (če so se oni drznili v vzhodni raz, zakaj se ne bi mi v severozahodni!). Vsi niso delili Dyhrenfurthove odločnosti. Smythe piše v svoji knjigi, da ni nikoli verjel v to smer in takole opisuje greben: »Zamislite si petinštirideset stopinj strm greben, ki bi ga nasekal z orjaško sekuro pa še posejal s skalnimi in lednimi stolpi in stebri. Ne pozabite tudi mogočnih opasti in ledene skorje, ki pokriva sleherno skalo. In začenja se v višini 6000 metrov in končuje pri 7200 metrih visoko. To presega človeške zmogljivosti!«

Dyhrenfurth se še dan po tistem, ko opazujejo mogočni greben z »miške«, razglednega vršička 6200 metrov visoko v grebenu, odloči za naprej. Erwin Schneider in Ulrich Wieland poskusita nemogoče: »Pri najmanjšem dotiku gmrijo ogromne skale v globino. S prvega stolpa se morata spustiti po vrvi, da spet ujameta greben. V višini 6400 metrov se ustavita in strmita onstran sosedne doline Ramtang na mogočen vrh, ki ga dotlej ni še nihče videl in zato tudi imena nima. Ker je podoben v led uklenjenemu morskemu valu, ga krstita za Ledeni val. Potem se obrneta — za ta dan, 16. maj 1930, je dovolj. Če bi bilo za njima taborišče z rezervno navezo, bi lahko ta prodrla naslednjega dne malo više in tako naprej. Toda vse kaže, da ni nikjer na grebenu prostora za en sam šotor — to pove več kot vsak opis.«

In Dyhrenfurth tedaj premišlja:

»Naš greben je videti zelo neprijeten. Ali se spleča potrošiti vse sile ekspedicije za ta poskus? Pred nami je še neskončen raz, ponekod zasnežen in ovešen z orjaškimi opastmi, ponekod skalnat in leden. Da bi bil ta prehoden ne le za nas, marveč tudi za nosače, bi nam vzelo najmanj dva do tri tedne in to v ledenem zahodnem vetru! In tudi če bi nam uspelo, bi stali ob začetku monsuna šele na veliki zasneženi terasi pod Kangbačenom. Ta vrh bi morda — s precej sreče — še dosegli, toda glavni vrh Kangčendzöngje je še štiri kilometre daleč onstran Kangbačena in zahodnega vrha Kangčendzöngje. In še pot nazaj!« Ko smo si lani ogledovali vsak dan tisti greben, ki ga je nekoč imel v mislih Dyhrenfurth, in ki je tako rekoč šele na začetku velikega vzpona, sem se vsak dan spraševal, če bi lahko tiste načrte pripisal izrednemu pogumu in kvaliteti tedanjih plezalcev ali morda čisti nerazsodnosti. In razen tega je tisto, kar opisuje Dyhrenfurth kot teraso, vsaj štirideset stopinj strma vesina, ki zgoraj prehaja v stopničasto skalnato grmado vrha Kangbačena. Je pa v Dyhrenfurthovih zapiskih še kaj več.

»Z grebena smo gledali na ledenik Ramtang. V gonjem delu se nam je zdelo, da vidimo prehod skozi strme ledene odlome, toda ta pot proti vrhu Kangbačena bi zahtevala čisto drug dostop. Bazno taborišče bi morali postaviti na sosednem ledeniku Ramtang in pot naprej bi potekala čez sedlo pod 'Belim valom'.«

Te besede naj bi pomenile ključ za vzpon na Kangbačen, vendar se je mednarodna ekspedicija kljub tej ugotovitvi obrnila proti drugim nižjim ciljem. Poskusiti po treh poteh proti istemu vrhu pomeni preveč tudi za najvztrajnejše!

Ime Kangbačen je spet utonilo v pozabo in šele leta 1949 se je švicarska himalajska odprava (Sutter-Lohner-Wyss Dunant) odločila poslušati Dyhrenfurthov namig. Tako dosledno so verjeli besede »himalajskega profesorja« — vzdevek, ki se je medtem oprijel gospoda Dyhrenfurtha — da se je izvidniška dvojica zagnala naravnost v ledeni slap na koncu Ramtanga. In tudi tej ekspediciji ni bil Kangbačen glavni cilj. Poiskala naj bi pot čez Kangbačen na Kangčendzöngjo. Če to ne bi šlo, bi se obrnila k lažjim ciljem.

Gora jih je zavrnila. Že prvi poskus, ki mu ne moremo odrekati izredne odločnosti, saj sta se dva neaklimatizirana človeka dvignila tako rekoč naravnost do višine 6000 metrov na povsem neraziskanem terenu močno razpokanega Ramtanga, je prinesel odločitev. Sedlo med »Belim valom« in koto P. 7535 je bilo zaradi objektivnih nevarnosti nedosegljivo in po štirih dneh je ekspedicija Kangbačenu obrnila hrbet. Sicer pa pripovedujejo Švicarji takole: »Dvaindvajsetega maja sta Dittert in Pargätzi z nekaj šerpami krenila na pot. Od pašnikov v začetku Ramtanga sta se povzpela po desni bočni moreni v področje ledenika in postavila prvo taborišče še na travi, 4900 metrov visoko. Zvečer je snežilo. Naslednjega jutra sta se ob osmih, ko je bil še mraz, spustila po neprijetni moreni na ledenik in ga poševno prečila proti vzhodni strani. Že tu na ledeniku so seraki ogrožali maloštevilno kolono, ki je v gnilem snegu in zmedi razpok iskala prehod. Prispela sta do strmega lednega odloma,

ki se je amfiteatralno bočil nad njima in vzbujal neprijetne občutke. 5400 metrov visoko sta postavila taborišče. Ura je bila dve popoldan in v šotoru je bilo neznosno vroče — trideset stopinj. Zato pa je bila noč ledena — dvanajst pod ničlo. Nad tem lednim odlomom se je širila zasnežena ploščad, nad njo pa je pretel že nov odlom in spet nova ploščad nad njim. Ta zadnja je ob vznožju dostopa k sedlu »Belega vala«. Naslednjega dne je skupinica z zamudnim sekanjem stopinj prodrla do srednje ploščadi, kjer jo je zaustavil pogled na lavino, ki je 250 metrov na široko pomedla pred njimi edino pot, ki so si jo zamislili do gornje ploščadi. Od sedla proti vrhu Kangbačena bi še kar šlo, le to je vprašanje, kako priti na sedlo. Ali naj se nepremišljeno izpostavimo nevarnosti lednih plazov? Nedvomno bi v Alpah, kjer razdalje niso problem, premagali takšno zapreko, če bi šlo za eno samo navezo. Poslali bi jo zjutraj, ko je vse zmrznjeno. V Himalaji pa pri stalnem prometu nosaških karavan tega ne smeš tvegati. Tu je izvidniško skupino zapustil optimizem in se je odločil za vrnitev. Torej je Kangčendzönga tudi od te strani zaprta...«

Vendar vse možnosti še niso bile izčrpane. Kangbačen se dviga nad tremi ledeniki, Ramtangom, Kangčendzöngo in Jalungom. Morda bi bilo vredno poskusiti z juga, z Jalunga, ki je 1955 pomenil ključ vzpona na sam vrh Kangčendzönge. Tudi zdaj po dveh neuspešnih poskusih proti vrhu Kangbačena Dyhrenfurth še ne odneha in v svojem pregledu še neosvojenih himalajskih vrhov svetuje: »Morda bi si bilo dobro ogledati ledenik Jalung. Ni izključeno, da bi se našlo tam v južnih bokih Kangbačena pred plazovi varno rebro!«

Kljub pesimističnim prognozam prejšnjih odprav ne gre, da bi obupali. Obe sta imeli za cilj glavni vrh Kangčendzönge in jima je pomenil Kangbačen pravzaprav šele začetek. Da že na začetku tega začetka srečaš nevarnosti in težave, te pobije bolj, kot če jo srečaš nekje pri vrhu, ker se ti zdi, da nisi ničesar opravil in potem — mogoče čisto nehote — pretiravaš, ko »opravičuješ« svoj neuspeh. In tudi »psihološki« pritisk! Leta 1930 in še celo leta 1949 bi bil Kangbačen najvišji osvojeni vrh, saj ni do tedaj klonil še noben osemtisočak. Leta 1965 je vse drugače. Klonila je že vrsta vrhov, ki so jih največji strokovnjaki imeli še leta 1950 za nemogoče: Mustagh, Ama Dablam, Žanu v kategoriji »nižjih«, Kangčendzönga, K-2 in Dhaulagiri v kategoriji »višjih«, da omenim le najrazvpitejše. Kriteriji v Himalaji so se v zadnjih petnajstih letih povsem spremenili — pa ne na račun plezalcev, pač pa na račun organizacije, opreme in vse izdatnejše pomoči šerp. In še nekaj — spoznanje, da zdaj Himalajo že poznamo, tedaj so jo šele spoznavali.

In če skoncentriraš vse sile za goro, ki so ji nekoč rekli začetek vzpona na Kangčendzöngo in jo morda prav zaradi tega podcenjevanja zgubili?

Vsega tega Dyhrenfurth ni zapisal.

In zdaj je zares že čas, da omenimo jugoslovansko odpravo.

Kako smo izbrali mi Kangbačen?

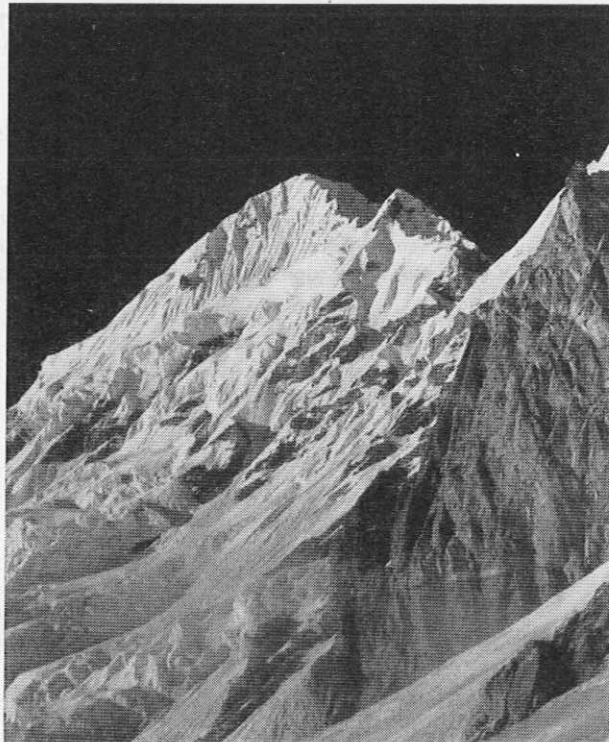
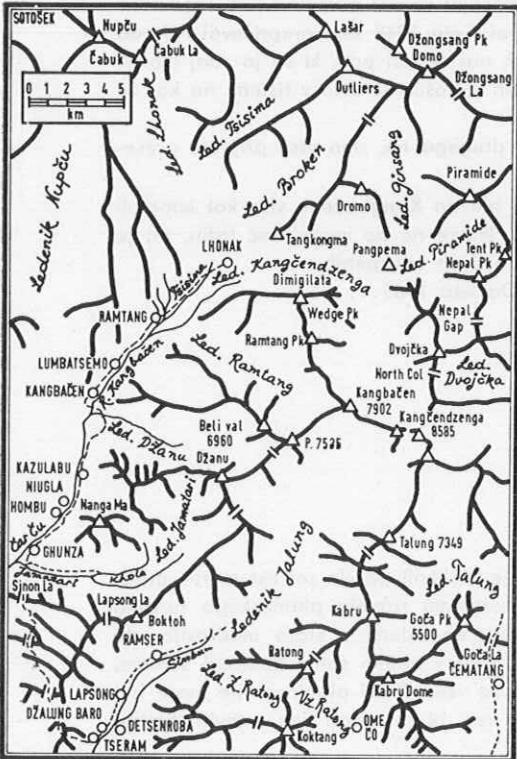
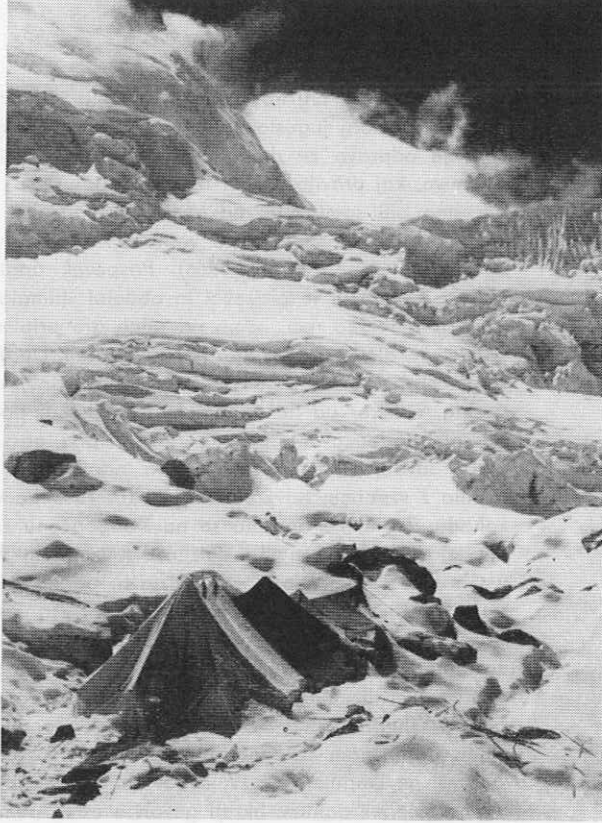
Spominjam se še sestanka na PZS jeseni 1963, ko je komisija za odprave v tuja gorstva sprejela predlog. Že leto dni prej mi je komisija naročila, naj poiščem najbolj primerne vrhove za drugo jugoslovansko himalajsko odpravo. Za vsak primer sem razdelil vrhove v kategorije po višini in kisiku, po dostopu, po minimalnih potrebah v ljudeh in seveda tudi denarju. In ko smo na tisti seji izločili najprej Pakistan in Indijo, pa višino, ki bi zahtevala kisik, je bil cilj nepalski sedemtisočak, po možnosti čim bliže meji, ki zahteva kisik, tedaj čim bliže osmim tisočem. »Kangbačen«, sem tedaj dejal. Precej stvari je govorilo za ta vrh. Visok je 7902 metra, torej skoraj 8000, dostop iz Dardžilinga (ki nam ga pozneje niso odobrili) je razmeroma kratek, le deset dni hoje, vrh ni povsem neznan, ni pa spet med vrhovi, ki se za nje pulijo, ker utegnejo biti v takšnih primerih težave z dovoljenjem. Vendar je bilo to le postranskega pomena, tisto najvažnejše pa je bilo precej motno, vse tisto, kar so o vrhu napisali oni pred nami. Ni bilo tistega zveličavnega zagotovila: »Šlo bo!«, ki sem ga slišal šele od Ljuba Juvana, dve leti pozneje na produ ledenika Kangčendzönga. Sicer pa je v vsaki himalajski ekspediciji mnogo tveganja.

Miha in Pavle sta me krepko podprla. Bili so sicer tudi pomisleki: »Morda bi raje izbrali lažji vrh!« Vsi lažji vrhovi te kategorije so že davno uresničeni cilji in sploh je pojem »lažji« v Himalaji povsem neutemeljen. Za Čo Oju so že od nekdaj trdili, da je najlažji osemtisočak, pa še kar naprej pobira svoj krvavi davek zaradi tega podcenjevanja. In ker smo si bili

Desno: Tabor I (5400 m)

Spodaj: Grebenski zemljevid Kangbačena z okolico

Desno spodaj: Dimigilata (Wedgepeak, zagozdasti vrh)

edini, da naj bo cilj naše odprave v letu 1965 vrh, ki še nanj ni stopila človeška noga, je postala že tedaj jugoslovanska odprava na Kangbačen stvarnost.

Zdaj je odprava že daleč za nami in jo lahko imenujemo že izkušnja. Zato je gotovo zanimivo, kaj pravijo o naši izkušnji drugi.

Ker smo bili sami zelo redkobesedni o vzrokih uspeha ali neuspeha na Kangbačenu, je tudi odziv strokovnega tiska v inozemstvu zelo skromen. Polemično se o naši ekspediciji oglašajo le »Alpinismus (3/1966). Prispevek angleškega himalajca, ki živi v Katmanduju, Jamesa Roberta, je prevedel in obdelal »himalajski profesor« dr. G. O. Dyhrenfurth, da je pravzaprav težko reči, komu od obeh gre pripisati kakšno ugotovitev. Očitno je, da je bil Robertsov glavni informator šerpa Gjurma Dordži, ki ga članek omenja kot vodjo naših šerp, čeprav so bili dejansko brez sirdarja in je posle sirdarja v veliki večini opravljal Ang Čering, nikakor pa ne Gjurma Dordži. Precej podatkov je napačnih. Preberemo lahko tudi povsem napačno informacijo, da sta prvi poskus proti vrhu napravila Metod Humar in Ljubo Juvan, da njunega prodora odprava ni znala izkoristiti in da sta čez nekaj dni uspela z vzponom na koto P. 7532 (P. 7535 po večini virov), kar je odločno predaleč proti zahodu. Zveni, ko da smo se na Kangbačenu zgubili. Članek jima za konec očita še, da sta izjavila, da je njuna dolžnost z vzponom na P. 7532 opravljena in da sta sestopila v Ghunzo. Precej neodgovorna izjava, pa naj jo da kdorkoli. Čudno še toliko bolj, ker jo posreduje tako izkušena himalajca kot sta Roberts in Dyhrenfurth. Resnica je zelo preprosta — Ljubo in Metod sta bila ves teden v gornjih taboriščih in sta se vrnila v bazo za nujno potreben počitek. Če ne bi bili na dan njunega vzpona že planirani termini vrnitve v civilizacijo in določene naveze za zadnji poskus, bi Ljubo in Metod ne odšla iz baze v Ghunzo, ampak bi šla pač tja, kamor bi odločil vodja.

Kljub vsemu nam na koncu priznavajo, da so prišli Jugoslovani precej više kot v istem času Angleži na Dhaulagiriju IV, čeprav smo imeli šibkejšo pomoč v šerpah in najbrž tudi slabše vreme. Članek namreč hkrati govori o obeh pomonsunskih ekspedicijah v nepalski Himalaji 1965.

Zanimiv je še dodatek profesorja Dyhrenfurtha, ki ga citiram v celoti. »Niti najmanj me ni presenetilo, da vodi z ledenika Ramtang na vrh Kangbačena še kar primerna pot. Leta 1930 sem sam nekajkrat opazoval to vesino in jo fotografiral. Leta 1948 sem prepričeval Alfreda Sutterja, ki je vodil švicarsko himalajsko odpravo 1949, naj se loti poti, ki so jo zdaj izbrali Jugoslovani. Če si dovolj star, se zgodi, da dobiš včasih zadoščenje celo v tistem, na kar že nisi več računal.«

Če smo za konec čisto skromni, lahko rečemo, če že drugega ne, smo vsaj prijetno prese-netili G. O. Dyhrenfurtha.

In če smo malo manj skromni, lahko rečemo, da smo bili na Kangbačenu više kot kdorkoli pred nami. In gotovo smo vzeli vrhu košček skrivnosti. Nihče ne bo mogel več trditi, da je Kangbačen z vseh strani nedostopen, kar je veljalo po dveh neuspehih.

Veljalo do druge jugoslovanske himalajske odprave. Do leta 1965...

PRAVI PLANINEC JE MRTEV, naj živi pravi planinec, je vzkliknil po »le roi est mort«, predsednik baselske sekcije CAS, ko je razpravljaval o množičnem razvoju planinskega turizma v švicarskih Alpah. Planinski aktivist je svoje razmišljanje sklenil s staro modrostjo, da se čas spreminja, mi pa z njim in da Alp ne morejo vzeti v najem samo ljubitelji samote, klasični planinci in alpinisti, ampak da je alpski svet za vse. »Pravi planinec« ne more biti tisti izpred tridesetih ali petdesetih let. Če bi to bilo res, bi se moral čas ustaviti. Smisel življenja je v zmagi življenja.

POROČILO O II. JUGOSLOVANSKI HIMALAJSKI ODPRAVI KANGBAČEN 1965

Jože Govekar

I. ORGANIZACIJSKE PRIPRAVE IN IZBOROV ČLANOV

Na razpis komisije za alpinizem oz. komisije za odprave v tuja gorstva se je prijavilo preko 30 kandidatov. Na sestanku načelnikov alpinističnih odsekov v Kamniški Bistrici je bilo od 30 kandidatov izbranih 16 s predlogom, da se te ekspedicije udeleži 12 članov. Določita naj se tudi dva moža za rezervo. Končna izbira članov je bila prepuščeni meni. Odločil sem se za naslednje: dr. Jože Andlovic — zdravnik — kirurg, dr. Andrej Župančič — zdravnik — znanstveni sodelavec, Marko Butinar, Jesenice, Pavle Dimitrov, Jesenice, Anton Sazonov, Ljubljana, Ljubo Juvan, Ljubljana, Metod Humar, Kamnik, Pavle Šimenc, Mengeš, Tone Škarja, Mengeš, Ciril Debeljak, Celje, Jože Govekar, Ljubljana, Zoran Jerin, Ljubljana. Rezerva: Franci Urh, Ljubljana, ing. Peter Ščetinin, Ljubljana.

Vsem udeležencem je bilo s pomočjo PZS urejeno na njihovih službenih mestih vse, da so dobili plačane izredne dopuste in dovoljenje za daljšo odsotnost.

Organizacijske priprave so se pričele v jeseni 1964. Odhod ekspedicije je bil namreč najprej določen na spomladanski rok. Glavno breme je ležalo vsaj v začetku na članih iz Ljubljane, ker so bili takoj pri roki. Ko se je kasneje pokazalo, da še nimamo v rokah vseh potrebnih dokumentov za spomladanski rok, smo odhod preložili na jesenski termin, z odhodom v mesecu juliju. Da bi vse priprave tekle hitreje, smo sporazumno s PZS najeli za pripravo tov. Repiča. Nabavo hrane in opreme smo v glavnem izvršili sami, prav tako tudi prepeljali v naše skladišče, ki ga je za čas priprav dal na razpolago RSNZ na Vodovodni cesti. Vso hrano in opremo smo v skladišču sortirali, priročno embalirali in pripravljali za transport. Za embalažo so nam služile platnene torbe, kovčki in papirnati sodi. Tovore smo pakirali po 30 kg ob navzočnosti carinskih organov. Celotna teža je znašala ca. 5,5 ton. Vse smo v mesecu maju odposlali z brezplačnim prevozom Interev-

rope na Reko ter nato z ladjo »Avala« naprej v Kalkuto.

Od prve jugoslovanske ekspedicije je ostalo zelo malo. Uporabili smo le bazne šotore, ki jih je bilo poprej potrebno prenoviti.

Ob nedeljah so člani bili v gorah in nabirali potrebno kondicijo. Morda smo treningu posvečali premalo pozornosti. Kondicijsko so se člani pripravljali po navezah, skupnih treningov ni bilo. Pomanjkanje na tržišču nam je vzelo vse preveč časa.

Po načrtu naj bi dr. Andrej Župančič in jaz odšla v juliju, ostali v začetku avgusta. Vsi člani so podpisali pogodbo s PZS oz. komisijo o pravicah in dolžnostih do ekspedicije. Tudi sam sem podpisal pogodbo.

II. ODHOD EKSPEDICIJE

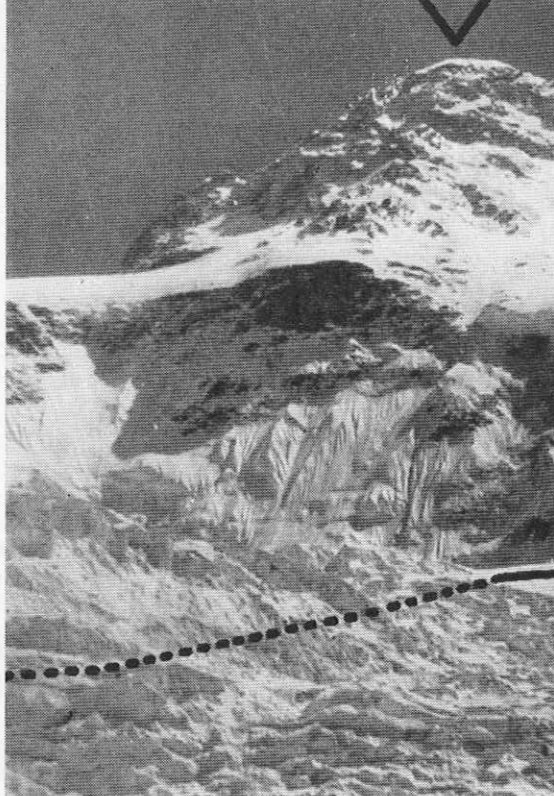
Z dr. Župančičem sva odpotovala 21. 7. 1965 do Beograda, kjer sva prevzela še ostala finančna sredstva ter uredila z JAT. Deviznih sredstev sem imel v mejah našega predračuna. Izdelan je bil po znanih podatkih o stroških, ki smo jih prejeli od Himalajskega združenja. Dan kasneje sva odpotovala iz Beograda preko Aten, Beiruta, Bahraina in Bombaja v N. Delhi, kamor sva pripotovala 24. 7. 1965. Na naši ambasadi naju je sprejel tov. Aleksander Stanič, Zagotovi nama, da bodiva glede dovoljenja brez skrbi. Obljubi nama, da bo tudi uredil vse potrebno za oddajo vremenskih poročil pri radiu. Seznaniva se tudi s šefom Intertrade tov. Petričem, ki nama obljubi vso pomoč. Še isti dan odpotujeva v Kalkuto, kjer naju je čakal uslužbenec Intertrade Sachdov. Pomaga nama, da urediva vse, kar je potrebno za prihod glavnine, ki je odšla iz domovine 5. 6. 1965. Tudi na carini je vse urejeno, dovoljenje izdano, carina plačana, prevoz mora biti izvršen v 10 dneh. Za glavnino rezervirava vozne karte tako, da lahko potuje brez prekinitve. Seznaniva se še z jugoslovanskim konzulom tov. Japrendjičem, ki nama obljubi vso pomoč. Poznavalci vremena trdijo, da je bil letos začetek monsuna precej kasnejši in se utegne zgoditi, da se bo tudi precej podaljšal. Seveda nam lahko to le škoduje, ne pa koristi. 27. 7. 1965 odpotujem iz Kalkute v N. Delhi. Tu se srečam zopet s tov. Petričem in tov. Staničem. Oba nama zatrjujeta, da bosta pomagala v vseh ozirih, če se bodo pojavile kake nepričakovane težave. 28. 7. 1965 odpotujeva iz N. Delhija v Kathmandu. Že iz N. Delhija smo poslali telegram dr. Bujeviću, da naju naj pričaka. Res naju je pričakal in nama

pomagal pri marsičem, predvsem zaradi svojih osebnih zvez. Še ta dan odidemo na zunanje ministrstvo. Obljubijo nama, da bo vse pripravljeno čez dva dni. Prosti čas izrabiva za ogled zanimivosti, ki jih ni malo. 30. 7. 1965 dvignemo na ministrstvu dovoljenje in se seznanimo z dodeljenim zveznim oficirjem — policijskim inšpektorjem S. B. Rayem. Od njega zavisí marsikaj. Dnevno časopisje prinaša kratek članek o najinem prihodu. Tudi novinarji naju obiščejo. Pozna se, da letos ni drugih ekspedicij. Z zveznim oficirjem odidemo na Himalajsko združenje, da uredimo tudi za naše šerpe. Tu o našem prihodu niso vedeli ničesar, ker niso prejeli našega sporočila. Obljubijo nam, da bomo lahko dobili šerpe in sirdarja, ki ga obvestijo z brzojavko.

V dveh dneh nama je znano vse. Izbereva šerpe, ki jih imava na razpolago, sirdar in še dva prideta direktno v Biratnagar. Na Himalajskem združenju se domenimo, kdaj in kje se dobimo s šerpami in sirdarjem. Mi trije smo namreč odpotovali direktno v Biratnagar z avionom. Ni bilo namreč potrebe, da greva nazaj v Kalkuto. — 7. 8. 1965 smo prišli v Biratnagar. S pismi, ki so nam jih izročili v Kathmanduju znanci dr. Bujevića, smo se oglasili na carini. Robe še ni, čeprav bi morala že priti. Jutri pričakujemo naše. Tudi težave se pojavijo. Sirdar je zbolel. Andrej ga pregleda in meni, da ne bo z njim nič. Šerpe, ki gredo z nami, so:

Ang Tensing — kuhar, Dorsi Šerpa, Gjirmi, Dakia, And Tensing, Karma, Pasang Putar III — sirdar (kasneje odstopi), Ang Tembo (kasneje odstopi), Pemba Norbu (ki se priključi kasneje).

8. 7. 1965 pripotujejo ostali. Vreme je slabo — monsun. Podatki o stroških kažejo zelo slabo. Skupni računi pokažejo, da je denarja za vse premalo. Predlogi, kdo bi šel domov, povzročajo hudo kri. Predlagana varianta: — vrnejo se domov vsaj štirje člani ekspedicije, ostali nadaljujejo pot. Na PZS odpošljemo telegram za dodatna finančna sredstva. Carinske formalnosti uredimo hitro. Roba prispe 11. in 13. 8. 1965. Ker ne moremo prve tri kamione pripeljati direktno do Darana, jo v Biratnagarju zložimo in počakamo še na ostala dva kamiona, ki sta zavoljo defekta ostala zadaj. Šerpe odpotujejo v Daran naprej, da pripravijo prostor, pa tudi sicer jim zrak ne ugaja preveč. Sirdar se zdravstveno nekoliko popravi. 13. 8. 1965 je vsa oprema in vsi člani ter šerpe v Daranu. Do tu je lepa asfaltna cesta. Ta kraj je istočasno tudi končna postaja. Vsi se zberemo v Dahran saraju (karavanska hiša). Domenimo se, da odpotuje najprej izvidnica (3 člani, Sazonov - vodja, Juvan, Škarja in dva šerpa) z 20

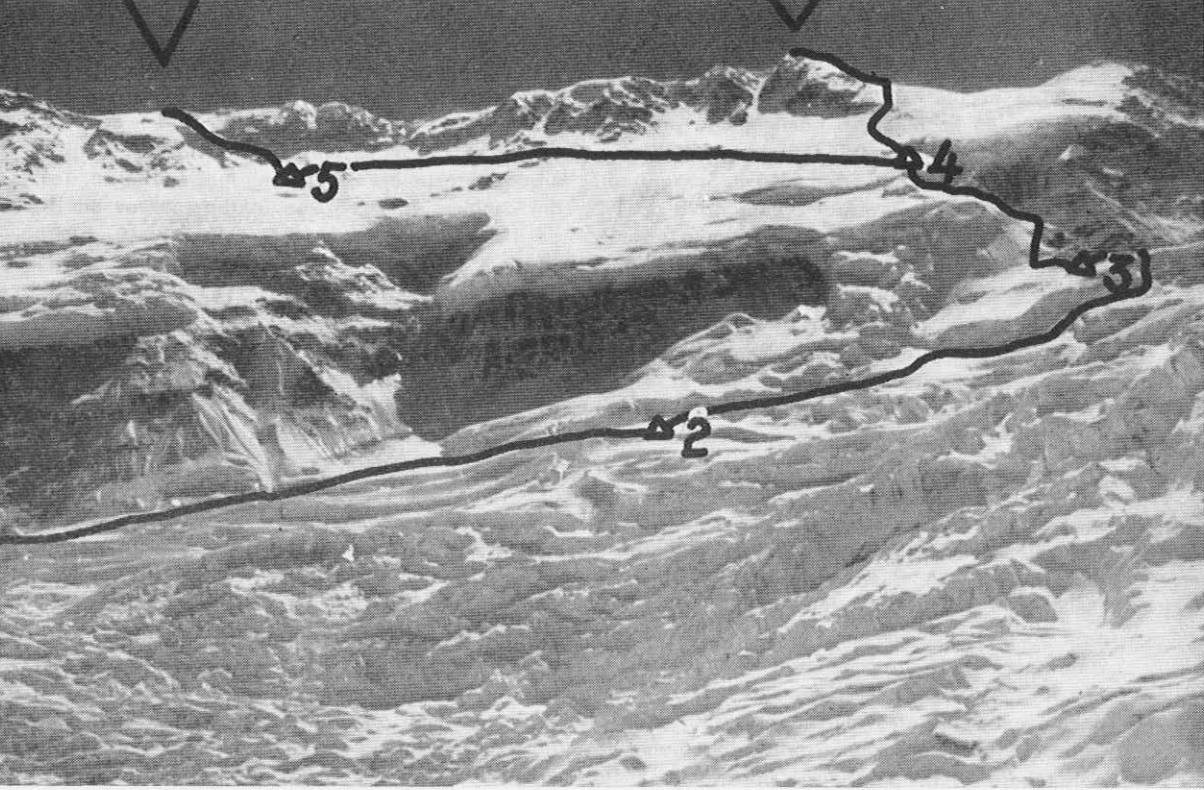

Pot naše ekspedicije na Kangbačen. Vrisani so tabori 2, 3,

nosarji. Med tem pa smo organizirali zbiranje nosačev. Prazne zaboje spravimo na policijsko postajo do našega povratka. Ker odgovora od PZS še ni, sklenemo: izvidnica krene naprej, takoj nato glavnina, počakajo tisti, ki se v primeru neugodnega odgovora vrnejo domov. Odločim: — počakajo Jerin, dr. Andlovic, Marko Butinar in jaz. Vodja ekspedicije — namestnik je dr. Župančič. To zagovarjam takole:

Ekspediciji ostane zdravnik in vodja v eni osebi s perfektnim znanjem angleščine. Kasneje dr. Andlovic sklene na svoje stroške nadaljevati pot za glavnino. Tako ostanemo v Daranu po odhodu izvidnice (15. 8.) in glavnine (17. 8.) Jerin, Butinar, dr. Andlovic in Govekar. Sirdar se zaradi slabega zdravstvenega stanja vrne domov, prav tako tudi njegov brat Ang Tembo, ki začasno ostane z nami do prihoda novega šerpe, ki smo ga naročili po Pasangu. Ta zbira nosače.

Glavnina je vzela s seboj le najnujnejšo hrano in tehnično opremo. Konservirano meso in jogurt, mesni izdelki, mleko v tubah in v konzervah, delno šunke v konservi, vse to se nam je pokvarilo. Glavnina najame vodjo nosačev in kuharskega pomočnika, kar tudi ni bilo v proračunu. Dodatni nepričakovani višji stroški so bili tudi s plačilom

4, 5 in oba prodora na greben. Levo vrh Kangbačena 7902 m

carine v Kalkuti, plačilo carine v Biratnagarju, večji prevozni oz. transportni stroški in predvsem višje tarife za nosače. 20. 8. 1965 dobimo sporočilo, da je PZS odobrila 3000 \$. Čakamo le na prihod šerpe, ki pride 22. 8. 1965 (Pemba Norbu). S seboj pripelje nosača oz. kuharskega pomočnika Ang Kamija. Za odhod določimo 23. 8. 1965 zjutraj. V tem času si priskrbimo nosače in pripravimo opremo za odhod.

III. PRISTOPNI MARS

Navajam samo kratko poročilo za čas pristopnega marša »zaščitnice«, kot smo jo imenovali. Odšli smo (23. 8. 1965) vsi štirje in 19 nosačev preko Dhankute (dogovor z banko), Tapledžunga, Tapletika, Čavke, Andilase, Jable, Gunze, Kangbačena do začasne baze na ledeniku Ramtang. Pristopni marš je trajal 19 dni. Na poti je bilo nekaj težav z nosači, pokvarjenimi mostovi itd. Dodatna odobrena sredstva so omogočila, da je organizirana kurirska služba, izvede jo tov. Zoran Jerin. Zveže z glavnino nismo imeli. Prvo poročilo smo prejeli v Gunzi. Vremenske razmere nas niso ovirale, čeprav je bil pristop še v monsunu.

IV. UGOTOVITVE IZVIDNICE — ZAČASNA BAZA

Pri odhodu iz domovine je bil v načrtu glavni pristop in bazno taborišče na ledeniku Kangčendzönga. Izvidnica je kasneje sodila, da je pristop možen tudi po ledeniku Ramtang. Začasna baza (4500 m) je bila postavljena dva dni od Gunze oz. dan od naselja Kangbačen (4050 m) na koncu ledenika Ramtang. Tu je pričakala glavnino in zaščitnico. Vsi smo se sešli 11. IX. 1965. Vse nosače smo odpustili, jih izplačali, obdržali smo jih 14 za prenos kurjave iz začasne baze v stalno bazo.

V. BAZA, POSTAVLJANJE TABOROV IN OPREMLJANJE

Že v času, ko »zaščitnica« še ni prišla v začasno bazo, je glavnina mislila na postavljanje višjih taborov. Pokaže se, da začasna baza leži prenizko. Zato prenesemo vso opremo v stalno bazo v višini 4900 m. Nosači, katere smo obdržali, nam prenašajo opremo in kurjavo. Šerpe se boje snega, zato je treba hiteti. Vsi člani »zaščitnice« gredo najmanj enkrat na stalno bazo in nazaj

za boljše počutje. Članom glavnine in izvidnice se pozna, da so bili pred nami mnogo preje. V času, ko se je preseljevala baza, že nosijo šerpe opremo in hrano v T1 v višini 5400 m. Šerpe predlagajo, da bi se organiziral prenos od B do T1 tudi z nosači iz Gunze. Zato moramo te nosače opremiti z dodatno opremo, katere nam primanjkuje (nogavice, očala, čevlje, posoda). 17. 9. se v celoti preselimo v stalno bazo. Vso odvišno osebno in ostalo opremo pripravimo za prenos v Gunzo. Zvezni oficir se počuti še slabo in ostane v začasni bazi skupaj s Pembo. Začne snežiti, šerpe so imeli prav. Vsekakor se bolje razumejo na vreme kot vsakodnevna poročila po radiu. V času, ko se je zaščitnica še aklimatizirala in preseljevala na začasno bazo, so posamezne naveze postavile T1 in T2 in dne 17. 9. 1965 prodrle do sedla 6200 m, T3. Dostop do T1 (5400 m) in T2 (5800 m) ni predstavljal nobenih težav. Težji dostop preko serakov je bil le do T3 (6200 m). Nevarni žleb so obšli na desni strani. Vreme je slabo, močno sneži, zato naveze v višjih taboriščih T1 čakajo na izboljšanje vremena za sestop v bazo. V bazi pripravimo sezname hrane in opreme za višje tabore. Uredimo skladišče, postavimo kuhinjo in šotore, med katerimi je največji ambulatni. Vsi člani se počutijo v glavnem v redu. Edine težave so manjše opekline in prebavne motnje. Občutimo, da ni sirdarja, ki bi vodil delo šerpov. V direktnem dogovoru se domenimo s šerpami, na koliko dni jim pripada dan počitka. 19. 9. 1965 pride zvezni oficir, ki so počuti mnogo bolje. V tem času tudi člani »zaščitnice« izmenoma hodijo v T1 ter odnašajo opremo in hrano, da se aklimatizirajo. Sneg zadrži nosače en dan, da ne nosijo v T1. Na sedlu se postavijo šotori za T3. 21. 9. 1965 se nadela pot proti T4. 22. 9. 1965 se opremi pot do T4 (6800 m) s stalnimi vrvmi. 22. 9. 1965 se preselimo v T1. Ker se vreme slabša — vsak dan sneži, se 24. 9. 1965 spet vsi preselimo v bazo. Vsi nosači ostanejo v dolini, dokler se vreme ne izboljša in bo prenos kurjave do B in opreme do T1 zopet možen. Sestavimo štiri mešane naveze iz članov in šerp in eno našo navezo. Vreme se izboljšuje, zato odidejo 26. 9. 1965 prve naveze do T1. Skladišče je bilo pod snegom. V slabem vremenu se prenaša oprema do T1. 30. 9. 1965 se vreme toliko izboljša, da vse naveze z osmimi šerpami nadaljujejo pot do T2. Ves čas se jim udara, napredujejo zelo počasi. Ta dan prenesejo nosači iz doline nekaj hrane in kurjave, s katero smo bili popolnoma na kraju. T2 je popolnoma uničen in ga s skupnimi močmi obnovijo toliko, da tam prenočijo en član in dve šerpi, ostali pa se vrnejo v T1. 1. 10. 1965 se

preselim v T1. Med tem časom se obnavlja T3, istočasno pa se prenašajo tovari iz T1 do T2. Vreme se boljša. Z lepšim vremenom in boljšo hrano se razpoloženje pri vseh močno izboljša. Te dni izrabimo za intenzivno oskrbo taborov od B do T3 in z opremo za T4 in T5. 3. 10. 1965 odide 8 mož na T4 z opremo in hrano. Štirje ostanejo, štirje se vračajo v T3. Sporazumeli smo se prej na predlog šerp, da bodi smer napredovanja proti grebenu oz kotli. To smo izbrali tudi v strahu pred ponovnim poslabšanjem vremena. Isti dan T4 predlaga poizkus po zgornji ploščadi, ne pa tako, kot smo bili domenjeni. Teren si ogledam z daljnogledom. Zdelo se mi je, da je prenevaren, predvsem zaradi klož. To po radiu tudi sporočim in prepovem to smer. 4. 10. 1965 odidem proti T3 ter odnesem nekaj hrane, ki si jo zgoraj najbolj želijo. Fantje, ki so se vrnili iz T4, se vračajo iz T3 na počitek v T1. Le šerpa Ang Tensing je potreben pomoči, ker je dobil opekline, ko je eksplodiral kuhalnik v T3. Istočasno opazim, da T4 ne napreduje po dogovoru, temveč po varianti, ki sem jo prepovedal. Po radiu se ne javljajo, čeprav imajo postajo s seboj. Po tej poti, ki jih pošteno izčrpa, se najprej vračata dva (Karma in Pavle Šimenc), nato pa še Dorsi in Tone Škarja, ki sta prišla najdlje do višine 7000 m. Vsi so močno izčrpani, naslednji dan sestopijo v T1. Njihovega početja nisem odobral, tudi ostali člani se niso strinjali z njimi. 5. 10. 1965 poizkusi naveza Ljubo Juvan - Gjurmji proti koti oz. bodočemu T5. Povzpeta se le dobrih 200 višinskih metrov od T4 ter obrneta zaradi prehudega vetra. Pretili so tudi kložasti plazovi. Vreme kaže na slabše. Naveza Humar, Juvan, Gjurmji in Dorsi se 6. 10. 1965 preselijo v T4. Sam odidem v T1. V tem času se donša še hrana iz baze do T1 in T3. T2 nam služi le kot prehodni tabor za vsak primer in ga oskrbujemo le z najnujnejšo opremo in hrano. Istočasno že pripravljamo šotore, ki ne pridejo več v poštev, za evakuacijo. Z nosači, ki nosijo drva, istočasno odpošiljamo vse, česar ne bomo potrebovali. 7. 10. 1965 dosežejo zgoraj s svojim naskokom koto 7535 m. Zadovoljni s tem se vračajo na počitek. Pot naprej je nemogoča, zato sklenemo, da se organizirano poizkusi po zgornji prečnici proti glavnemu vrhu. V poštev pridejo Sazonov in Dimitrov ter šerpe Dorsi, Gjurmji, Dakia in Karma. Šerpe Dorsi in Gjurmji se ponovno upirata tej varianti, češ da se hodi po taki poti samo enkrat. Tudi Juvan in Humar sta istega mnenja. Vendar se nikakor ne moremo sprijazniti, da bi opustili vsak nadaljnji poizkus, zato se nekako domenimo s šerpami, da pristanejo. 10. 10. 1965 odidejo vsi v T3, šerpe vzamejo

s seboj vse, kar še potrebujejo. Sazonov prevzame tudi kamero od Debeljaka, ki je toliko okrevaj, da je prišel v T1 in dal Sazonovu potrebne inštrukcije. Upam, da je veter, ki je divjal vse dni, spihal ves sneg iz ploščadi. Morda bo le šlo gladko, brez prevelikega tveganja. 11. 10. 1965 se jurišne naveze premaknejo v T4. Istočasno pripravljajo taborišča T3 in T2 za evakuacijo. Nosači za evakuacijo pridejo 18. 10. 1965. Vsi, ki so bili v višjih taboriščih in so potrebni počitka, se preselijo v T1. Debeljak, Humar in Juvan se z nosači 11. 10. 1965 preselijo v Gunzo, da organizirajo vse potrebno za povratek. Zdravstveno so precej šibki, izčrpani. Nanje ne moremo računati.

12. 10. 1965 T4 sporoča, da je hud veter, vendar vseeno poizkusijo proti T5 po zgornji ploščadi. Že dva dni prej odpade šerpa Dorsi. Boli ga zlomljena ključnica. Tako napredujejo samo Gjurmi, Karma, Dakia ter Sazonov in Dimitrov. V popoldanskem času so vsi v T5. 13. 10. 1965 T5 javlja, da je zbolel šerpa Karma. Zato napredujejo samo še štirje. S seboj imajo kisik, ki ga uporabljata Sazonov in Dimitrov. Šerpe odklanjajo kisik. Sazonovu se pokvari reduktor, zato napreduje brez njega ali pa ga jemlje iz aparata Dimitrovu. Ker sta pri prenosu odpadla dva moža, napredujejo le z najnujnejšo opremo. Takoj je bilo jasno, da bi le v sijajnih vremenskih razmerah dosegli vrh brez vmesnega tabora. Udiralo se jim je do kolen. Najbolje, da vsi sestopijo, z vrhom žal ne bo nič. To sem po radiu sporočil Sazonovu. Strinjal se je in obljubil, da bodo sestopili, čim se malo odpočijejo na sedlu.

Megla ni dopuščala pregleda z daljnogledom. V razgovoru zvečer je Sazonov potrdil, da so že v T5. 14. 10. 1965 v dopoldanskih urah opazimo dva moža, ki sestopata s sedla. Sazonov pove, da sta prenočila na sedlu v snežni luknji na svojo roko. Sama brez šerp, ki sta prenočila v T5, kamor sta se vrnila v sedla. Močno izčrpana sta 13. 10. 1965 prišla do T5, naslednji dan pa pozno zvečer direktno na T3. Močno izčrpanim je nudil zdravniško pomoč dr. Andlovic, ki je vse te dni vztrajal na T3. 16. 10. 1965 prineseta zadnje šotore iz T3 Ang Tensing in Pemba. Isti dan sestopijo iz T3 tudi dr. Andlovic, Sazonov in Dimitrov. Ta dan ima dr. Andlovic v T1 veliko dela — pomoči so potrebni Sazonov, Dimitrov, Pemba, pa tudi zdravnik je močno izčrpan. Vreme se slabša, tudi vremensko sporočilo sporoča močno poslabšanje, predvsem nov sneg.

17. 10. 1965. Nosači pridejo v T1. Evakuiramo T1. Sazonova nosijo nosači. Baza je že polna nosačev, ki čakajo, da bodo prenesli vse v dolino.

18. 10. 1965. Evakuacija baze. Sneži. Sazonova nosijo, počuti se še vedno zelo slabo. V snegu sestopimo vsi prekočasne baze do vasi Kangbačen. S seboj odnesemo vse, kar je dobro in še uporabno ter prenese stroške transporta. Tabori T1 — T2 — T3 so evakuirani v celoti, T4 in T5 pa ne, člani in šerpe so bili preveč izčrpani.

Zvezni oficir, ki je odšel 14. 10. v Gunzo, sporoči preko radijske zveze v Kathmandu naš umik. Ves čas je bil v bazi, se od tu zanimal za naše delo, bil izredno pozoren in ustrežljiv.

VI. VRNITEV V DOLINO

V Gunzi smo se mudili dva dni. Zdravstveno stanje Sazonova in Dimitrova seboljšuje. Sazonov že hodi sam. Iz Gunze pošljemo kurirja v Daran zaradi financ. Vračamo se po isti poti, izognemo se le poti od Tapledžunga do Dobana in se odločimo za pot ob Tamurju. Tako smo prihranili nekaj dni, predvsem pa nekaj denarja. Zdravstveno stanje vseh seboljša. Sveža hrana in sadje imata pri tem svoj delež.

V Daran dodatno odobren denar še ni prispel. Zato šerp ne moremo izplačati. Prostovoljno odide nekateri v Kathmandu 5. 11. Naslednji dan (6. 11.) odideta v N. Delhi dr. Župančič in Humar, da poizkusita urediti glede denarja. Fantje postajajo nervozni. Vsi si želijo domov. Na Himalajsko združenje odpošljemo telegram za posojilo. 10. 11. 1965 odide proti domu 6 članov za svoj denar. Z avtobusom se odpeljeva tudi zvezni oficir in jaz v Biratnagar. Tu zveva v banki, da je Himalajsko združenje odobrilo 4000 NC posojila. Spremim fante do Jogbanija, nato pa se z zveznim oficirjem vrnem v Daran. Ostali smo samo dr. Andlovic, da pripravi sezname zahval za carino, Zoran Jerin, da pomaga pri urejanju pri carini, ter Sazonov, ki še ni povsem okrevaj, in jaz, da poračunam vse, kar je še potrebno.

12. 11. 1965 se pripeljemo skupaj z našo opremo v Biratnagar. Tu bomo počakali na denar. Zoran Jerin in dr. Andlovic odideta v Kalkuto, da se dogovorita s špediterjem (13. 11. 1965). Ves čas do 27. 11. 1965 čakamo na denar. Ta dan se odpeljemo v Kathmandu. Denar prevzamem v Rostri banki 28. 11. 1965. Isti dan se sestanem z vsemi šerpami, da jih izplačam. Vrnem tudi posojilo Himalajskemu združenju. Istočasno tudi zvem, da je umrl naš šerpa Dakia za črnimi kozami. 29. 11. 1965 se vrnem v Biratnagar. Tam poračunam z ostalimi šerpami. Sama s Sazonovim odpotujeva v Kalkuto 2. 12. 1965. Naslednji dan urediva v Kalkuti vse, kar je potrebno na »Inter-

trade«. 3. 12. 1965 odpotujeva preko Beiruta domov.

Mislim, da sem v poročilu zajel vse. Točna premikanja posameznih navez so razvidna iz ekspedicijskega dnevnika. Sestavni del mojega poročila so tudi ostala poročila o financah, o opremi, o hrani in zdravniško poročilo.

VII. SKLEP

Naj navedem nekaj osebnih pripomb:

Za bodoče odprave naj bodo zagotovljena zadostna finančna sredstva s primerno rezervo; zelo važna je izbira članov ekspedicije, ki morajo delovati kot celota in se podrežati vodstvu ekspedicije. Vodja naj ima pravico pred objavo pregledati članke o ekspediciji. Življenje članov ekspedicije je podvrženo hudim obremenitvam. Lahko pride do preveč subjektivnih ocen in zato do hude krvi, ni pa nujno, da se to objavlja;

na pristopnem maršu in za vsako bazo je bilo možno dobiti več sveže hrane; če bi bilo te več, bi bilo manj tovora;

razmerje med številom šerp in člani ekspedicije naj bo ugodnejše (1,5 do 2 šerpi na 1 člana). Šerpe naj se pravočasno izberejo in zagotove; to je ključno vprašanje vsake ekspedicije;

vsii člani naj bodo temeljiteje zdravstveno pregledani. Iz ožjega izbora naj se izločijo vsi, pri katerih se pokaže, da potrebujejo preveč časa za aklimatizacijo ali pa se sploh ne morejo aklimatizirati;

vrh Kangbačen je dostopen predvsem v jesenskem času; od doma je treba oditi prej;

vse nabrane izkušnje bi v vseh nadaljnjih podobnih ekspedicijah služile za boljšo organizacijo opreme in hrane, transporta na pristopnem maršu ter dela pri organizaciji taborov.

Planinsko društvo Jesenice išče ustrezne negative za izdelavo razglednic (črno-belih ali barvnih) za kočo pod Špičkom. Avtorji naj pošljejo kopije društvu v odkup po 300 S din. Za izbrane negative plača PD Jesenice po dogovoru.

SKOZI DEŽ IN SONCE NA HIMALAJO

Tone Škarja

Dharan 13. avgusta 1965

V najhujšem nalivu zagledamo z naše verande tovornjak, ki poskakuje po grobo tlakovani ulici. Pod plahto se rišejo znane oblike tovora — prišli so zadnji trije zaboji iz Kalkute. Kot včeraj tudi danes delamo, ko najbolj lije. Proti večeru se z džipom pripeljeta Jozva in Andrej. Odprava je kompletna, z nami so spet tudi nerešeni problemi, ki smo jih že pred dnevi načeli v Biratnagarju. Denarja je premalo, kdo bo šel domov? Zoran, Jozva in Andrej so bili prostovoljci. Čas je, da pride do dokončne odločitve.

Po večerji buren sestanek. Za primer, da bodo morali štirje domov, Jozva določi Andreja kot vodjo. Domov bodo šli Jozva, Zoran in zdravnik Jože. Nazaj bo moral tudi eden od plezalcev. Določen bo kasneje. Prav čutili smo moro, kako nam stiska vrat. Kdo? Jaz? To je bilo prvo vprašanje, s katerim je vsak vprašal sebe. Potem so prišli drugi na vrsto. Metod, Ljubo, Marko? Ali morda Pavle, Tonač? Cic? Pablo? Zakaj? To bi lahko vedeli že v Ljubljani. Tako pa se bo tretjina odprave vrnila po vsem pompomu okrog odhoda. Vsak se je bal, da bo moral on nazaj, in vsak upal, da morda prav njega le ne bo zadelo. Kdo bo moral še nazaj?

»To bo tisti zvedel še pravi čas.«

Torej še preden si bo optal nahrbtnik, da bi krenil iz Dharana proti severu. Nenadoma Himalaja ni bila več lepa, ni bila več belo gorovje, o katerem smo govorili in sanjarili leta in leta. Zahrbna past, ki nas je spravila v umazano, blatno in zatohlo gnezdo Dharan pod vzočje prvih, najnižjih hribov. Najraje bi bil doma, žal mi je bilo za vsako misel na Himalajo. Najlepše sanje — najostudnejše razočaranje.

Nocoj nas niti trop psov ne zamoti s svojim tuljenjem. Nihče ne vrže kamna za njimi, niti ne razjezi se nihče nanje. Še dolgo v noč bolščim v strop, kjer poplesuje svetloba cestne svetilke.

14. avgust

Po ulici navzdol drvi hudournik umazane vode. Močan naliv nas drži pod streho. Mi trije, Tonač, Ljubo in jaz, ki smo določeni za izvidnico, danes

še ne bomo šli. Priprave so se preveč zavlekle. Ljubo se je vrgel na študiranje opreme in hrane, ki naj bi jo vzeli s seboj. Jezi se na Tonača, če misli ves mesec živeti od tunine z zelenjavo in argo juh, ko ni ničesar drugega za pod zob. Potem vse popoldne premetava tovore in jih polni iz zaloge glavnine. Dela družbo Metodu, ki se je spravil na enako delo, le da za vso odpravo.

Z verande gledamo, kako se dol po cesti valijo tri velike lesene kocke.

»Za vraga, saj to so naši zaboji!«

Za povratek jih imamo še dovolj, zato pustimo uboge vrage pri miru. Toda čez dve uri se prizor ponovi, tokrat morajo zaboje privleči nazaj. Naj-nujnejša rezerva je spravljena na strehi, pa pravi hišni gospodar, da bomo morali zaboje zakleniti v skladišče, če bomo hoteli čez tri mesece še kakega videti.

Po kosilu popijemo steklenico vina. S seboj ga zaradi štednje tako ne bomo vzeli, kakor tudi ne lepega števila konserv sadnega kompota. Skozi oblake za hip posije celo sonce in pokaže se tudi dolg, zelen greben — Mahabharatlekh. Jutri zvečer bomo že na oni strani prve pregrade, v 16 ali 18 dneh pa pod našo goro.

Zvečer nam Pavle vzbudi občutek domotožja s kombiniranim venčkom domačih pesmi in popevk, ker pa harmoniko spremljamo mi z neubranim brundanjem, ne verjamem, da bi dharanski domačini kaj kmalu postali privrženci evropske glasbe.

15. avgust

Danes gremo. Celo dež se je unesel. Nosači tiho jemljejo tovore in čudimo se, kako da se nihče ne razburja nad njihovo včasih preveliko težo. Potem pa jih zagledamo v trgovinici čez cesto, ko jim trgovec za majhen denar tehta bremena. Dva jih prineseta nazaj. In ko naj bi bilo vse v redu, se oba šerpa, Dorzi in Karma, ki bosta šla z nami, spomnita, da morata imeti dežnike prav tako kot sahibi. Dobita jih in poslovimo se od ostalih z občutkom, kot da se dolgo ne bomo videli. Skoraj cel mesec, čeprav trdi Tonač, da le nekaj dni, kolikor bo pač glavnina odšla za nami.

Še kakih sto metrov gredo z nami. Slikajo, Cic filma, Kot ob otvoritvi nove železnice. Dvesto-dvajset kilometrov dolga proga, po kateri je treba spraviti pod Kangbačen dvesto ljudi in skoraj šest ton opreme, je pred nami. Fantje, ki nam mahate, se bomo pod našim hribom vsi videli? Prične deževati.

Dobro uro kasneje nam prijazen možakar pomaga prebroditi rečico, tako da nas drži za roko, mi pa skačemo s kamna na kamen. Smeje se. Ne vemo, da bomo morali sezuvati čevlje na vsej poti, ko bomo prečkali manjše vode, da za te ni mostov, ker bos lahko prav tako varno prideš čez. Za nas je ta voda brez mostu zaenkrat le presenetljiva izjema. Saj vendar drži tod ena glavnih trgovskih poti, ki preprezajo deželo v smeri jug-sever. Tudi pod dežniki smo čisto mokri, zrak je vroč in vlažen.

Z daljnogledom opazujemo zadnje nosače, ki se zbirajo na koncu Dharana, prvi pa so že čez rečico in so pravkar zavili v strmino. Naše ločimo že na daleč od drugih po polivinilu, s katerim imajo pokrite tovore. Kot bele pike so sredi zelenja.

Potem steče. Zadnji hodi Karma, poznamo ga po rumenem nahrbtniku, priganja zamudnike. Med deževnimi oblaki se kažejo luknje in v teh presledkih se dobesedno pražimo v vročini.

Do vrha grebena se trikrat ustavimo v čajnicah, pravem blagoslovu za popotnika. Odličen čaj z mlekom.

Na vrhu, 1300 m visoko, spet počakamo Dorzija. Skoraj kilometer višinske razlike smo napravili. Potem pa po strmi, raztrgani poti do vasice Dharapani (1000 m). Spali bomo v bambusovi kolibi, v enem kotu mi, v drugem pa dvajset nosačev.

Za večerjo bo kisló zelje s salamo. Prve izkušnje so tu. Manjka nam osnovna hrana: fižol, riž, krompir... Domačini prosijo za prazne konserve. Spimo kar na zloženih tovorih. Da bi zlezli v spalne vreče, ni misliti, še tako smo vsi preznojeni.

16. avgust

Z velikanskim kukrijem oborožen telefonist, ki se je že sinoči ubadal z enožično linijo Dharan—Dankuta, spet vrti poljski telefon. Le kakšne ima dnevnice? Zapuščamo vas mimo šole, kjer naj bi prespali, pa sta bila šerpa preveč sramežljiva, da bi se upala vprašati. Široka pot se strmo spušča navzdol. Močan naliv nas kljub marelam prepodi pod slamnato streho.

Čez Levti Kolo podrto deblo, zraven pa malo debelejša veja za ograjo, to je most čez naraslo reko. Nekateri nosači se vode boje, zato jim tovore nosijo čez pogumnejši tovariši. Skoraj pa bi v kalnih valovih narasle reke izgubili člana odprave — Ljubo je za poskušnjo tudi sam nesel čez tovor na čelnem traku in vsak začetek je težak. Hitimo naprej in po dobri uri smo pri Tamurju, veliki reki, ki dobiva vodo izpod Kangčendzonge

in njenih sosedov. Namakamo se v mrzli vodi in Tonač, ki so mu mokre spodnje hlače postale skoraj prozorne, je zanimivost za domače prebivalstvo.

Na drugo stran pridemo po velikem železnem mostu viseče konstrukcije. Le ozek je — za pešce — sicer pa je to dober most. Pobirajo mostnino. Potem moram splezati dol k reki po slamnik, ki mi ga je odnesel veter.

V čajnici spet počakamo kolono. 250 metrov nad morjem smo, vročina je neznosna. Brez mostu je treba čez Dankuta-Kolo. S Tonačem spet skačeva po kamnih, Ljubo pa se sezuje in prebrodi vodo. Pa mu ne pomaga dosti, kajti takoj nato je treba še dvakrat čez, toda tokrat je že obut. Ko pot zavije v breg, posije sonce. Marele spet odpremo, sicer bi se sprazhili. Pot je brez usmiljenja, niti za nekaj korakov se ne zravna, in sonca ne zakrije niti najmanjši oblček. Za popotnike je pot lepo opremljena: obsežne ploščadi iz kamna v senci ogromnih pipalov. Tod prodajajo banane in ananas. Toda pet minut za tem, ko zapustiš svoj prostor v senci, te že spet žge v očeh slani znoj. Pri čajnici srečamo dolgega bradatega Američana z dvema plavolasima ženskima bitjema. Z Ljubom zavidava Tonaču njegovo znanje angleščine.

V Dankuto pridemo v pritličje, na koncu vasi pa smo nekako v štiridesetem nadstropju. Dolga vas — hiše stoje samo ob poti — se strmo vzpenja po grebenu. Glavna ulica, tlakovana z granitnimi ploščami — se po vsakih nekaj desetinah metrov s stopnicami vzpne v naslednjo teraso — nadstropje. Bogata, lepa vas, trgovski center, križišče karavanskih poti. Lepo oblečeni ljudje, mi smo za razred slabši. Utaborimo se prav na koncu, v majhni, z glino ometani kolibi pod lepim borovim gozdom. Zadnji nosači pridejo ob desetih zvečer. Nadmorska višina 1300 m.

Pred našo kolibo dolgo v noč plešejo in pojejo dankutski mladeniči in ko njihovemu vodji Tonač v akademski angleščini pojasni, da smo prišli od zelo zelo daleč, da moramo jutri še zelo zelo daleč priti in da smo zelo zelo zaspani, da pa je zelo zelo kratka noč in čeprav so nam pesmi zelo zelo všeč, vendar zaradi njih ne moremo spati, se mu oni v akademski angleščini opraviči, da mu je zelo zelo žal in da nas razume, potem se vsa skupina obrne od nas in poje naprej proti čajnici na drugi strani poti. Toda, ker smo mi res zelo zelo zaspani, zaspimo takoj, ko odkrijemo, da skrivnostnega škrebljanja po bambusovi steni ne povzroča kaka kobra, pač pa slabo ped dolga žuželka, podobna suhi bambusovi vejici.

17. avgust

Zjutraj imamo nosača manj in ker pobeg opazimo šele, ko so že vsi odšli, en tovor pa ostane v kolibi, si ga vsi lepo razdelimo in z dvajsetimi kilogrami v nahrbtniku začnemo v močnem naliivu tretjo etapo poti.

V naslednji vasi nakupujejo nosači riž za svojo popotnico in to traja skoraj tri ure. Danes ne bomo daleč prišli. Z grebena, kjer pot zavije na desno proti severovzhodu, bi morali videti Himalajo, toda v gosti deževni megli vidimo komaj sto metrov daleč. Pri studencu srečamo nekega Američana. Potuje bos kot vsi Nepalci — mi se bojimo kač — noče pa piti vode, če ne vidi, kje izvira. Mi še nismo staknili nobene driske in nam to zlato pravilo še ni prišlo v glavo. Dobro uro od blatnega Hiliya dalje se ustavimo pri dveh osamljenih hišah v vasi Murei, višina 2100 m. Nosače čakamo celo večnost kljub kratki etapi. Ko pride medicinski sod, prične Tonač s svojo medicinsko prakso. Stare gnojne rane, vročina, glavobol, ni skrivnosti za Tonača.

Zvečer ujamemo po radiu našo glavino. Nocoj so v Dharapaniju, le dva dni za nami. V Dharanu čakajo na sporočilo o denarju Jozva, Marko, zdravnik Jože in Zoran. Toda Jože in Marko sta obljubila, da prideta za nami tako ali tako. Jože bo prosil sorodnike v Ameriki za nekaj dolarjev posojila, Marko pa bo prišel, četudi čisto po »svetniško« — s palico in skodelico za higienske potrebe. Lep večer — ekspedicija se je premaknila.

18. avgust

Ob šestih smo na poti. Počasi se dviga po travnatih terasah tik pod grebenom. Nekaj ur skozi pravo džunglo, zeleno, vlažno kipenje. Rame bolijo, pa ni prostora, da bi posedeli. V bambusovi kolibi, ometani s kravjeki, se ustavimo. Čaj! Prepozno opazimo, da si dve smejoči ženski obirata uši, da je kup umazanih cunj na polici v resnici strahotno zanemarjen otrok in da ima starka, ki prosi za zdravila, črne koze. Koliba se nam zazdi v trenutku past, ki je ne odtehta tucat kober. Toda v hiši smo, čaj že kuhajo in mi smo gostje.

»Meni se koze niso prijele!«

Ljubo je čisto bled. S Tonačem ga tolaživa, da je že dovolj, če imaš na mestu ureza le majhen mehurček. Tega pa je imel, pravi. Kaj sedaj? Rob kozarca obdrgnemo s tableto halamida (za razkuževanje vode) in jo spustimo v čaj. Bolje nekaj kot nič. Mirno, disciplinirano popijemo vsak

svoj čaj, se zahvalimo, plačamo (drobiža ne čakamo) in gremo. Potem, ko je koliba za nami, pa hitro, hitro, vedno hitreje, kot bi lahko še čemu pobegnili, Sedaj nas je šele strah. Črne koze! Pol ure pozneje pojemo Tonačevo salamo. Vode ni, da bi si prej umili roke. Pastirice se nas na daleč ogibajo, potem pa zdrve mimo, da bi jih še glas ne dohajal.

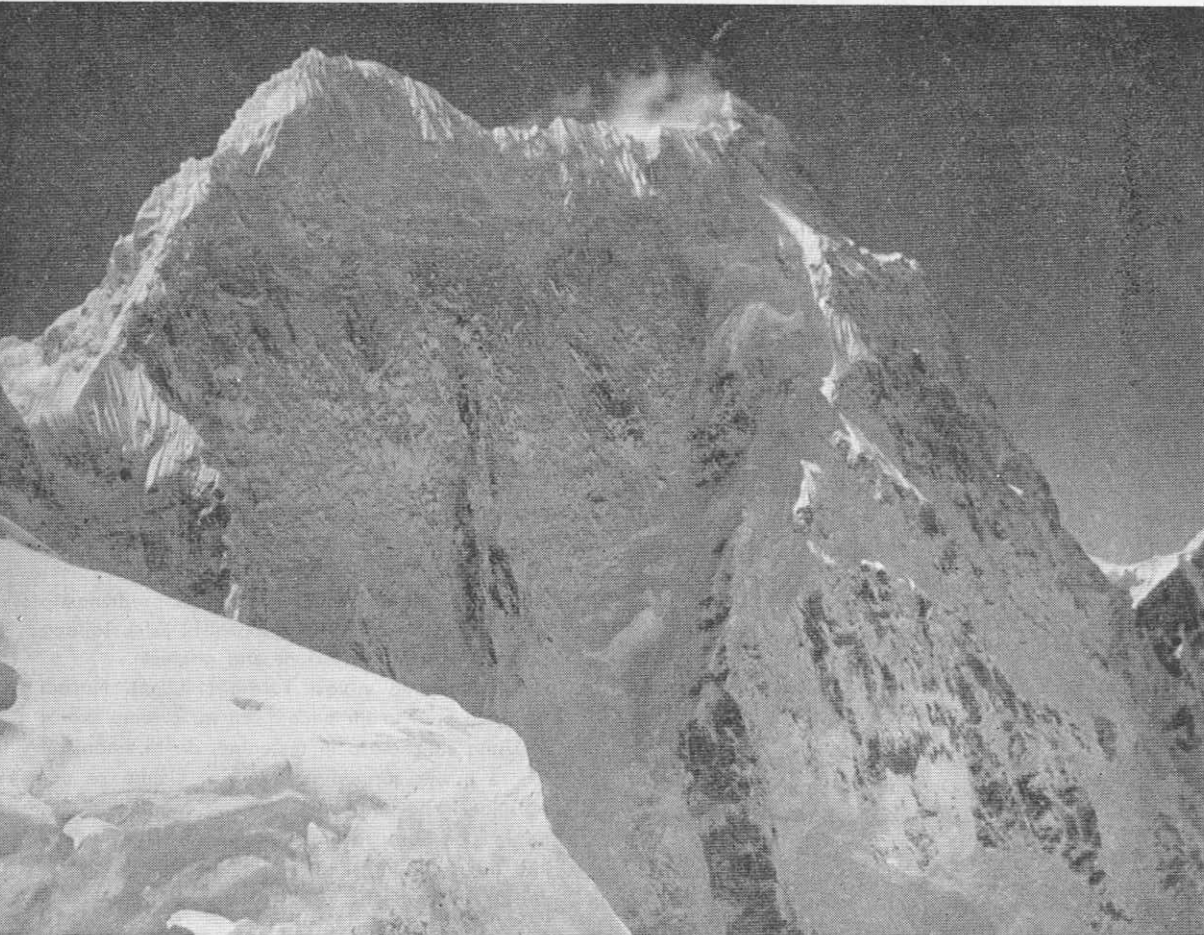
Z 2350 m visokega grebena se pot spusti v četverkotnik čajnice, trgovnice, hleva in pošte — Bazar Dapur. Križišče poti za Terhatum, Čainpur in Doban. Po nebu se vozijo ogromni jastrebi — sanitarna inšpekcija. Dobro pol ure naprej — v vasi Tutej (2300 m) se ustavimo. Čaj popijemo naslonjeni na manije — budistični molilni zid. Vsesplošno obiranje uši nas pripravi do tega, da prvič postavimo šotore. Pijavk kar mrgoli po mokri travi in nogah nosačev.

Jannu (Džanu, Žanu) s severovzhoda

19. avgust

Šele ob devetih, ko zlijemo iz šotora za celo vedro vode, odidemo. Mraz, veter, dež. Vzpon skozi pragozd. Ves dan nobene hiše. Samotna etapa, ves čas na višini med 2800 m in 2900 m. Kjer pot preseka greben, je vse grmovje ovešeno z molilnimi zastavicami. Na majhni jasi preplašimo dva šakala. Od tod hodimo vsi trije zelo tesno skupaj. Popoldne dež preneha. Nosače počakamo pri majhni pastirski kolibi. Čaj ima močan okus po gnojnici — vodo zanj zajemajo kar v luži pod hlevom, čeprav je do dobrega studenca le sto metrov.

Potem se iz vrtincev monsunskih oblakov na severu izvije siva piramida, ki se razlikuje od oblakov le po tem, da je veter ne premika. Vedno ostrejši so obrisi.

»Makalu!«

Everest, najvišja gora sveta, ima svoje mesto pomaknjeno tako daleč na sever, da je videti le eden od mnogih enakih, celo nekoliko nižjih od Lhotseja. Makalu pa je ogromen, visok, oblikovan tako, kot je treba za popolno goro. In pol ure pozneje, ko pridemo do vasice Manglopore (2560 m), se na severovzhodu dvigne vitek, s svežim snegom ometan stolp — Žanu (Jannu). Dolgo moramo čakati zaveso. Ostra konica, med zapadnim vrhom in Žanujem, je Kangbačen. Bomo sploh lahko kam prišli v teh strašnih gorah? Ogromne razpoke, snežne strehe in serake različno vidimo odtod, s prve tretjine poti. Le nekaj minut in naj-mogočnejša gora sveta potegne pred svoj prestol zaveso.

Spet postavimo šotor, še čisto moker od včeraj, pa tudi pijavke so tu in smrdeča voda.

20. avgust

Ko odhajamo, prične deževati. Spet navzgor in po grebenu med 2800 in 2900 m. V pobočju so ponekod zarežani ozki, globoki žlebovi, po katerih gre pot. Žleb, globok deset ali dvajset metrov, ozek pa tako, da moraš marelo zapreti in da bi skoraj potrebovali svetilko, ker je pragozd zgoraj tako zaraščen, da ne prepušča niti žarka. Vлага v zraku, na tleh, v čevljih, v obleki. Potem nenadoma navzdol. V vasi Ghurza (2130 m) se ustavimo pri lepi hiši sredi koruznih polj. Na dveh visokih drogovih plapolata molilni zastavici. Domačin, prijazen in pohabljen možiček, nas posili z riževim žganjem rakšijem. Desetlenta lepota se ne gane od nas: filmski obraz in zasanjane, globoke oči. Kakorkoli merimo svetlobo, prepozno smo prišli, da bi jo lahko fotografirali.

Ko se spravljamo spat, prične deževati. Pijavke vztrajno napadajo, najdemo jih na torovih, na spalnih vrečah, na naših oblekah. Šele ukana s svečo jih napoti na ta vir toplote, da silijo v plamen, dokler je le še kaj življenja v njih.

21. avgust

Pot drži navzdol. Razmeroma lepe hiše, mnogo terasastih riževih polj, ki so videti od daleč kot izohipse na specialkah, ljudje, ki se jim vidi, da hrane ne manjka. Čajnic ni več, z dvigom standarda se neha gostoljubnost. Še pred poldnem smo v Dobanu (600 m), v majhni toda strnjeni vasici sredi kipečega zelenja. Nosači pridejo šele šest ur za nami in nočejo več naprej. Spali bomo pod napuščem zadnje hiše v vasi. Vaški učitelj je Tonaču tako všeč, da bi ga najraje obdaroval z zdravili za vse življenje in šele

Ljubo prepreči to nesrečo, tako da razglasi zdravila za privatno last, češ, naj vsak dela s svojim delom potem, kar hoče. Zvečer napad komarjev, celo šerpa prosita za resohin, tablete proti malariji.

22. avgusta

Obeta se vroč dan. Tako je vedno, kadar je pred nami strm vzpon. Tovore zmanjšamo, tako da jih je le devetnajst, in odпустimo dva nosača. Še dva druga odpovesta iz protesta in Dorzi mora ostati z odvečnim tovorom in Dobanu, dokler ne bo dobil zanju nosačev. Majav bambusov most, spodaj pa grmeča Doban Kola. Nosači le s težavo in s strahom hodijo čez. Uro kasneje je spet večja reka, toda voda je umirjena, temnozelená, in na drugo stran drži most na verigah. Ljubo se koplje v reki, jaz pa le sedim na »srebrni« plaži iz sljudne mivke, kajti zaradi sončnih opeklin mi na plečih manjka za dlan kože, kar je potem Tonač prekril s plastjo gaze.

V Tapledžung ne bomo šli, ker pravita šerpa, da bi bil to le ovinek vstran, ampak bomo ostali na desnem bregu Tamurja. Takoj nad Meva Kolo se pot zagriže strmo v breg. Z Ljubom se izgubiva v riževih poljih, kjer je vsaka stezica, ki teče na njivo, podobna glavni karavanski poti. Ko si enkrat med rižem, se ne rešiš zlepa. Hoditi kar povprek po rižu nočeva, preveč truda in znoj predstavlja vsaka bilka, ki raste v vodi na strmih pobočjih. Ko hodiva po robu teras, se včasih podre del jezua, ki zadržuje vodo na terasi, in to seveda potem popravljava. Pa tudi za pravo smer ne veva. Kjer ni riža, je tako strmo, da mimogrede zdrsnesh za nekaj metrov po granitni plošči, ki se skriva pod zeleno preprogo. Pravo smer ubereva šele, ko se zgoraj na grebenu zasveti v soncu aluminijasti kovček na nosačevem hrbtu. Pri prvi hiši nas opazuje nasmejana lepota, ki s srpom obrezuje nek sadež, pa čisto brez potrebe.

»Kakšen pogled!«

Ljubo trdi, da ga varuje pred kako predrznostjo samo tisti ostri srp (»Vsaj pobožal bi jo!«), Tonača pa moti, ker ona najbrž ne zna angleški.

Etapo končamo v vasi Tušeni (1400 m). Nosači kupujejo kure in jih pečejo, mi pa cvremo skoraj neužitno suho meso in testenine, da bi zmanjšali tovore in ne zapravljali denarja. Učimo se nepalščine in na vprašanje, kako se imenuje ta vas, dobimo po deset različnih odgovorov. Res ne vem, kdo ne zna nepalskega jezika, mi ali domačini. Zvečer pride nosač iz Dobana z enim tovorom, Dorzi z drugim pa še čaka.

23. avgusta

Spalne vreče so zjutraj popackane s krvjo, česar so najbrž krivi komarji. Dolgo časa hodimo po vodoravni poti, daleč spodaj pa pobesneli Tamur brizga po deset metrov visoke curke vode v zrak. Na drugi strani se v soncu svetijo pločevinaste strehe Tapledžunga. Spet se izgubimo v rižu, pa nosači tudi. Dobro uro traja, da Karma zbere vojsko, ki je raztresena po vsem pobočju. Tega smo krivi mi trije, nosačem bi morali reči, naj počakajo karmo, ko nismo vedeli, katera od treh poti je prava. Spustimo se do Tamurja (950 m). Bambusov most je zelo slab in ko nosimo čez tovore nosačev, ki se boje vode, nas skrbi samo to, kako bi čimprej odvrkli breme, če bi se most podrl. Do sem nas je žgalo sonce, odtod dalje pa dežuje. Sicer lepo pot je ponekod preplavil Tamur in tam se umikamo v strm breg po podrih, ki so posebno za nosače nevarni. Vse se podira, povsod teče voda in nekatere komaj spravimo po komaj vidnih stopinjah sto metrov nad valovi. Čez razpenjeno rečico, kjer naj bi bilo le tenko bruno most, s Tonačem iz smučarskih palic napraviva ograjo. Podporna stebra sva midva. Ustavimo se v vasi Tava (1450 m), visoko nad dolino Tamurja. Dež, pijavke, zvečer se v prostoru ob hlevu skozi špranje usipa zdrobljeno listje in uši. Da, uši, nekatere majhne, druga vrsta pa ima šest do osem milimetrov dolge pri-merke. Odtod kri v spalnih vrečah.

24. avgust

Nad vasjo obidemo strm podor, nato pa se pot nagne spet v dolino. Prebredemo rečico, ki se v slapovih spušča po pobočju. Na ravni polici nad Tamurjem, na jasad v pragozdu, leže ogromni granitni bloki, visoki po deset metrov in še več. Ugotavljamo, da bi imeli Nepalci krasne pogoje za plezalno šolo. Poči, zajede, plošče, previsi, strehe, vsega je dovolj. Čez majhno rečico, ki razpolavlja skoraj kilometer široko prodišče, nas veže lep lesen most predalčne konstrukcije. Pravi čudež, najbrž ostanek znanja kakega upokoje-nega Gurkhe, ki je med vojno gradil mostove. Kratek vzpon do vasi Tapetok (1400 m) in za danes je konec. V šoli nam pokažejo najlepšo hišo v vasi, kjer naj prosimo za prenočišče. Spet dežuje, Tonač pa kramlja z gospodarjem, ki iz vojnih časov pozna Italijo.

25. avgust

Zjutraj nam manjka šest nosačev. Karma dobi tri krepke Limbuje, ki bodo nosili po dva tovora.

Težko je z nosači, tačas je na poljih največ dela. Spet po bambusovi »gugalnici« čez Tamur, nato pa po dobri poti ves čas na enaki višini nad Tamurjem. Dolina je vedno ožja. Iz stranske so-teske na drugi strani priteče voda, odtok ledenika Jalung izpod južnih vesin Kangčendzöngge. Malo naprej druga — Čar Ču — ki pobira vodo s se-vernih pobočij. Ta nam bo naslednje dni dajala smer. V Čauki (1470 m) se spet vidimo z Dorzijem. Še z enim nosačem sta prišla iz Dobana čez hribe. Šotor postavljamo že v močnem dežju. Prvič od Dharana imamo čas za partijo taroka. Motijo nas radovedneži in policaj z ogromno, z bakrom okovano puško, ki zahteva naše potno dovoljenje. Napišem pismo in ga dam z denarjem za znamke poštarju iz Valungčung Kole. Ne vem, kdaj bo prišlo — letalsko pismo iz Singapura, ki ga bo jutri oddal naslovniku, ima že mesec dni star žig — toda kurirja si ne moremo privoščiti niti za zvezo z glavnino. Zvečer se spet borimo z veli-kimi ušmi.

26. avgust

Zjutraj naprašimo spalne vreče s praškom DDT. Policaj, ki je postal zaradi nekaj cigaret silno prijazen, bo nesel sporočilo glavnini v Tapledžung. Tamur prekoračimo po solidnem, toda hudo elastičnem mostu. Naši novi trije nosači se vode ne boje; dva držita most narazen, da sploh lahko tretji s tovorom hodi med ozkima stranicama. Poslovimo se od Tamurja skoraj za dva meseca. Ozka stezica se strmo vzpenja v desni breg reke Čar Ču. Kot vedno v napornih etapah tudi danes sonce strahovito pripeka. V strmem pobočju nas preseneti hiša s koruzno njivico. Kam vse se spravimo ljudje! Lepi so slapovi, ki padajo v dolino, lepa so skalnata in travnata pobočja, ki nam dajejo občutek, da smo res v gorah, vročina pa je neznosna. V Amdilasi (2450 m), naselju treh hiš, postavimo šotor na majhno koruzno njivico. Vso noč dežuje.

27. avgust

Siva, mokra megla se vlačí po pobočjih. Imam hude prebavne težave, bruham na vsakih nekaj korakov. Včeraj sem pil nerazkuženo vodo pri vsakem potočku. Komaj hodim. Zatohel zrak v gozdu mi povzroča vrtoglavico. V visoki travi nas množično napadajo pijavke. Dvajset, trideset jih leze po nogah. Šele 2800 m visoko se pot obrne navzdol. Tako visoko sega zemeljski podor. Spu-stimo se za 500 m do reke Čar Ču. Od tod se počasi vzpenjamo do Džable (2670 m), pastir-

skega naselja na veliki terasi. Sive dežne megle napravijo požgano pokrajino še bolj žalostno. Zdi se, da so tod napravili pašnike tako, da so požgali gozd. Iz gostega, džungelskega grmovja žalostno štrle visoka, črna debla. Ponoči v šotoru vidimo zadnjo pijavko. Ljubov krik še naju spravi pokonci in v soju vžigalice vidiva na Ljubovem golem trebuhu ogromno pijavko, največjo, kar smo jih videli. Spominja na nalivno pero.

28. avgust

Dežuje čisto narahlo kot jeseni. Pot je široka in počasi se vzpenja skozi gozdove. Vedno več je iglavcev. Rdečih malin je toliko, da se škoda, ko jih jemo, sploh ne pozna. Stranski pritoki hitro naraščajo; če se usedeš na skalo ob katerem od njih, si lahko v naslednjih nekaj minutah na otoku in potem brez mokrih nog ne gre. Nenadoma se dolina razširi in v Ghunzi smo. Na veliki trati postavimo šotore (3310 m); poznajo se še žlebovi v taborišču francoskih plezalcev, ki so od tod krenili pod Žanu. Radovednežev je veliko. Tibetanci, Bhotije. Budistični samostan, čorteni, maniji, molilna banderca. In radijska postaja, ena od petdesetih, ki predstavljajo indijsko pomoč Nepal. Mraz je. Poslovimo se od vseh nosačev, ki niso doma v Ghunzi. Nekaj cigaret razdelimo za nاپitnino, denarja si ne upamo.

29. avgust

Zajtrkujemo pri treh Indijcih v radijski postaji. Treba je naprej. Reko prekoračimo po solidnem mostu — tod ni bambusa. Stari gozdovi macesnov, rododendrona in borov. Podori nasproti ledeniku Žanu so nevarni; iz megle leti kamenje in hitrost je edino varnostno sredstvo. Sicer pa je pot dobra. Prekoračimo rečico Nupču, ki je za razliko od kalne Čar Ču čista, modrozelená. Še dolg zid iz molilnih kamnov in v vasi Kangbačen smo (4010 m). Škoda, da se ničesar ne vidi, iz sivih megla ves čas rosí. Utaborimo se v veliki pastirski koči, najboljšem prenočišču na vsej poti.

30. avgust

Vreme je čudovito. Zasneženi vrhovi so vsenaokrog. Poznamo le Žanu in Šarpu, drugi so brez imen. Hodimo počasi v družbi nosačev. Nekoliko nas zaradi višine boli glava. Spet se pooblačí. Radi bi prišli na drugo stran reke, pa ni mostov. Kjer se stikata ledinika Kangčendzönga in Ramtang, zagledamo Kangbačen. Ogromen je. Hiter pogled z daljnogledom nam pokaže, da tisti greben, ki ga je leta 1930 naskakovala Dyhrenfurthova odprava, na vrhu zapira lep leden previs,

da pa tudi s tem zadeva še malo ni rešena, kajti zgornji del Kangbačena je kakih 800 m visoka in zelo strma stena. Odločiti se je treba hitro, kajti nosači čakajo. Ko gledamo našo goro, moramo o njej in o Himalaji sploh precej spremeniti predstavo. Na Ramtangu so Švicarje pognali nazaj plazovi. Toda sedaj je jesen in znano je, da so takrat plazovi manjši in redkejši. Pa tudi prvi pogled nam pove, da tam, kjer smo najprej mislili, nimamo kaj početi. Torej Ramtang. Tu smo postavili naše šotore, do prihoda glavnine pa bomo še kaj zvedeli. — Piha močan veter, nosači gredo naprej v Lhonak. Tam so jaki. Visoko smo 4450 m.

31. avgust

Čudovit dan. Črede jakov potujejo v dolino. Dvojboji bikov se vrste kot v filmu. Trije možje kroté razjarjeno žival na vrvi. Jaku je dovolj in gre nadnje. Možje zlezejo na skalo, jak divja okrog nje. Jak skoči na skalo, možje dirjajo okrog. Itd., nekajkrat, dokler se vrv ne sname iz bikovega nosu in ta ne oddirja z dvignjenim repom kot z bojnim praporom. Danes počivamo — prvič na naši poti. Ker nas ledeniška rečica loči od ledenika Ramtang, gre Ljubo na ogleda. Po dobri uri je na drugi strani, toda moral je ledeno vodo prebresti. Napnemo dvojno vrv ter jo zasidramo v morenskih blokih in most je narejen. Ljubo sicer pri preizkusu podrsa s trebuhom po vodi, toda popoldne je voda vedno največja. Večerni veter prinese iz doline megle, toda to se dogaja vsak dan. Jutri gremo pogledat ledenik Ramtang. Da bi se le nekje dalo priti na greben med Belim valom in Kangbačenom!

1. september

Dopolodne se z vlečemo po »mostu« na drugo stran Tonač, Ljubo, Karma in jaz. Nahrbtniki so zverinski. Šotori, hrana, butan, višinska oprema. Lotimo se morene ledenika. Megla je in komaj kaj vidimo. Hodimo visoko nad ledenikom, ki je razbit, stisnjen med sipke morene. Baza bi lahko stala na ravnici ob ustju ledenika, toda bila bi predaleč od gore. Tudi na dveh ravnicih nad moreno je dovolj prostora, nikjer pa ni vode. Na drugi se ustavimo. Tonač in Karma se vrmeta, z Ljubom pa postaviva šotorček. Zelo tesen je, toda ves preostanek dneva naju dež drži v njem. Višina 4750 m.

2. september

Gosta megla, toda treba je vsaj na ogleda. Strmo korito potočka naju prisili na velik vzpon.

Potem se po nevarni, rušēci se moreni spustiva na ledenik. Pokrit je z gruščem in ne preveč neprijeten za hojo, če odštejeva neprijetnosti višine. Ne dežuje več, sneži. Na višini 4900 m obrneva, ker v megli in snegu ne vidiva prav ničesar. Iščeva nov dostop na ledenik, predvsem varnejši. Možnosti je več, nobena pa ni kaj dosti boljša od drugih. Karma je medtem prinesel meh vode s Tonačevimi pozdravi. To bo precej bolje, kot loviti vodo v granitnih vdolbinah, iz katerih morava še prej odstraniti ptičje odpadke. Debelozrnata sodra ropota po šotoru. Pogovor o hrani je ena sama dolga kletev: čokolada, ribe, čaj, argo juha. Izbruham vse, kar sem tisti dan pojedel, toda za skalo, da ne bi Ljubu ubijal morale. Že teden dni me muči prebava in celo neumno se mi zdi, da sem silil v Himalajo. Ko bi vsaj prišla glavčina. Zvečer čudovite barve na Kangbačenu, toda kakšne bi šele bile, če me ne bi spet obhajala slabost. Spet moram za skalo, da me ne vidi Ljubo. Zelenjavna juha, taka, kot sem jo pojedel.

3. september

Lepo vreme. Natovoriva si višinski šotor, vrvi, butan in nekaj hrane. Tudi danes ne odkrijeva boljšega sestopa na ledenik. Otovorjena se dosti bolj ugrezava v mehki pesek na ledeniku. Zdrobi se mi desno steklo na ledeniških očalih. Ljubu gre dobro, jaz moram vsake četrte ure za skalo. Na desnem očesu držim robec. Novi sneg v soncu strahotno žari. Kaj dosti dlje kot včeraj ne morem. Brez hrane tod ne gre. Odložim šotor. Ljubo potegne še za pol ure in se vrne. Če bo baza spodaj, potem bo tu tabor I. Vrneva se na »Korošico«, kot imenujeva zeleno ravnico, kjer imava šotor, potem pa sestopiva nazaj v dolino. Tako sem zdelan, da sem prav hvaležen Tonaču, ki me z vrvo vleče po mostu, čeprav me pod pazduho žge. Tonač je slišal, da so naši že v Ghunzi. Novice so hitrejše od ljudi, čeprav ni telefona. Dan ali dva počitnic mi bo koristilo. Motnje v trebuhu slabo vplivajo na moralo — počutiš se zanič in odveč.

4. september

Lepo vreme — dan lenarjenja. Dorzi je šel v Ghunzo pomagat glavčini pri težavah z nosači. Zvečer sežigamo papir in druge odpadke, jutri se bomo preselili čez vodo k ledeniku Ramtang. Bojimo se ostati na tej strani, da nas glavčina, ki jo bo Dorzi napotil po drugem bregu reke, ne bi pozabila. Tonač pripravi do sedaj najboljšo večerjo — prazen krompir.

5. september

Lepo vreme — dan garanja; zvečer smo mu že rekli »črni dan izvidnice«. Kako uro daleč moramo prenesti dobrih 600 kg opreme. Vmes je rečica z našim mostom, ki služi za žičnico, vsa pot pa teče gor in dol po podirajočih se morenah. Orientacijsko težaven svet je Tonač na srečo dobro zaznamoval z možici. Na drugi strani vode nam pomaga še nek pastir jakov, originalen Tibetanec, ki nam bo za staro torbo, v kateri se je razlival petrolej, vsak dan nosil kislo in sveže jakovo mleko. Prava kalvarija je nositi tovore po morenah, kjer moraš biti še prazen zelo previden. Ljubo si nalaga tudi po 60 kg. Vroč dan, potne kaplje močijo pesek. Zvečer, ko nas bole hrbti kot še nikoli, si pomagamo s tarokom. Delo je bilo dobro opravljeno, taborimo na veliki ravnici 4500 m visoko, ob vznožju čelne morene ledenika Ramtang.

6. september

Ljubo in Karma gresta spet na ledenik; postavila bosta šotorček, kjer naj bi bil tabor I. S Tonačem danes pričakujeva glavčino. Izobesiva jugoslovansko, nepalsko in zastavo OZN. Potem na pomol nad ledenik zasadija smučarsko palico z markirno zastavico, ki plapola v vetru kot na premcu ladje. Vse to okrasiva z žametnimi rumenimi planikami. Ko pridejo, bo praznik. Tonač gre z našim Tibetancem po mleko. Ne zdržim sam. Po peščeni ravnici pod ledenikom Ramtang postavljam možice. Označim prehod čez razbit odtok ledenika. Jih bodo videli? Nekatero piramide iz granitnih kamnov so visoke po dva metra. Prizor, ki se mi nudi, ko pogledam čez rob zapadne morene, me spominja pehote, ki se približuje previdno, toda neustavljivo. Videti so nevarni. Prvi je Ang Čering. Ves nesrečen pripoveduje, da sta šla Cic in Pablo po drugi strani reke. Potem prideta Andrej in Pavle. Pa šerpe. In nato kolona jakov. Pa Metod — le kje ima brado? Zadnja sta pogrešana Cic in Pablo — morala sta čez naš most. Šotori rasejo kot gobe po dežju. Kuhinjo spravimo pod veliko ponjavo. Kuhinja! Konec samotarjenja, konec slabe hrane. Jutri bomo zgradili skladišče. Organizacijski stroj že teče. Minilo je težko, toda lepo obdobje. Prihodnjič bomo že šli po vnaprej začrtani poti na ledenik. Konica je nekaj vredna samo na dobrem držaju.

(Se nadaljuje)

Levo Kangbačen (7902 m), desno zapadni del Kangčendzönge, oboje s P. 7535 m

KOTA 7535 m

Ljubo Juvan

Šestega oktobra popoldne sediva z Metodom pred taboriščem IV. Z derezami na nogah se opirava na vesino, ki po nekaj sto metrih izginja v strmih odlomih serakov. Šele globoko spodaj začuti oko varno ravnino, zametek ledenika Ramtang. Tik za najinimi hrbti sta postavljena v strmino dva mala šotori, dobro povezana med seboj. Ravnega prostora je malo, le toliko da med šotoroma snameš oprtnik in dereze. V šotoru brni kuhalnik. Šerpi Gjurni in Dorzi priprav-

ljata večerjo. To se pravi juha, slane bobi paličke in čaj. Kavo smo zaradi spanja določili za zajtrk.

Sonce se vse bolj bliža obzorju. Mraz reže skozi puhasta oblačila. Na jugozapadu megleno morje, le tu in tam otočki višjih gora. Ledeniki pod nama izginjajo v mraku. Gore skrivnostno žare v zahajajočem soncu. Tišina, še veter se ne oglasi. Tudi midva se spraviva k počitku. Presneto malo prostora je v šotoru in pri vходу je sneg, ki ga je nanosilo v viharnih nočeh pred dnevi. Vzglavje si urediva pri vходу, potrebno je samo stegniti roko in šerpa ti iz sosednjega šotori pomoli posodo s čajem. Taka postrežba odlično deluje. Svetilko in peč nadomešča sveča, ki pa nešteto-krat ugasne, ko enega ali drugega pograbi kašelj. Oba pridno kadiva. Z nahrbtnikom pod glavo, v slonovih vrečah skupaj s čevlji, v vestnih z rokavicami na rokah in oba še v bivak vreči skušava otopeti in ujeti spanec. Še enkrat pokukam iz šotori. Mrak je. Le na zapadu bodejo

Iz arhiva naše ekspedicije

v rdeče obzorje silhuete velikih gora — Makaluja, Lhotseja in Everesta.

Metod naveže pogovor.

— Jutri bo važen dan. Kaj meniš, bomo uspeli stopiti na koto in se razgledati za nadaljnjo pot? Bo vreme ugodno z neprehudim vetrom? Kakšen bo sneg?

— Bo že kako, jutri bomo na koti. Vse bo v redu. Ti le preveč resno jemlješ alpinizem, dragi Metod!

— Čakaj, nisem tvoj dragi. Pred dnevi sva se sprla, da je bilo kaj. No, kdo bi mislil, da bova nekaj dni kasneje skušala priti na koto.

— Ja, vsak je povedal svoje mišljenje o poteku vzpona na goro in vsak je menil, da ima najbolj prav.

— Ti, se še spominjaš, kaj smo brali doma v knjigah o vzponih na himalajske vrhove? In potem je odprl še to konservo, potrudil se je in spravil vase še to pecivo, na koncu pa ne vem še kakšen kompot, ki je itak vedno užiten.

— Ja, ja, pri nas pa juha, čaj, kava, pa spet juha, čaj, kava. Za pestrost pa kakšen viterginček in čokolada. O tudi kakšen kompotek bi zdajle pripravila!

Končno sva zaspala. Menda si nisva voščila niti lahko noč. Malo je pomagala utrujenost, malo uspavalni praški in mirna noč, tako da šotori niso plahutali v vetru.

Ob treh zjutraj naju zbudi Dorzi. Ponudi črne kave. Sem med tistimi, ki zjutraj težko zlezejo iz postelje, kaj šele na tej višini. Moje kletvice se mešajo z uspavajočo melodijo Dorzijeve molitve, ki enakomerno prihaja iz sosednjega šotori. Še ne povsem prebujena glava preleva žalostno dejstvo, treba bo vstati. Tako preleživa dve uri z Metodom sredi med spanjem in budnostjo. Ob petih pa je le čas, da se spraviva na noge. Še ura je minula in napravljanje in navezovanje derez je pri kraju. Tik pred šesto smo vsi štirje pred šotori. Strupen mraz, na jasnem nebu ugašajo zadnje zvezde. Vetra ni. Šerpi se navežeta

na vrh. Z Metodom odideva kar tako navzgor. Začnem počasi, da pride kriza čim kasneje. Duškava. Šerpi hitita dalje. Midva vztrajno za njima. Strmina je precejšnja, sneg kložast, vzpon na pet...

Že je dan, sonce je pozlatilo greben, mi pa zmrzujemo v globoki modri senci. Vztrajno pridobivamo na višini in enako vztrajno skušam gibati s prsti na nogah. Za povrhu še tolčem s cepinom po konicah čevljev. Čevlji so še od odprave v letu 1960, vendar dobro drže. V vzhodju skalnega rebra, ki pada s kote, zavijemo desno v prečnico na greben. Sneg je odličen in dereze dobro držijo v povečani naklonini. Nekaj pred osmo se Metod spomni na radijsko zvezo. Ne dovolim, da sname nahrbtnik kar tu. Smo že desno od sedla in vesina pod nami se končuje globoko spodaj na ledeniku Žanu. Tik pod grebenom se celo šerpama malo zatakne in Metod prevzame vodstvo. Izseka stopinje in že vidim tri postave v rumenih puhatih oblačilih na grebenu, na soncu. Ogledujemo mogočni Žanu, ki je nenadoma zrastle pred nami. Globoko spodaj zijajo razpoke ledenika Yalung. Greben se strmo dvigne in končuje v sneženem stožcu — koti. Sneg na tej strani grebena ni prida in globoke stopinje ostajajo za prvim. Nad ledenik Ramtang vise ogrom-

ne opasti. Tudi z Metodom se naveževa, Dvignil se je veter in izpod nog prvega odnaša sneg v obraze sledečih. Še krepka strmina in greben se položi.

Šerpi se ustavita in s krettno nakažeta prednost nama z Metodom. Razhudim se, češ, če sta bila skoraj ves čas spredaj, pa bodita še zadnjih deset metrov. To pa res ni važno, kdo iz skupine štirih prvi položi nogo na deviški vrh kote. To je delo ekspedicije, mi imamo samo srečo, da smo v tej konici odprave.

Vrh kote je pravzaprav rob snežene opasti. Skal ni na površju. Šerpi Gjmi in Dorsi pokleketa in se zahvalita bogovom. Sam slikam ta prizor, ko v ozadju nad njimi kipi v nebo strma konica Kangbačena.

Krepko si stisnemo roke in šerpi povprašujeta po zastavicah. Žal sem jih zadnjič videl v taboru III, še pred viharjem, pozneje smo morali postaviti nov tabor, Z Metodom slikava na vse strani. Vse, razen Žanuja, Kangbačena in Kangčendzönge, je pod nami. Na severu za gorami temni pas tibetanske planote, na vzhodu se Sikkim utaplja v svetlih meglah, na jugu v čadu izginja ledenik Yalung in na zapadu se sveti skupina Everesta. Vmes pa je gorá, kolikor si jih srce poželi. Sklonil sem se čez opast. Globoko spodaj

Beli val (ime je dal G. O. Dyhrenfurth I. 1930)

na ledeniku Ramtang so nekje šotori in naši tovariši.

Pol ure smo bili na koti. Nadaljna pot po grebenu proti Kangbačenu se nam je dozdevala tehnično precej zahtevna in naporna. Globoke škrbine in strmine na grebenu se vztrajno dvigajo v vrh Kangbačena. Odšli smo z upi za nadaljnji vzpon na Kangbačen po smeri, ki sta jo pred dnevi ubrala Tone in Pavle.

Šerpi sta spet spredaj drevila navzdol in dohitela sva ju šele pri taborišču IV. Utrujenost se je naselila v naših udih. Počasi sestopamo navzdol in ob dveh popoldne smo v taboru III. Zvečer je snežilo, veter in sneg sta zbrisala naše sledove na gori.

MED ŠESTIM IN SEDMIM TISOČAKOM

Ciril Debeljak

Sedim v šotoru in mi je skoraj žal, da sva odšla tako zgodaj. Satanski mraz je. Nismo ga še navaženi, danes je prvič pokazal zobe. Ob nogah čepi Ljubo in varuje tihi plamenček pred vetrom. Butanski kuhalnik je edino, kar daje nekaj toplenga; bojim se za prste na nogah. Drgnjenje ne pomaga, sicer pa, dokler bolijo, so živi. V teh malih šotorih »najnovejše izdelave« se počutimo ukleknjene kot divje živali s premajhnim življenjskim prostorom. Zato je Ljubo zunaj.

Drugič sva šla danes to pot. Ko smo včeraj poslušali Pabla, zgovornega napovedovalca izpod sedla, nas je postalo malce strah. »Prokleta Himalaja! To je Himalaja! Crknjen sem kot pes!« itd. je besedilo njegove reportaže, spremljane z vzdihji in nekaj minutnimi odmori. Pozno zvečer so dosegli sedlo in šotore na trojki. Da se nama ne ponovi isto, sva pač vstala ob šestih in zdaj sva tu, v dvojki, še vedno v senci kljub jasnemu dnevu in čakava sonca — željno kot puščava vode.

Ljubo komentira pot obeh skupin. Marko in Pavle prihajata za nama, za njiju je to prvi vzpon do te višine. S trojke se spuščajo Pablo in Tonač s šerpama »in vsi skupaj so zmahani«, pravi Ljubo.

V pol ure prilezeta spodnja dva. Marko bruhla in tudi meni dviguje prazen želodec, ko ga poslušam. Ni še aklimatiziran. Posledica zaprek pri odhodu in čakanja na tretjo skupino, razbita vojska že pri začetku pač ne more trobiti v isti rog. Žal nam je, pa ni pomoči.

Moje noge oživijo, ne zebe več, zato še bolj boli, in tudi zgornja skupina nas končno doseže. Šerpi počepneta v sneg. Pablo čepi z brado na smučarski palici. Kadi se od njih kot s furmanskih konj na cesti. »Vrag naj vzame te kilometre« in Pablo podolgem sede pred taborišče. Sonce nas končno doseže s svojo vijugavo črto in vžge po šotoru. V trenutku sem zunaj. Bunde in puloverji letijo z nas, v nekaj minutah smo v peklu. »Prekleta Himalaja.« Kolnem molče, ker sem prelen za glasno besedo.

Poslovimo se. Oni štirje proti bazi, vegastih nog; za njimi bela sled kondenzne pare kot pri avio-nih — samo brzina je nekoliko manjša. Marko in Pavle še čakata. Danes ne gresta naprej. Za prvo »dozo« redkega zraka ta sprehod zadostuje.

Gaziva stare sledi in ne misliva. Kaj neki bi? Zrak trepeče. Malo ga je, pa še tega vpija neusmiljeno sonce, se zdi. Grlo je suho in peče. Za počitke sva zmenjena brez dogovora. Nekaj metrov višje kot oni stojiva ob vsakem počitku, kar na nogah, bojiva se večera. Gledam Ljuba pred seboj in v gaz pod noge, čakam, kdaj se ustavi. Cela večnost. Strmina nejenja in šotori so blizu kot pred uro. Da, Himalaja. Z doline je ta terasa kot raven svet pred Korošico in nekaj tankih črt jo prekinja. Takoj nad taborom II je labirint razpok, tam ne bo časa za lenobo in dolg čas. Sedaj sva nad šotori že uro, pa še daleč pod tistim strmim ledom, Kako majhna sva. Kot piki. Vem, da oni z enojke verjamejo, da stojiva, in tudi nama se zdi, da se štiri pike na terasi pod nama ne premaknejo nikamor. Pa vendar hodijo navzdol hitro in brez počitka. Verjetno bi v tej razdalji stalo pol Kamniških, pa še bi se zdele kot kupček brez vsake veličine.

Zgodi se, kar nisva verjela zjutraj ob odhodu. Opoldne sva na sedlu, šest ur pred včerajšnjo skupino in s polnimi nahrbtniki. Res, da nisva razigrana in za ples, pa še kar človeška, s premalo sape sicer — toda lačna. To je dobro znamenje. Sva šele na začetku »svojega«. Do tu sva hodila po starem in po stopinjah drugih, sedaj načenjavo vprašaj, ki nas je mučil od prihoda in ki ne bo manjši od ledenega labirinta pod sedlom. Strmina do tabora IV je dva tedna igrala z nami loterijo. Dobila sva jo midva in zato sva tu.

V dnevnik sem tisti večer zapisal: »Naj vrag vzame naše šotore!« In tako mislim še danes. Prihranek nekaj kilogramov na rovaš udobnosti, ki je že itak zmanjšana na minimum, ne more prinesiti ničesar dobrega. Če v svojem »domu« na 6200 metrih ni prostora za dva suha in skromna, kaj šele za nahrbtnike in kuharijo, pač ne greš spat z občutkom, da boš zjutraj sposoben za kaj več kot povratek v dolino. Preveč smo pametni tam, kjer ni treba in delamo na novo stvari, ki so drugim, v mnogih odpravah preizkušenim alpinističnim narodom, že povsem jasne. Klatila sva drug po drugem, iskala zdaj kapo, zdaj čevlje izpod spalnih vreč; z nylonskega baldahina sva dobivala pri tem mokre in mrzle zalogaje sreža in vstala — prežvečena in neprespana. Slabo voljo zjutraj še poveča zajtrk, ki ga ni. V šotor nočeva več. Nekaj časa se stresava ob kuhalniku na prostem, ki mu veter odnaša mali plamenček in v eni uri dočakava mlačno vodo za ovomaltine. —20° C kaže pred šotorom.

Sonce počakava na ravnem, ne mudi se. Sneg je dober in v nekaj urah sva preko stene. Pokazalo se je drugače. Že noge nočejo po načrtu in tudi sneg jo zagode. Nahrbtnika sta težja kot včeraj, okrog 200 m vrvi vlačiva s seboj mimo pokritih razpok po sedlu do prve strmine. Koliko ugibanj je že dala ta strmina in misli — kdo bo prvi na vrsti za to »relacijok«. Ko sta Tone in Metod preslalomirala labirint do sedla, sta prišla na vrsto Tonač in Pablo. Bila sta sicer druga na sedlu in nič več, stena do četvorke je ostala deviška. Sedaj sva zopet midva na vrsti. Precejšnja čast in malce negotovosti, predvsem pa polna mera trme in volje, da sploh kreneš. Ni kot doma. Tam si poln vsega in tako razpoložen, kot sva danes midva, sploh ne vstaneš s pograda. Tu si za to poklican in moraš. Kletvic ne objavljaš in celo dnevnik je brez njih, doživetja in lirika so bajke in poročilo je kratko: v redu je in vrvi so napete. Lahko iščemo dalje!

Pot je sicer daljša in dva dneva sta vmes. V celoti je le trenutek in kaplja v jezercu uspeha. »Zato si tu in zdaj delaj!« »Preklete!« (to še izdam) pride do Ljuba, ko gazi prvi raztežaj. Samo v zadnji konec ga vidim. Ne varujem, samo počivam. Želim si, da bi lahko varoval ves dan in ostal na mestu. Pa me tisti »gremo« zdrami in pokličče. V takem smo včasih zabijali kline in varovali, kot je treba. Strmo je in gre tudi brez tega. Do kolen pri vsakem koraku in pod brado jih devam. Pol ure do njega in pol do konca moje dolžine. Tam se mi zdi, da imam privide. Ne gre več nikamor. Ljubo je pri močeh. Smeji se, morda

mu gre tudi na jok, pa kaj, ko ne razložim več teh dveh stvari. Za njim kot avtomat, nahrbtnik je prehud.

V skalnem bloku sredi strmine obstane in razbija dolgo uro. Ledni klin ni za skalo. Za to spoznanje je treba pol večnosti in nato brez njega proti robu. Sledim ga, ves čas zadaj. Ne ponujam se naprej, tu je prijetneje. Ko reče, začneš in pljuvaš v sneg, ko si pri njem, pa čakaš in poslušaj, kdaj bo konec prijetnega. Drobne pike pod nama lezejo k šotorom in čez nekaj ur stoji ena temna lisa več: postavili so pamirko. Hvala bogu, vsaj kuhinja bo ob povratku.

Sonce leze za steno Žanuja. Pod robom strmine Ljubo obstane in predlaga, da nehava. Problema ni več. Začuda ga ne razumem. Da to on predlaga? Sedaj sem jaz v redu in zbujen. Hočem do vrha in Ljubo uboga. Do roba in pod prvi plato. Sence so že dolge, veter tuli glasneje, daleč pod nama odmeva vrisk šerp, ki se vračajo proti enki. Tu nekje bo četvorka. Toda to je delo drugih. Lačna sva in žejna, sita strmine in drug drugega, mraza in tega dihanja. In tudi z Ljubom je konec. Gazil je, dokler je bilo treba, in vodil do vrha, sedaj je na tleh. Čaka pa še eno: napeti vrvi čez strmino in doseči šotore. Varujem Ljuba na vsej vrvi. Obstane na koncu in leže v sneg. Vrvi je prepustil meni. Cepin Charlet gre v izkopano luknjo do okla, pritrdim vrvi in zakopijem. Še sam ne verjamem, da bo to držalo, pa je. In še danes so tam vrvi s cepinom vred. Navzdol smo navaženi driča in hitrih stopinj, tu minevajo ure. Kopljem luknje in zabijam, vpenjam vrvi in lezem za njim. Še daljša je tokrat strmina. Med razpokami in mostovi na sedlu sva vendar na istem. Samo gledava se lahko in čudiva drug drugemu. Ravno in po stopinjah ne gre več. Vsak drug korak iz sledi v celo. Pijana sva in na pol živa ter v prvem mraku pri šotorih.

Pamirka je sprejela prve goste in srečna sva, da stoji. Vsaj sediš in za vratom ni sreža ob vsakem premiku. Ljubo kuha, zopet zbujen — saj samo takega poznam, brez utrujenosti in vdaje. Odprem škatlo rib. Zmrznjene so in trde, pomagam si s klinom. Preveč sem lačen, da bi čakal toplote. Da bi le ne storil tega! Drugi dan je prišlo kesanje — prepozno!

Žanu je bil siv in mračen, ko sva zapustila sedlo. Rumena svetloba nad dolino in sončni krog sta naju gnala in oblaki pršiča z velike terase. Obljubljal nam je naš vrh že dolgo in končno poslal svarilo — prve snežinke so zaplesale nad razpokami. Upognjena k tlom sva bežala pred tem in z nama vsi — v tem plesu nismo zaželeni!

POZIMI JE EIGER VARNEJŠI, pravi Dougal Haston, eden od mož iz direttissime, in zato so izbrali zimski čas za direttissimo. Pozimi zelo redko pada kamenje, ni slapov, več je snega v ledu. Haston piše o početju v Eigerju kot strasten apologet. Vrvi so pritrdili iz varnostnih razlogov. Kljub temu je bilo še vedno dovolj tveganja in ne more se reči, da je bila gora s tem ukročena, da ni mela nobene »šanse« več. Haston stoji na stališču, da ima vsak človek prosto voljo, alpinist pa še posebej. Zato si je izbral direttissimo v Eigerju. Računal je, da utegne biti lepo vreme vsaj 10 dni, prilagajal je temu hrano in obleko pa opremo, oba angleška sonaveznika sta bila za to. Vendar so morali računati tudi s slabim vremenom in zato so radi pristali na nemški načrt s pritrjenimi vrvmi in votlinami za bivake. Računali so potem skupaj z najtežjimi preizkušnjami in v tem niso bili razočarani. Haston izjavlja, da je kljub vsej tehniki v Eigerju doživel vse ekstremne težavnosti, ki jih lahko nudijo najtežje smeri v Alpah: »Večkrat smo bili na meji človeških možnosti, izčrpani do kraja, telesno in duševno napeti, tudi prestrašeni in seveda neskončno veseli nad uspehom, za katerega smo se pehali več kot en mesec.«

Guido Tonella imenuje Hastona »ključno figuro direttissime«. Študira filozofijo v Edinburghu. Nemški in avstrijski dnevniki pa so obravnavali predvsem nemško osmorico z Lehnejem na čelu in ji očitali napačne apetite po »publicity« in cikali spet in spet na »mamona, ki da je bil stalni sonaveznik eigerjevcev iz l. 1966«. »Das Honorar klettert mit«, je zapisala »Süddeutsche Zeitung« in s tem vpletla še Hiebelerja, ki je izdal pred leti knjigo o Eigerju »Der Tod klettert mit«.

PATOFIZIOLOŠKE RAZISKAVE NA NAŠI ODPRAVI

Dr. Andrej O. Župančič

Načrt

Raziskovalno delo ima pomen samo, kadar obe-
ta, da prinese novih spoznanj. V našem primeru
se morajo ta spoznanja tikati vprašanj v zvezi
z bivanjem v gorah nad 4000 metri. Za taka
vprašanja ni zadrege, vendar postane izbira kaj
borna, brž ko upoštevamo možnosti za raziskave
v himalajskih razmerah: skromen laboratorij brez
električne moči, slabša razsvetljava, velika nihanja
temperature. Sleherni pripomoček, postavim de-
stilirano vodo za čiščenje steklovine in priprav-
ljanje raztopin, moraš imeti s seboj — ali pa
ostaneš na cedilu. Skratka, na pot je treba vzeti
vse, kar boš potreboval, vendar ničesar več:
vsak tovor podraži odpravo.

V podobnih škripcih je raziskovalno delo pri
vsaki odpravi v visoka gorstva, vendar so rešitve
kaj različne:

Odprave, ki jim je raziskovanje edini cilj ali pa
vsaj eden od glavnih. Primer: znamenita britan-
ska odprava na Makalu, ki je prezimila od
decembra 1960 do maja 1961 v koči, sestavljeni
na ledeniku Ming Bo v višini kakšnih 6300
metrov.

Dalje odprave, ki si poleg alpinističnih ciljev
lahko privoščijo velika sredstva za raziskovanje.
Primer: britanska (1953), ameriška (1963) in in-
dijska (1965) odprava na Everest.

Končno še odprave s skromnejšimi sredstvi, ka-
terim je raziskovanje zvečine pastorek, ki ga pri
hiši bolj trpijo kot negujejo.

Tu je treba prav naglas povedati, da je Planin-
ska zveza Slovenije z vsem razumevanjem dala
poudarek raziskovalnem delu na naši odpravi:
prvotno zamisel (zdravnik in raziskovalec ena in
ista oseba) je spremenila in vključila med mo-
štvo še enega zdravnika ter tako sprostila raz-
iskovalca, kolikor je mogoče, od drugih, bolj
neposredno praktičnih dolžnosti.

Sodim, da je tako stališče pravilno in da ga
kaže ohraniti tudi za naše bodoče odprave. Bilo
pa bi prav, če bi poleg Planinske zveze Slovenije
kaj primaknile še druge ustanove ali skladi, ki
so za raziskovalno delo te vrste zainteresirani.
Kakorkoli že, pri naši odpravi je relativno po-
manjkanje denarja zadelo kajpak tudi razisko-

valno delo: načrt je bilo treba prilagoditi skromnim sredstvom in se kljub temu vrniti s podatki v malhi. Kar zanimiva uganka, s kakršno se majhen narod venomer ubada: kako revno mošnjo prelisičiti z iznajdljivostjo.

V tem precepu smo se zvijali nekako takole:

Prvič — lotiti se moramo kakšnega važnega, ne pa obrobnega vprašanja iz višinske fiziologije. Med takšnimi vprašanji je danes eno najbolj mikavnih, zakaj začne človek pri bivanju nad 5200 metri izgubljeni beljakovine, hujša in se končno izčrpa? Dr. Siri, fiziolog ameriške odprave na Everest (1963), piše, da ne vemo, zakaj je ta odprava, kot že druge poprej, najbrž postala žrtev nekakšne napol sestradanosti. — Problem je torej tu.

Drugič — zdaj potrebujemo delovno hipotezo o morebitnih vzrokih. Že dolgo je znano, da pri zdravem odraslem človeku mišice in druga tkiva neprestano razdirajo in izgubljajo svoje beljakovine, hkrati pa zgrajujejo enako količino novih; pravimo, da je tak organizem v beljakovinskem ravnotežju. Pri bivanju nad 5000 metri pa se to ravnotežje poruši; celice razgrajujejo več beljakovin, kot jih tvorijo, in človek se znajde v negativnem beljakovinskem ravnotežju; zaradi tega trpi cela vrsta funkcij, na zunaj pa se proces najprej pokaže kot hujšanje.

Če hočemo razumeti, zakaj se je ravnotežje podrlo, moramo najprej vedeti, kako se vzdržuje normalno. V bistvu gre za ravnotežje med dvema hormonoma, ki ju izdeluje skorja nadobistne žleze: eden od njiju pospešuje razgradnjo beljakovin v organizmu, drugi pa njihovo tvorjenje. Končno je znano, da nadobistnica tvori več hormona, ki pospešuje razgradnjo beljakovin, kadar se organizem znajde v razmerah, kot so npr. hud mraz ali vročina, žeja in stradanje, obsevanje, težko mišično delo, čustvena napetost, pomanjkanje kisika — skratka v razmerah, ki so kot zanalasč zbrane v Himalaji. Verjetno je torej, da se bo pri bivanju v višini pri članih odprave ravnotežje med obema hormonoma porušilo in to v prid tistemu, ki pospešuje razgradnjo beljakovin. Z uživanjem nasprotnega hormona pa bi porušeno ravnotežje morda spet popravili, se pravi zavrlili ali celo preprečili hujšanje. Dobro vemo, da v višinah odpove tudi apetit; z dodajanjem hormona, ki pospešuje tvorjenje beljakovin, bi utegnili tisto malo, kar vendarle zaužijemo, bolj s pridom izkoristiti. Tako, zdaj imamo poleg problema še delovno hipotezo.

Ostane še tretje — kako to podmeno preveriti, ko vemo, da ne bomo imeli na voljo urejenega laboratorija?

Takole nekako: polovica skupine bi jemala hormon, ki pospešuje tvorjenje beljakovin, kontrolna polovica pa ne. Učinek bi na terenu najpreprosteje zasledovali s tehtanjem; mnogi avtorji so namreč pokazali, da je ob upoštevanju nekaterih omejitev jeziček na tehtnici občutljiv kazalec za izgubljanje beljakovin. Omejitvi sta praktično le dve: nihanje sala in vode v organizmu. Prve omejitve smo se v glavnem otesli kar na pohodu. Zaradi druge pa smo upoštevali težo po rehidraciji; tudi tu ni bilo težav, saj se po povratku z višine v bazo nikomur ni mudilo na tehtnico, temveč v kuhinjo.

Ker se spremembe v koncentraciji naših dveh hormonov kažejo tudi na sestavinah krvi, smo se namenili, da bomo na Himalaji jemali tudi vzorce krvi; vendar bi jih na terenu predelali le do oblike, ki bi prenesla transport do Ljubljane in bi ves material preiskali šele po vrnitvi v urejenih laboratorijih.

Poleg orisanega namena bi na vzorcih krvi ugotavljali tudi, za koliko je v Himalaji pri posameznih članih naraslo krvno barvilo hemoglobin, ki služi kot prenašalec kisika. Pri tem kajpak ne gre za to, da bi še enkrat ugotovili že znano dejstvo. Pač pa še ni znano, do katere koncentracije je dvig hemoglobina koristen pri aklimatiziranju na višino in nad katero je celo škodljiv. S tega vidika je torej določanje hemoglobina teoretsko in praktično pomembno.

Končno bi v vzorcih krvi izmerili aktivnost nekaterih encimov, ki so pomembni za delovanje živčevja in mišic ter za funkcijo jeter. Ta organ je zanimiv, ker je zaradi posebnosti svojega krvnega obtoka izredno občutljiv za pomanjkanje kisika, hkrati pa bi okvare jeter takoj znižale zmogljivost alpinista.

Razumljivo, da smo poleg glavnega načrta želeli opraviti še vrsto drobnejših opazovanj na moštvi, šerpah, nosačih in prebivalstvu, saj je naša steza tekla skozi področja, ki so še skoraj neraziskana.

Izvedba

Negativna dolarska rezerva je terjala zglasno amputacijo odprave v Dharanu. Zaradi gesla 'vse pristriči na najnujnejše od najnujnejšega' je bilo treba še enkrat prečesati vse pripomočke za raziskave. Predvsem je iz sodov z rdečim križem romalo v dharansko skladišče deset steklenic z nalepko 'Alkohol za rane' (izgovori: konjak), ki naj bi služil kot vaba, podkupnina, tolažba in zamena za odvzeto kri. Metodova rahločutnost tolike surovosti ni prenesla in ga je zapeljala v

greh tihotapstva. Pa tudi sicer mi je Metod na vsem pohodu do začasne baze vestno in spretno pomagal pri zdravljenju, saj je kot dober član GRS obvladal marsikatero veččino. Tačas ko je Metod prevezoval ali imobiliziral, pa mi je S. B. Rai, naš oficir za zvezo, prevajal tožbe o resničnih, namišljenih in večkrat tudi izmišljenih tegobah med nosači in prebivalci; ti so se zgriinjali tudi iz sosednih vasi in zaselkov, tako da smo ponavadi končavali ordinacijo pri luči v trdi temi.

Ko smo se enaindvajsetega dne strnili s predhodnico in dosegli začasno bazo, na laboratorij še misliti ni bilo: fantje so delo na gori že zastavili, hkrati pa je začela dirka za preselitev v stalno bazo, preden bi zapadel sneg. V tej tekmi smo za las zmagali in tako je končno 21. septembra začel z delom laboratorij na ledeniku Ramtang, pri 4900 metrih tistikrat verjetno najvišji na svetu (slika 1). Metod in Tonač sta se tu kaj rada oglašala in pomagala goniti ročno centrifugo: precej večja prijaznost, kot si to predstavljamo ob branju pri 300 metrih nad morjem. Predvsem pa sem takrat kot danes pri njunih obiskih cenil živo zanimanje za raziskave; vedno se rad spominjam, kako smo se ob večerih od poljudne znanosti neredko zafilozofirali do „zadnjih vprašanj“ o veselju in človeku — dokler nas njih vprašanj o veselju in človeku — dokler nas udarjanje po lopati ni pognalo v kuhinjo, kjer spet nismo mogli prehvaliti česnove juhe.

Prvo razočaranje: Šerpe so prijazno, toda odločno odklonili, da bi jim odvzeli kri. Ker so iz slovstva tu pa tam vendarle znani podatki o krvi šerp, smo ponudili po 50 rupij za vzorec. Pre-Tako smo torej ostali navezani na naših dvanajst članov: v kontrolni in poskusni skupini bi bilo torej po šest mož in to je ravno še število, ki zadošča za skromno statistično obdelavo rezultatov, po kateri bi ločili slučajne razlike od pomembnih. Tudi ta tolažba je bila kratka: enemu naših članov se je duša ob misli na odvzem krvi tako bridko raznežila, da smo ga morali tega davka oprostiti.

Kljub takim in podobnim težavam smo prinesli 84 vzorcev krvi, 32 krvnih razmazov in še za kakšnih 80 preiskav krvne plazme.

Ko bo ta material do kraja obdelan, bomo o rezultatih poročali v strokovnem slovstvu, na poljudnejši način pa tudi v Planinskem vestniku. Vsekakor pa pri obračunu odprave lahko raziskovalno delo že danes vpišemo med uspehe. Švicarski tvrdki CIBA se zahvaljujemo za večjo količino hormona ‚Dianabol‘, ki ga je za raziskovalne namene podarila naši odpravi.

ZDRAVNIŠKO POROČILO

Dr. Jože Andlovic

Splošna zdravstvena problematika in naše izkušnje

Zdravstvena problematika odprave v Himalajo je precej raznolika in obširna. Na alpinista deluje vrsta činiteljev, ki utegnejo porušiti njegovo zdravstveno stanje.

1. Izredni klimatski pogoji

Če odštejemo pot do Kalkute, ki pri potovanju z modernimi letali ne pomeni težav, doživlja plezalec na svoji poti celo vrsto različnih klimatskih razmer: Od tropske vročine preko subtropskega pasu, ki sega še daleč na sever preko predgorij Himalaje, do področja v višini 5000 m, podobnega alpskemu podnebnju, višje pa vlada za visoka gorovja značilna klima z izrednimi temperaturnimi spremembami med dnevom in nočjo, pri jasnem in oblačnem nebu, z izredno močjo sončnega žarčenja in surovim mrazom ledenih viharjev. Razlika med najvišjo temperaturo v Kalkuti (40° C) in najnižjo, ki smo jo zabeležili na Kangbačenu (-30°), je bila 70° C. Dnevni temperaturni skoki se sučejo v višini okrog 40° C (ponoči -25° C, podnevi do 20° C). Najnižja nočna temperatura v šotorih v višini tabora III je bila okrog -17° C. V splošnem smo najtežje prenašali soparno tropsko klimo v monsumskem obdobju z večnim potenjem in žejo. Proti mrazu smo bili v glavnem dobro zaščiteni s sodobno opremo, le nekateri zadevni artikli so se malo slabše obnesli.

2. Nalezljive bolezni

Predel Indije, koder nas je vodila pot, in v nekoliko manjši meri južni Nepal so še vedno žarišča nevarnih nalezljivih bolezni. Od časa do časa se pojavljajo velike epidemije. Tu so doma kolera, tifus, rumena mrzlica, črne kože, amebna griža, tropska malarija. Malarična cona sega vzporedno s subtropsko klimo ob rekah še daleč na sever in do nadmorske višine ca. 1600 m.

Proti naštetim boleznim smo bili zaščitno cepljeni, vodo smo razkuževali s tabletami halamid, proti različnim vrstam črevesnih obolenj smo preventivno uživali tablete mexaform, proti malariji pa ves čas bivanja v zadevnem področju resohin.

3. Višina s pojavi višinske bolezni, nujnost aklimatizacije in uporaba kisika

Najnovejše ugotovitve kažejo, da je možna zares dobra aklimatizacija le do višine okrog 6000 metrov in to v roku 6 do 8 tednov. Naša opazovanja to potrjujejo. Aklimatizacijska doba pri članih naše odprave je znašala ob odločilnih naskokih 30—40 dni. Med aklimatizacijo in pri poskusih prodora proti vrhu je prišlo do lažjih in težjih primerov višinske bolezni. Zlasti je negativno vplival izredni napor zaradi globokega snega in nošenje tovorov. Vendar so fantje »jurišnih navez« razmeroma dobro premagovali višino do tabora IV. Naprej pa je šlo zelo trdo. Kisik sta pri vzponu uporabljala le Dimitrov in Sazonov nad taborom V, zadnji le malo časa zaradi defekta na reducirnem ventilu. Sklep za bodoče odprave: aklimatizacijska doba naj bo malo daljša, potrebno bi bilo več šerp, ker v splošnem nekaj bolje zmagujejo napore v višini, po nekem času naj bi se pomaknila baza na višino tabora I, potrebna bi bila zadostna količina kisika. Tega naj bi »jurišna naveza« uporabljala že od tabora IV dalje. Od tehničnih sredstev bi na ledeniškem platujo kazalo uporabljati smučki oziroma krplice. Z njimi bi se znatno zmanjšal fizični napor.

4. Problemi prehrane

Velika višina s pomanjkanjem kisika hromi tek. Alpinist potroši več kalorij, kot jih zmore konsumirati, in posledica je hujšanje. Koncentrirana konzervirana hrana še poveča te težave. Konserve pa se itak prej ali slej priskutijo še tako malo zahtevnemu jedcu. Izguba na teži do 10 kg je bila nekaj navadnega v vseh odpravah, tudi takih, ki so bile bogato založene. Pri nas je šla pri posameznikih tja do 15 kg, kar je odločno preveč. Premočno in prenapeto hujšanje zagotovo oslabi kondicijo in zavira aklimatizacijo. S prehrano smo imeli precej smole. Velik del konzervirane hrane se je pokvaril, predvsem beljakovinski viri (salama, sir, biofilizirano meso, jogurt). Teoretično odlično skombiniran in visokokalorični »višinski komplet« se je v praksi slabo obnesel. Že po krajšem razdobju se je od kraja vsem uprla vsebina. Primanjkovalo nam je tudi naravnih sadnih sokov in kompotov. Znano je, da je na višini zaradi forsiranega dihanja velika potreba po tekočinah, organizem pa lahko v tej obliki tudi sprejme precejšnje število kalorij. »Prazen žakelj ne stoji pokonci« je neovrgljiva ljudska modrost

in bo treba na prihodnjih odpravah temu problemu posvetiti vso pozornost. Kot kažejo izkušnje, naj ima plezalec čim dalj na voljo hrano, ki bo, kolikor se da, podobna običajni domači. Kazalo bi se orientirati na lokalne prehranbene vire, za kar so v območju Kangbačena še kar ugodne možnosti (jakovo in kozje meso, perutnina, jajca, mleko, sladko in kislo, krompir, ajdova in ječmenova moka), in hrano pripravljati primerno za povprečen jugoslovanski želodec. Argumenti govorijo za to, naj bi tudi višinska hrana vsebovala precej beljakovin, zlasti v obliki svežega mesa. Po nekem obdobju aklimatizacije naj bi bila kuhinja v višini tabora I, pomožna pa še v taboru III, kjer bi se še pripravljala sveža hrana.

5. Možnost težjih poškodb in obolenj

Zaradi dolgotrajnega bivanja na težko prehodnem terenu brez zdravstvenih ustanov in možnosti težjih poškodb ali obolenj, ki zahtevajo operativni poseg, naj bo zdravnik odprave usposobljen za take posege in naj ima na voljo ustrezni instrumentarij.

Na naši odpravi ni bilo težjih poškodb in kirurških obolenj ter je bilo opravljenih le nekaj manjših intervencij.

6. Psihični napori

Alpinistika že sama po sebi zahteva psihično konstitucijo. Na dolgotrajni odpravi daleč od domovine se običajnim faktorjem pridružijo še dodatni. Glede na značaj posameznika se utegnejo pojaviti neugodne senzacije: občutek silne oddaljenosti od doma, majhnost in nemoč spričo himalajskih dimenzij (kjer se v Evropi konča, se tu glavno šele začne). Vzporedno s telesno poteka tudi psihična aklimatizacija. Na našo odpravo so vplivali še dodatni psihični stres: težka in negotova finančna situacija spričo pomanjkanja deviznih sredstev ter napeta politična situacija — spopad med Indijo in Pakistanom ter obmejne praske v neposredni bližini — v Sikkimu med Indijci in Kitajci. S slednjim si nismo preveč belili glave, pač pa je v večji ali manjši meri vsem krhala živce revna blagajna s finančnimi zapletljaji.

Vsak član odprave naj ima poleg običajnih odlik alpinista še veliko dozo potrpljenja in vztrajnosti, dobro bi bilo tudi, če bi imela vsaj tretjina članov humoristično žilico.

Priprave pred odhodom

Vsi člani odprave in rezerva smo že v novembru 1964 opravili kompleten klinični pregled (internistični, otološki), združen z rentgenskim pregledom pljuč, srca in želodca ter rentgenskim slikanjem obnosnih votlin. Opravljeni so bili laboratorijski pregledi krvi, biokemična preiskava, pregledi seča in blata. Vse preglede so opravili zdravniki ljubljanske poliklinike. V športni ambulanti so bile nadaljnje preiskave — elektrokardiogram ter obremenitveni poizkusi. Cepljeni smo bili proti koleri, tifusu, paratifusu, tetanusu, rumeni mrzlíci, črnim kozam. Pred odhodom je še vsak dobil ustrezno dozo gama globulinov zaradi zaščite proti nalezljivemu vnetju jeter.

Zdravila in sanitetni material

Odločitev glede vrste in količine zdravil ni bila lahka. Po eni strani mora biti večja odprava pripravljena na vsa mogoča naključja, zlasti še, ker je že tradicija, da se spotoma nudi pomoč tudi domačemu prebivalstvu, po drugi strani pa je treba gledati na čim manjšo težo tovorov. Z dr. Župančičem sva se opirala na izkušnje naše prve himalajske odprave ter odprave v Ande in na podatke iz literature. Končno se je nabrala zajetna količina — 14 tovorov po 30 kg. Dobra tretjina je pripadala laboratorijskemu materialu za znanstvene patofiziološke raziskave. Zaradi pomanjkanja denarnih sredstev smo kasneje v Dharanu zmanjšali vsebino na 6 tovorov.

Večino zdravil so nam podarile farmacevtske tvornice, domače in tuje, nekaj malega pa smo kupili. Zdravila smo deloma prepakirali iz originalne embalaže v plastične posode zaradi zmanjšanja teže, vendar se je to le delno obneslo, — večkrat so bile težave pri izdajanju zdravil bolnikom. Obnesle se niso plastične steklenice za razkužila, zamaški so večinoma popokali in puščali.

Na ortopedski kliniki so nam sterilizirali v plastični embalaži serijo operacijskih kompletov za nujne posege. Razpolagali smo seve tudi z anestetiki za splošno narkozo in lokalno omrtvičenje. Zdravila smo tako razdelili po tovorih, da je bil vsak najvažnejši medikament vsaj v dveh tovorih. Tako bi v primeru izgube kakega tovara ne ostali brez potrebnega zdravila. Vsak član odprave je nosil s seboj do baze »nižinski«, višje pa »višinski« komplet zdravil z navodili za uporabo. Tako je bilo izvedljivo tudi zdravljenje na daljavo, saj smo imeli na voljo radijsko zvezo. Poleg številnih medikamentov v obliki tablet ter injekcij smo

imeli izdatno količino infuzijskih tekočin (glukoza, fiziološka solna raztopina, macrodex), s katerimi nas je založil zavod za transfuzijo krvi. Pri vseh članih je bila določena krvna grupa ter medsebojne križne probe, tako da smo imeli vse podatke za primer nuje. Z zdravili smo bili torej izvrstno založeni, pogrešal sem le nekaj zdravil v primerni obliki za dojenčke in otroke, ker so bili med pacienti tudi taki. Imeli tudi nismo nobenega seruma proti kačjemu piku. Naš optimizem se je tokrat sicer obnesel. Nismo niti videli nobene kače, vendar naj bi komplet zdravil obsegal tudi nekaj takih ampul.

Kazuistika

Na pohodu do baze in zlasti na povratku je bilo obilo dela z domačim pebivalstvom, nemalokdaj je bilo preko 50 pacientov dnevno. Večinoma je šlo za lažja obolenja, Dosti je bilo interesentov, ki bi si radi organizirali »domače lekarno«. Najštevilnejša obolenja med domačini so amebna gríža, malarija, gnojna kožna obolenja, (pomanjkljiva higiena ter mrčes), banalna očesna vnetja, nekaj tuberkuloze. Ogromno pa jih kašlja zaradi kajenja slabih cigaret ali, če teh ni, koruznega listja. K temu pripomorejo tudi zakajene hiše — strehe so razen v večjih naseljih slamnate in brez dimnikov. V severnih predelih je dosti golšavosti. Naletel sem tudi na nekaj bolnikov s sladkorno boleznijo. Od težjih primerov je bilo nekaj krvave gríže. V Tapledžungu je oče prinesel 12-letno hčerko s hudim vnetjem kolčnega sklepa tuberkuloznega izvora. V Čavki sem pregledal kako leto starejše dekletce z močno zlatenico zaradi vnetja jeter kot komplikacijo amebne gríže, v naselju Mitlunge pa mlado dekle z vnetjem kostnega mozga na nogi. V Ghunzi sem imel »zobozdravniški dan« ter predvsem nežnemu spolu poruval večje število piškavih zob. Ob povratku v Dharan smo na dvorišču stavbe, kjer smo stanovali, naleteli na družino s tremi otroki, od katerih sta dva imela črne koze v najbolj manifestni obliki. Mlajši, še ne leto star, je že ponoči umrl, starejšemu devetletnemu se je po najnovejšem zdravilu za to obolenje — marboranu — stanje naslednji dan že malo izboljšalo. Izolacija, ki smo jo odredili, je bila le nepopolna zaradi velikega prometa na dvorišču in ogromnega števila muh. Lokalno zdravstvo je v tem pogledu pomanjkljivo, čeprav in sicer v mestecu 7 zdravnikov. Obveznega cepljenja ni, zaščitijo se pač tisti, ki imajo denar. Med nosači so nekakšna profesionalna bolezen ragade na podplatih. Hodijo bosí, koža na podplatu je včasih debela več kot centimeter.

Ta rada počí in v pokah se nabíra pesek in blato ter pride do vnetja. Zdravljenje je problematično, ker zaščitá z zavojem na bosí nogí ní preveč uspešna. Sicer pa so med njimi obolenja kot pač med ostalim prebivalstvom (gnojna kožna obolenja, kadilno vnetje žrela in bronhítis, nekaj drisk). Enemu od nosačev sem prerezal ognuojek v pazduhi, drugemu izrezal nek izrastek na dlani. Pri tretjem je bil potreben poseg zaradi gnojenja na prstu. Spet drugi je imel začetno gnojno vnetje na stegnu, ki pa se je pomirilo že po obkladku z razkužilno tekočino. Neka nosačica si je izvinila gleženj, odklonila je mavec in počitek. Zadovoljila se je z elastičnim povojem in nosila dalje težki tovor preko prelazov.

Sahibi in šerpe: Nekaj nadlog je v večji ali manjši meri doletelo vsakega od nas. V višinah je bilo nekakšno »poklicno obolenje« vnetje žrela zaradi intenzivnega vdíhavanja mrzlega in suhega zraka. Nekaj je bilo drisk, najbrž večinoma zaradi neprimerne hrane (hrana s konzervami, uživanje zmrznjenih živí), pravih gríž bacilarnega oziroma amebnega izvora skoraj ní bilo, po vsej verjetnosti zaradi preventivnega uživanja mexaforma. Zanimivo je, da na vsem dolgem pohodu nihče ní trpel zaradi žuljev, le kuhinjska pomočnica Ang Kami in Kanča sta imela od potu razžrto kožo na podplatih. Kríva je bila njuna obutev — gumijaste copate. Sahibi smo več ali manj trpeli zaradi sončnih opeklin po neporaščenih delih obraza, domača zaščitna krema »Trisul« se ní kaj prida obnesla. Snežno oftalmíjo je imel le šerpa Dorzi, ki je z navadnimi sončnimi očali sodeloval pri vzponu na koto 7535 m. Pač pa je bilo nekaj primerov med običajnimi nosači, ki še niso imeli zaščitnih očal. Lažje višinske motnje (nespečnost in glavobol) je prejel ali slej občutil vsak, nekaj pa je bilo tudi težjih in težkih primerov (z bruhanjem, driskami in onemoglostjo).

Pomembnejša obolenja članov odprave:

Sirdar Pasang je imel že ob prihodu v Biratnagar hude astmatíčne napade. Po intenzivnem zdravljenju se mu je stanje izboljšalo, vendar nismo smeli tvegati in je še pred začetkom pohoda odšel domov. Zvezni oficír S. B. Ray je v začasni bazi zbolel za akutnim želodčnim katarjem, ki ga je še poslabšala višina. Trdovratno bruhanje z prenehalo šele po infuzijah grozdnega sladkorja z vitamini in preparatom nadledvične žleze.

Šerpa Gjurmi je imel v baznem taborišču napade ledvičnih kolik. Po zdravljenju se mu je stanje naglo izboljšalo in ní prišlo do ponovitev.

Marko Butinar je imel nekaj časa težave z aklimatizacijo, ki pa so postopoma prenehale. Poznal

pa se je zaostanek pri prihodu v bazo (član »zaščitnice«).

Ciril Debeljak je imel dalj časa težave z želodcem ter je zaradi ponovnega bruhanja tudi moral dobiti grozdni sladkor in infuziji. Po sveži hrani se mu je stanje izboljšalo, pojavile pa so se težave zaradi hemeroidov.

Ang Tensing je na taboru III utrpel opeklíne II. stopnje po obrazu zaradi eksplozije butanske kartuče. Do tega je prišlo zaradi neprevidnega menjavanja ob prižgani sveči.

Ang Pemba je zbolel za znamenji začetne pljučnice, pa se je po injekciji visoke doze penicilina naglo izmazal.

Hudi napori ob prodoru proti taboru so izčrpali vso ekipo. Najbolj je bil prizadet Karma. Po počitku v taboru I in zdravljenju (infuzije grozdnega sladkorja z vitamini in hormoni nadledvične žleze) si je v nekaj dneh dobro opomogel in uspešno nadaljeval svoje delo. Dr. Andreja Zupančiča je po vzponu na tabor III izdelala višinska bolezen. Po sestopu s kisikom v tabor I si je naglo opomogel. Zadnji odločilni poskus prodora proti vrhu je pravtako izčrpal vso ekipo. Nekoliko manj šerpe (Karma, Gjurmi, Dakia), huje pa sahíba Sazonova in Dimitrova. Po napornem deseturnem gaženju v strmini nad taborom V ter tveganem bivaku brez šotora in spalne vreče pri -30°C (šerpi se bivaka nista udeležila) sta se vrníla skrajno izčrpana dan za šerpami v tabor III. Del poti sem jima šel nasproti s pijačo (topel čaj in kompot), vendar je Sazonov izbruhal vse, kar je zaužil. Verjetno je bil huje izdelan, ker pri vzponu praktično ní uporabljal kisika zaradi okvare na ventilu, da ga prištedi za zadnjo strmino. Imela sta tudi domala zmrzle vse prste na rokah in nogah. Na srečo so bile ozeblíne v glavnem II. in površne III. stopnje, razen Tonačevega prstanca, ki je bil do polovice končnega člena že črn, gangrenozen. — Šerpe so si opomogle po topli pijači, po zaužitju hrane ter počitku, podobno Dimitrov. Sazonovu pa je bila potrebna infuzija grozdnega sladkorja z vitamini, hormoni in poživíli za srce. Do naslednjega dne si je toliko opomogel, da je sestopil na tabor I, kjer je ponovno prejel infuzije in kisik. Po treh tednih sem mu amputiral gangrenozni del prstanca.

Odprava se je končala brez izgub. Tembolj nas je vse užalostíla novica — že v domovini, — da je 12 dni potem, ko se je zdrav in vesel v Dharanu poslovil od nas, šerpa Dakia podlegel v kathmandujski bolnici črnim kozam. Vse kaže, da se je inficiral pri družini s kozavimi otroki.

**OB 60-LETNICI
ING. FRIDERIKA DEGNA**

Kje drugod, če ne v domu slovenskih planincev, v »Zlatorogu« sem ga za držal po seji. Njegova planinska biografija je na kratko takole:

Rodil se je 17. julija 1906 v Sv. Petru pod Svetimi Gorami. V njegovem letniku na klasični gimnaziji v Mariboru – tedaj je bil ravnatelj dr. Josip Tominšek – je bil 1923 ustanovljen planinski dijaški klub »Skuta«. Takrat so bile velika moda Savinjske Alpe. Kot sedmošolec je postal član mariborske podružnice SPD, to je pred 31 leti. Odbornik podružnice SPD Maribor je postal leta 1939. Po vojni je opravljal funkcije tajnika, blagajnika, gospodarja in celih 12 let funkcijo predsednika. V PZS je zdaj član GO in predsednik nadzornega odbora. Je tudi član NO PSJ. Ing. Degen spada med najvidnejše povojne planinske funkci-

Ing. Friderik Degen

onarje, med tiste, ki mu za planinstvo nikoli ni manjkalo ne časa ne energije. – Najin razgovor je bil nekako takle:

V čem vidiš bistvene naloge osrednje planinske organizacije in močnejših društev?

Vrhovna orgnizacija v našem planinstvu je bolj potrebna kakor v drugih organizacijah. Planinstvo ima neomejeno področje in takorekoč sega delokrog PZS od enega konca Slovenije do drugega. Tako je nujno, da skrbi PZS za pravilno ideološko vzgojo in zlasti, da

veča in čuva sedanjo materialno bazo, naše kočje, brez katerih ni moč razvijati planinstvo. PZS mora budno čuvati, da se ohrani planinski videz naših domov. Močnejša PD naj bi bila vzor in mentor manjšim društvom.

Katere naloge šteješ – za leto turizma – za najvažnejše, oz. za najbolj pereče?

Planinstvo omogoča planinski turizem. Pogoje za to je ustvarila planinska organizacija s svojo obsežno mrežo planinskih domov in prav bi bilo, da bi turistične organizacije bolj čislale vlogo planinstva v turizmu. V jubilejnem letu turizma morajo naša PD pokazati, da cenijo turizem kot pospeševalca planinstva, vendar pa tako, da se ohrani planinski značaj planinskih domov. TZS naj bi kak prospekt posvetila zgolj planinskemu turizmu.

Najljubša tura? Najlepši nedeljski izlet? Koča, ki je najbolj v redu?

Še iz gimnazijskih časov se spomnim, s kakšnim užitkom smo brali v nemški čitanki dr. J. Tominška spis o izletu na Ojstrico. Že takrat sem vzljubil Savinjske Alpe. V najlepšem spominu imam prekrasno turo od Rogovilca v Robanov kot, odtod na Korošico in Ojstrico posebno zato, ker je takrat komaj desetletno hčerka prvič občutila lepoto gora. Nedeljski izlet na Boč je vedno lepo doživetje zame in moje prijatelje. Včasih je bila najbolj urejena kočja Ribniška kočja.

Kaj ti najbolj leži na srcu pri delu za planinstvo?

V letu 1967 bomo morali izvršiti v planinskem gospodarstvu več korektur, če nočemo, da nas čas prehiti. Bistveno moramo spremeniti planinski zakup koč in ga vsaj približno poenotiti. V planinskem gospodarstvu bo sploh treba več enotnosti, PD pa bodo morale voditi tako gospodarstvo, ki ustreza krajevnim razmeram. Dobro planinsko ime je odvisno tudi od dobrega gospodarjenja.

Kot predsednik PD Maribor si si pridobil glas kot nenavadno uspešen planinski gospodarstvenik. Kako gledaš kot tak na gospodarjenje v planinstvu? Kako sodiš o planinstvu kot sestavini turizma?

Predvsem mislim, naj bi v naših domovih zopet zavladalo planinsko vzdušje. Planinci smo navadno veseli ljudje, vendar moramo vedeti, da nas ni pripeljal v gore zgolj materialistični he-

donizem, ampak želja, uživati lepote gorske prirode, želja po estetskih užitkih. Če hočemo planinske probleme kompleksno reševati – in to moramo – je nujno, da PD popravijo svoj odnos do svoje vrhovne organizacije. Predvsem pa želim, da v bodoče ne bi bilo treba govoriti o finančni nedisciplini PD, nič manj srčna želja pa je, da bi naš Planinski Vestnik izhajal kot do sedaj in da bi družbeni organi pravilno vrednotili njegovo vrednost za slovensko kulturo.

RUDI KAVČIČ – 60-LETNIK

Naj nam jubilat ne zameri, če mu čestitam z majhno zamudo. Tov. Rudi Kavčič, širok po Sloveniji znan gospodarski izvedenec PZS, je začel že kot nižješolec zahajati v planine, in to večinoma peš iz Ljubljane v Kamniške planine in Julijske Alpe. Kot četrtošolec je leta 1922 pomagal skaleštem markirati novo pot na Pohorje.

Po osvoboditvi leta 1946 kot finančni strokovnjak začel delovati v planinskem gospodarstvu. Bil je vseskozi do danes član gospodarske komisije PZS, vmes pa nekaj let tudi načelnik te komisije. Pisal je navodila in kontne plane za društva, obiskoval je postojanke in društva kot inšpektor in kontrolor. Vodil je posvete gospodarjev in razne tečaje za planinske knjigovodje. S tem je postavil temelje za smotno gospodarjenje v planinski organizaciji. Za to svoje delo je bil odlikovan s srebrnim znakom PZS, kot dolgoletni član nadzornega odbora PSJ pa z zlatim znakom. Pri izvrševanju teh nalog je hodil po hribih sam, podajal se je na pot ob vsakem vremenu, češ po dežju bo prav gotovo zasijalo sonce. Marsikaj ve povedati o teh samotnih potih, na katerih je spoznal skoraj vse naše planinske postojanke.

Lani je dal slovo svojemu službenemu mestu, ni pa prenehal delovati pri raznih organizacijah. Vedno svež in poln življenja še vedno pomaga gospodarski komisiji PZS. Odborniki, ki so se po vojni zvrstili v UO PZS, cenijo delo tov. Kavčiča, njegovo tovarištvo in prijetno družabnost, s katero je znal vselej ogrevati poslovnost planinskih potov.

DR. ANTON MELIK

Osmega junija 1966 je neizprosna smrt nenadoma pretrgala življenjsko pot akademiku, univerzitetnemu profesorju in

javnemu delavcu dr. Antonu Meliku. Sredi načrtov in ustvarjalnega snovanja je za vedno omahnila roka, ki je spretno in uspešno sukala pero polnih 55 let. Kot mnogi razumniki njegove generacije je začel najprej z beletristiko, in tako je že leta 1911, komaj 21 let star, stopil v javnost, skrit za psevdonimi. To pot je ubiral do leta 1917, ko je začel s publiciranjem strokovnih del, najprej kot zgodovinar, od leta 1921 dalje pa kot geograf. Geografiji je ostal zvest do konca. Bil je med osnovejši slovenske znanstvene geografije, po letu 1928 nje mentor in po tej dobi učitelj skoraj vsem slovenskim geografom, ki jih je kar lepo število.

Ni naš namen v planinskem glasilu govoriti o dr. Antonu Meliku kot geografu znanstveniku in javnem delavcu. To so že in še bodo storili drugi. Mi želimo poiskati okvire, v katerih bi dali pokojniku priznanje, ki mu ne-

Dr. Anton Melik

dvomno gre tudi v slovenskem planinstvu.

Dr. Antona Melika, v tradicionalnem smislu besede, ni moremo šteti med planinske pisatelje. Med sotrudniki našega glasila njegovega imena, žal, ne zasledimo. Mislim pa, da mu kljub temu gre mesto v slovenskem planinstvu. Zakaj?

Pokojnik je poleg drugega avtor obsežnega geografskega opusa o naši ožji domovini pod naslovom »Slovenija, geografski opis«, ki je izšel pri Slovenski matici v petih zajetnih knjigah.

Leta 1935 je bil objavljen prvi, splošni, del, med leti 1954 in 1960 pa še štiri knjige z opisom posameznih slovenskih pokrajin (Slovenski alpski svet; Štajerska s Prekmurjem in Mežiško dolino; Posavska Slovenija; Slovensko Primorje); leta 1963 je izšla druga, predelana izdaja splošnega dela Slovenije. Knjige so pisane strokovno, s kompleksnim pogledom, a poljudno, zato so vsakomur razumljive, in prav to je odlika Melikovega pisanja. V knjigah o Sloveniji, ki zajema etnično ozemlje, je obsežno vse, kar naj zajema sodobni, genetični geografski opis, ki mu je osnova v iskanju zvez med človekom in naravo. In zato tudi planinci radi segajo po Melikovih knjigah o Sloveniji, ne samo po tistih, ki opisujejo slovenski alpski svet, marveč tudi po drugih, saj je domena planincev tudi prostrani predalpski in dinarski svet in ne nazadnje tudi gričevnato panonsko in jadransko obrobje. Kdor želi približe spoznati katerokoli slovensko pokrajino, mora vzeti v roko »Melikovo Slovenijo«; in ker so planinci vneti občudovalci in obiskovalci narave in človeka v njej, jim bodo Melikova dognanja pokrajino, ki jim je manj znana, bolj približala in priljubila.

Še na dve pomembni Melikovi deli želimo planince posebej opozoriti, to je na knjigo »Planine v Julijskih Alpah«, ki je izšla leta 1950 pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti, in na monografijo »Bovec in Bovško«, izšlo v Geografskem zborniku VII iz leta 1962. Pokojnik je bil vnet ljubitelj in velik poznavalec slovenskega alpskega sveta, še posebej Julijskih Alp. Leto za letom je preživljal dopust v Planici, v Ukancu in po vojni nekajkrat tudi v Bovcu. Njemu pa dopust ni bil počitek, marveč ga je v miru, stran od mestnega trušča in v čudovitem gorskem svetu izbral za še intenzivnejše delo. Hodil je na lažje in težje ture, a ne zgolj kot turist, marveč vedno z beležnico, svinčnikom in fotografskim aparatom v rokah, in s prodornimi očmi geografa. Vse, kar mu je bilo novo, je zapisal, in rezultat terenskih zapažanj in znanih virov sta tudi omenjeni deli. V knjigi »Planine v Julijskih Alpah« ni obravnaval samo planin, marveč je naslonil nanje proučitev celotne naselitve, primerjal z bohinjskimi planinami vsa slovenska planinska področja in ob njih načel zelo zanimivo in aktualno problematiko vsega našega planinskega gospodarjenja, s posebnim oziranjem na možnosti uveljavljanja tega v modernem socialističnem gospodarstvu.

Mislím, da se ne motím, če rečem, da je bil pokojni prof. Melik eden največjih, če ne največji kompleksni poznavalec slovenske zemlje. Slovenijo je velikokrat prekriziral podolgem in počez, največ peš in s kolesom, vedno z željo po novih spoznanjih. Ni bilo kotička naše domovine, ki ga ne bi poznal. Neštetokrat je nas študente in kasneje diplomante presenetil z drobnim poznavanjem pokrajine, v katero nas je pošiljal na specialna proučevanja. Ko je bil po drugi vojni na obisku pri slovenskih izseljencih v ZDA, so ga vsi, s katerimi je govoril, imeli za rojaka, skorajda soseda, saj jim je naštel vse vasi in vasice v soseski, iz katere so izhajali. Zato ni čudno, da je Melikova zapuščina o naši zemlji tako velika, saj obsega skoraj 20 knjig in čez 100 razprav in člankov.

Z Melikovo smrtjo smo Slovenci, tudi planinci, veliko izgubili, čeprav pokojnika ne moremo uvrščati med planinske pisce. Ostala pa nam je po njem trdna osnova, mimo in preko katere ne bo mogel nihče, ki bo obravnaval posamezne slovenske pokrajine ali celotno našo domovino.

D. M.

V SPOMIN

Kruta usoda je zopet iztrgala iz naših vrst dva tovariša, ki sta kar skozi več desetletij nesebično in s posebno vneto opravljala v naši planinski organizaciji izredno zaslužno delo. Prav je, da se ju hvaležno spomnimo vsaj z nekaj vrsticami tudi v našem planinskem glasilu.

JOŽE JERETINA (roj. 14. 3. 1892, umrl 30. 3. 1966) je že v svoji mladosti vzljubil planine. Saj je l. 1908 postal član SPD in smo ga zato pred leti šteli med redke tovariše, ki so bili odlikovani z diplomom in zlatim častnim znakom več kot 50-letnega nepretrganega članstva v naši planinski organizaciji. Leta 1920 je bil izvoljen v odbor osrednjega društva SPD v Ljubljani, kjer je kasneje skozi dolgo vrsto let do reorganizacije društva po drugi svetovni vojni opravljal funkcijo izvoljenega blagajnika. Starejša planinska generacija se še dobro spominja, da je bil na naših društvenih legitimacijah tudi podpis blagajnika Jeretine.

Ob tej odgovorni in nehonorirani funkciji, ki je zahtevala vsakodnevno delo in navzočnost v društveni pisarni ter stalno udeležbo na vsakotedenskih se-

jah odbora pa na sejah nekaterih odsekov, je opravljal tudi blagajniške posle v Glavnem odboru SPD in celo v odboru Zveze planinskih društev Jugoslavije, ko je bil njen sedež v Ljubljani. 16 let je opravljal posle gospodarja na Kokrskem in na Kamniškem sedlu, 36 let pa gospodarja planinskega doma v Kamniški Bistrici. Bil je preizkušen in zlasti v finančnih zadevah strokoven svetovalec in sodelavec, kar se je posebno pokazalo v kritičnih časih, ko je bilo društvo v velikih zadregah. Saj je bilo treba skrbeti za gradbeno obnovo in nove gradnje, za napravo in vzdrževanje planinskih komunikacij, za kulturno literarno dejavnost društva, za razvoj alpinistike in za kritje stroškov v zvezi z alpinističnimi odpravami v Alpe itd. Kot eden izmed vodilnih uradnikov Mestne hranilnice, kjer je imelo društvo osredotočena svoja sredstva, pa tudi dokaj velike dolgove, je znal tov. Jeretina

Polde Dolinšek

POLDE DOLINŠEK (roj. 5. 11. 1898, umrl 15. 8. 1966), ki smo ga po prvi svetovni vojni poznali kot uglednega in splošno priljubljenega javnega delavca v sokolstvu v Šiški, je že takrat gojil tudi planinstvo. S posebno vneto pa se mu je posvetil, ko se je pridružil planinski tovarišiji »Gozjarica«. V tej družbi je prehodil, preplezal in presmučal številne vrhove in grebene Julicev, Kamniških Alp in Karavank. Zvest svojemu pojmovanju planinstva in alpinistike se je pridružil naprednim strujam takratne mlade generacije in aktivno sodeloval pri uveljavljanju novih smernic v naši planinski organizaciji.

V letu 1932 je bil Polde Dolinšek izvoljen v odbor osrednjega društva SPD in kasneje tudi v glavni odbor SPD. Posvetil se je zlasti gospodarski dejavnosti ter se kot delegat in poročevalec udeleževal tudi kongresov Zveze planinskih društev Jugoslavije. Med drugo svetovno vojno je bil med pobudniki in ustanovitelji odbora OF v osrednjem društvu SPD. Leta 1943 je odšel v partizane. Tam je opravljal odgovorne funkcije tako v borbenih odredih kakor zlasti tudi v zvezi z važnimi finančnimi akcijami OF (izdaja bankovcev OF, Denarni zavod Slovenije itd.). Kot vice-governor Narodne banke v Beogradu je ostal kljub izredni zaposlenosti v svojem odgovornem poklicu še vedno zvest tudi planinstvu. Sodeloval je v Planinski zvezi Jugoslavije. Dragocene so njegove zasluge zlasti pri posredo-

vanju izdatne državne finančne podpore jugoslovanski in še posebno slovenski planinski organizaciji.

Ze težko bolan se je ob sestankih in razgovorih s še preostalimi redkimi tovariši iz »Gozjarice« s posebnim veseljem spominjal nepozabnih doživetij in dogodkov iz svojega planinskega delovanja v tovarišiji, s katero ga je vezalo iskreno in zvesto prijateljstvo. Hvaležen spomin na preminula tovariša Jožeta Jeretino in Poldeta Dolinška naj bi bil hkrati zgled in pobuda mladi generaciji planincev in alpinistov v njihovi dejavnosti za bodoči uspešni razvoj naše planinske organizacije.

Dr. Jože Pretnar

ODKRITJE SPOMENIKA ŽRTVAM GORA V VRATIH

O gora, ko po tebi bom šel
zadnjikrat
ne vrni me v dolino,
vzemi me v svoj zaklad...!

(Iz pesmi pokojnega plezalca Mihe Ariha)

V zatrepu doline Vrat — prav pred razpotjem Prag - Luknja je na ogromnem skalnem bolvanu nov spomenik žrtvam goča. Posvečen je vsem ponesrečenim gornikom, ki so omahnili v smrt v Triglavu, Stenarju, Rokavih in ostalih gorah nad dolino Vrat. Spomenik predstavlja bakren relief alpinista, ki je omahnil iz stene. Spodaj na skalni polički pa je pritrjena bakrena knjiga, ki ima na platnicah vdelano severno steno Triglava, na kovinskih listih pa so poleg posvetila vgravirana imena enainštiridesetih ponesrečenih gornikov — od Antona Korošca, ki ga je ubila strela na vrhu Triglava, dr. Juga Topolovca, Bernarda in Zupana do zadnje žrtve — Anceljna.

Osutek reliefa in platnic za knjigo je napravil jeseniški železar — slikar France Krajcar, v bakru pa ga je izdelal uslužbenec UKO - Janez Gašperšič iz Kroke.

Planinska zveza Slovenije oziroma njena komisija za alpinizem je organizacija in izvedbo spomenika v celoti zapala alpinističnemu odseku PD Jesenice. Marljivi člani odseka so nalogo izvršili hitro in dobro. Stroške spomenika, ki po zaslugi izvajalcev ne presegajo dosti nad 2200 N din, so pokrile nekatere komisije PZS in večina planinskih društev oziroma alpinističnih odsekov s primernimi dotacijami.

V nedeljo dne 30. oktobra 1966 se je ob 10. uri dopoldne zbralo pred spo-

Jože Jeretina

svetovati in posredovati izhod tudi ob često skoro nerešljivih situacijah. Vztrajno, požrtvovalno, toda tiho in s skromnostjo opravljeno delo pokojnika je izredno koristno prispevalo k uspehom, ki jih je naša planinska organizacija dosegla v svojem razvoju v preteklosti. Osebo je bil Jože najboljši tovariš in zgled pravega planinca, ki ga odlikuje skromnost in tovariška zvestoba. V planinah je iskal in našel svoje najlepše razvedrilo. Tak je bil tudi v vsem svojem delovanju v naši planinski organizaciji.

menikom preko 200 gornikov, mladincev in svojcev ponesrečenih. Pripeljali so se v dolino Vrat iz Maribora, Celja, Ljubljane, Nove Gorice, Kranja, Jesenice, Mojstrane in drugih krajev. Najbolj številni so bili mladinci iz Kranja. Prejšnjo noč je padel prav do doline sneg, tako da je bilo skivenčeno rušje in rododendron vse odeto v belo oblačilo. Vse zasnežene gorske velikane pa je zakrivala megla. Tiha krajina je imela žalostno podobo.

Slovesnost so začeli jeseniški pevci – upokojenci z Aljaževu pesmijo: »Oj Triglav moj dom«, ki je ganila vse.

Predsednik Planinskega društva Jesenice Maks Dimnik je z izbranimi besedami govoril o pomenu odkritja spomenika:

»... Vsem tem, ki so prihajali v ta čudoviti gorski svet – iz njega pa se niso vrnil sami, ostali so celo tam za vedno – vsem je namenjen ta spomenik...«

Imena ponesrečenih, ki so vpisana v bakreni knjigi pod reliefom, niso za strah obiskovalcem triglavskega kraljestva. So spomin na gornike, ki so iz ljubezni do gora omahnili v prezgodnjo smrt, so opozorilo vsem planincem, naj bodo previdni.

Učenec osemletke Prežihov Voranc Mrvič je zelo lepo recital pesem Mihe Klinarja »Žrtvam gora«, ki je vgravidana v knjigi.

Tudi klene besede gorniškega veterana Jože Čopa, izrečene preprosto, so našle globok odmev v srcih navzočih.

Predsednik Planinske zveze Slovenije dr. Miha Potočnik je med drugim podaril, da naj bo spomenik posvečen ponesrečenim gornikom nad dolino Planice, Krnice, Martuljka, Krme, v Kavankah, v Kamniških Alpah in drugod. Saj so tudi oni žrtvovali svoje najdražje – svoja življenja za gore. Nato je odkril spomenik prekrit s planinsko zastavo. Prav tedaj so se razgnile tudi megle, ki so objemale steno – pokazal se je naš očak Triglav ves bel in zasnežen. Morda je bilo tudi njemu žal žrtev, ki so omohinile v globino z njegovega razoranega, okame-nelega obraza.

Še pesmi »Nebo žari«, »Na planine« in »Lipa ozelenela je« so izzvenele v tišem gorskem svetu. Lepa slovesnost je bila končana, spomenik žrtvam gora pa je ostal v zatrepu doline Vrat. Pod njim so na ozki skalni polici ob knjigi dogorevale in dogorele prižgane svečke.

Upamo in želimo, da v knjigo ne bo treba pripisovati novih imen ponesrečenih.

Janez Krušič

NOVO PLANINSKO DRUŠTVO MARIBORSKI TISK

V letovišču grad Štatenberg pri Poljčanah je bila v soboto 5. novembra 1966 razpustna skupščina družine Počitniške zveze v časopisnem podjetju Mariborski tisk in hkrati ustanovni občni zbor planinskega društva Mariborski tisk.

Predhodnica novega društva – družina Počitniške zveze – je obstajala osem let. V tem času je ta družina dosegla v mladinskem turizmu tako velike uspehe, da je bila uvrščena med najboljše družine Počitniške zveze Jugoslavije, prejela pa je tudi nagrado zveznega odbora Počitniške zveze Jugoslavije. V tem času je družina izdala tudi tri svoje družinske zbornike ter turistično brošuro Maribor.

Na minulem občnem zboru v Štatenbergu je bilo razvidno, da družina ne more več obstajati, ker je njeno članstvo preraslo starostno mejo 25 let, kolikor je zgornja meja za članstvo v Počitniški zvezi. Ker je bivše vodstvo to pričakovalo, je pripravilo vse potrebno za razpustitev družine Počitniške zveze in za ustanovitev lastnega planinskega društva. Ta ukrep pa je bil končno tudi potrditven dosejanega dela družine, ki je več kot polovico svoje izletniške dejavnosti usmerjala v planine.

Po obširni dokumentaciji (poročila in referati na občnem zboru so bila ilustrirana z barvnimi diapozitivi) se je članstvo soglasno izreklo za razpustitev družine Počitniške zveze ter za ustanovitev planinskega društva.

Za tak korak pa je še drug silno pomemben vzrok: članstvo v Planinski zvezi starostno ni omejeno in tako se bodo v novo društvo lahko včlanili vsi člani delovne skupnosti časopisnega podjetja Mariborski tisk. Že na občnem zboru je bil viden silen interes za društvo: družina Počitniške zveze je ob občnem zboru štela 87 članov, članov novega društva pa je samo ob občnem zboru bilo že 140; to število pa še vedno raste.

Po osvojenem društvenem pravilniku ter pravilniku disciplinske komisije je članstvo sprejelo tudi predlog delovnega plana ter predračuna dohodkov in izdatkov. Omembe vredno je, da društvo ne bo organiziralo izletov izključno v gore, temveč da bo nadaljevalo s tradicijo družine Počitniške zveze – da bo nosilec in organizator vsestranskega turizma za vse člane delovne skupnosti, pri čemer ne bo po-

zabilo tudi tistih, ki imajo svoja vozila.

Članstvo je izvolilo enajstčlanski upravni odbor, tričlanski nadzorni odbor in tričlansko disciplinsko komisijo. Za prvega predsednika društva je bil izvoljen dosejanji dolgoletni predsednik družine Počitniške zveze v tem kolektivu Milan Čilenšek, za podpredsednika pa Tone Bendš.

Med gosti, ki so prisostvovali ustanovnemu občnemu zboru, so bili predstavniki večine organov in organizacij v podjetju ter predstavniki občinske in republiške Počitniške zveze, v imenu Planinske zveze Slovenije pa so občnemu zboru prisostvovali Tine Orel (PZS), Franc Šmajš (štajerski meddruštveni odbor planinskih društev) in Albert Koruza (PD Maribor matica).

Vsekakor ima novo društvo za svoje delovanje mnogo pogojev, predvsem pa dobro tradicijo svoje predhodnice in že precej izurjen vodniški kader, kar je sila pomembno.

-n.

SKUPŠČINA UIAA L. 1966

Domačini letošnje generalne skupščine Mednarodne alpinistične zveze (UIAA) so bili zopet Italijani, ki so za kraj zasedanja skupščine izbrali Courmayeur pod Mont Blancom. Istočasno kot skupščina AIAA je zborovala tudi redna letna skupščina CAI (Club Alpino Italiano) v bližnjem mestu Aosti, zato se je del delegatov UIAA udeležil skupščine CAI in obratno. Obe skupščini sta opravili svoje delo 3. in 4. septembra 1966.

Zanimivost odnosno celo neke vrste presenečenje na skupščini je bila letos udeležba lorda Hunta, vodje zmagovite angleške odprave na Mont Everest. V svojem govoru je lord Hunt poudaril, da se je udeležil skupščine predvsem zaradi tega, da bi podprl kandidaturo Sovjetske zveze za vstop v to mednarodno planinsko organizacijo. Znano je in o tem je poročal že tudi Planinski Vestnik, da so nekatere zapadne države članice UIAA vztrajno odklanjale sprejem Sovjetske zveze v to organizacijo in to bodiši iz formalnih bodiši iz političnih razlogov. Vsa prepričevanja, da je Sovjetska zveza že članica raznih drugih mednarodnih športnih združenj in da sta planinstvo in alpinizem v tej državi visoko razvita, niso zalegla, ker so pri glasovanju o sprejemu odločali številnejši glasovi tistih, ki so bili proti sprejemu. Sedaj pa je povzdignil svoj glas sam lord Hunt, ki je v med-

narodnem alpinizmu nedvomno velika avtoriteta. Njegov govor je bil prepričljiv, sam je bil že v Kavkazu in je tako iz lastnih izkušenj povedal, kakšna je raven alpinizma v Sovjetski zvezi, ki že zdavnaj ni več zaprta za železno zaveso, temveč omogoča vsakomur, kdor to želi, da obiše njene gore.

Pri glasovanju je bil njegov predlog soglasno sprejet, zanj so glasovali tudi Nemci in Španci, postavljen je bil samo pogoj, da Sovjetska zveza svojo kandidaturo ponovi, nakar bo avtomatično postala članica UIAA. Ta pogoj je bil postavljen zaradi neke utemeljene ali neutemeljene bojazni, da bi Sovjetska zveza svoj pristop kljub pozitivnemu izidu glasovanja lahko odklonila, ker je bila njena prijava že ponovno zavrnjena, formalno pa v letu 1966 nove prijave ni poslala.

Na skupščini je bilo zastopanih 18 držav članic. V izvršni komite so bili izvoljeni kot nestalni člani zastopniki Bolgarije, Čehoslovaške, Grčije, Poljske in Španije. Za novega člana je bil sprejet Amerikanski alpski klub, odklonjeno pa je bilo društvo speleologov Valonske (Belgija), ker imajo speleologi lastno mednarodno organizacijo, nadalje je bil odklonjena šola za moderni alpinizem iz Chamonixa in pa začasno Madžarska, ki je zakasnila z dostavo statuta svoje planinske organizacije.

Po govoru predsednika UIAA dr. Wyss-Dunanta, ki je naševal predvsem akcije, katerih so se udeležili člani unije, je sledilo blagajniško poročilo. Nato so poročali posamezni vodje komisij. Francoz Henry, vodja komisije za varnost materiala, je poročal, da kupci vse češče zahtevajo plezalne vrvi z atestom UIAA, sedaj pa so v podrobni preskavi vponke, klini in čelade.

O delu mladinske komisije je poročal njen vodja Nemeč dr. Faber. Ta komisija je zelo aktivna in ji je uspelo organizirati že več mednarodnih srečanj mladine, ki so vsa zelo dobro izpadla.

Mednarodno komisijo za gorsko reševalno službo (IKAR) je zastopal njen predsednik Švicar dr. Campell in poročal o njenem delu, čeprav ta komisija formalno deluje samostojno in ni komisija mednarodne alpinistične unije. Vodstvo komisije za varnost planinske narave je pred letom dni prevzel Poljak dr. Walery Goetel, priznan mednarodni strokovnjak v vprašanih zaščitnih priradnih znamenitostih. V kratkem času mu je uspelo pridobiti za sodelovanje ugodne osebnosti, ki se tudi poklicno

bavijo s temi vprašanji. Seja te komisije, ki se je vršila pred generalno skupščino, je bila zelo plodna, sklepi seje pa so bili nato objavljeni na skupščini in soglasno sprejeti. Zanimiva so bila izvajanja Avstrijca prof. dr. Helmuta Gamsa, ki je predlagal, da predsedstvo UIAA pošlje posebno resolucijo vsem državam, kjer se teritoriji naravnih parkov in znamenitosti stikajo, odnosno leže na ozemlju te ali druge države. Take sosednje države naj bi skupno skrbele za zaščito naravnih parkov. V ta predlog je prof. dr. Gams vključil tudi naše Karavanke.

Po skupščini so bili organizirani deloma v režiji UIAA deloma CAI razni izleti, eden od njih tudi v veliki italijanski naravni park Gran Paradiso. Italijani so bili prijazni domačini skupščine in zato je vsa organizacija potekala v splošno zadovoljstvo.

F. K.

ALPINISTIČNE SEKCIJE APD

Potem ko je občni zbor APD sklenil, da vrne Študentovski planinski dom v Tamarju in da svojo celotno dejavnost posveti le vzgoji in alpinizmu, je v njegovem delu kmalu prišlo do preobrata. Vrstili so se izlet za izletom, na vsakotedenskih društvenih večerih je bilo vedno kaj zanimivega in spomladanska ter jesenska plezalna šola sta odsek poživila vsakokrat z novimi močmi. Letos pa je akcija za kvantiteto dosegla višek, saj je bilo med letom registriranih 66 plezalcev, od katerih jih je polovica že alpinistov. Toda vodstvo AAO se ni ustavilo le pri krepitevi svojih alpinističnih vrst, pač pa je priskočilo na pomoč tudi drugim.

Pri PD Vrhnika je bila poletni ustanovljena alpinistična sekcija AAO, ki danes šteje že 12 aktivnih članov in so skupno opravili že nekaj več kot 50 vzponov. Jeseni pa so imeli tudi že svojo plezalno šolo v Močilniku, ki so jo vodili člani AAO, predvsem Tine Mihelič in Mitja Košir. Z opremo jim je zaenkrat priskočil na pomoč še AAO, polno razumevanja pa kaže tudi matično društvo, ki je že kupilo eno vrvo, dve pa naročilo pri PZS.

Druga AS je bila ustanovljena iz članov bivšega AO Železnikar Lj., ki se je priključil AAO. Kako bo s to sekcijo, pa bo pokazala bodočnost. Kolikor bo namreč matično društvo pokazalo zanj primerno razumevanje, bo delovala še naprej kot AS, drugače pa se bodo njeni člani dokončno priključili AAO.

In še ena AS je pred ustanovitvijo. Določene želje APD, pa tudi vodstva Visoke šole za telesno kulturo v Ljubljani, se uresničujejo. Na pobudo posameznikov in pod vodstvom Vida Mesariča se je na VSTK formirala skupina 7 slušateljev, ki se že pridno udeležujejo. V avgustu, septembru in oktobru so opravili že preko 30 plezalnih vzponov, tako da je priznanje AS VSTK le še formalnost.

Konec leta, ko bo potrebno napraviti obračun in napisati poročila, vodstvu AAO ne bo težko. Skupno registriranih in neregistriranih (pogoj za registracijo je vsaj 5 vzponov – poleg drugih obvez) bo preko 80 plezalcev, ki so že dosedaj opravili preko 650 plezalnih vzponov. Toliko jih niso zabeležili še nobeno leto. Razen kvantitete pa je bila dosežena tudi primerna kvaliteta. Številnim težkim ponovitvam in prvenstvenim vzponom doma je bilo priključeno tudi nekaj uspešnih posegov v Dolomite. Le Zap. Alpe in Zap. Julijci, ter Grosseckner so bili parkrat zaman obiskani – vreme je prekrizalo vse račune.

F. S.

ZBOR ALPINISTOV IN GORSKIH VODNIKOV NA VRŠIČU – 22.–23. X. 1966

Trinajst let je minilo od zadnjega zbora alpinistov na Okrešlju in zato ni bilo nič čudnega, da se je odzvalo pozivu komisije za alpinizem in komisije za gorsko vodništvo letos kar preko 160 plezalcev iz vse Slovenije.

Premalo je bilo prostora v jedilnici Tičarjevega doma na Vršiču, ko je v soboto nekaj po 19,30 uri Danilo Škerbinek otvoril zbor. Prvi je podal poročilo načelnik komisije za alpinizem Peter Janežič. Razen akcij, ki jih je nanizal za celotno obdobje dveh let, kolikor že dela komisija v svojem stavu, je kritično ocenil tudi nekatere nezdrave pojave, ki smo jih zabeležili v zadnjih dveh letih. Nato je povzel besedo Pavle Šegula, načelnik komisije za odprave v tuja gorstva. Ni podal poročila, kakršna so v navadi, pač pa je okoli problematike »odpravitva« nanizal nekaj ugotovitev, ki so značilne v tem obdobju, v katerem smo vendarle prodrlj z nepretrganim programom odprav v tuja gorstva.

Pregled alpinistične sezone 1965/66 je podal Franci Savenc in mu priključil še nekaj besed o delu šolskega odbora. Sledilo je poročilo načelnika komisije za gorsko vodništvo Janeza Krušiča. V njem je nanizal delo od ustanovitve komisije do danes, njene

uspehe, predvsem pa načrte, ki jih ni malo in ki jih bo v celoti kar težko izpolniti.

Nato je predsednik PZS dr. Miha Potočnik podelil nagrade najuspešnejšim v tej sezoni. Nagrade so prejeli: Tomaž Artelj, Martin Gričar, Jernej Koritnik, Boris Krivic, Barbka Lipovšek-Ščetinin, Jože Mihelič, Jošt Razinger, Peter Ščetinin in Pavle Šegula za organizacijsko delo. Kot odsek je bil odlikovan šaleški AO. Takoj za nagraditvijo je sledila še podelitev diplom, ki so jih prejeli: Franc Bauman, Stone Belak, Sandi Blažina, Lado Eleršek, Franc Ekar, Boris Gruden, Andrej Kalar, Mitja Košir Lj., Mitja Košir Jes., Janez Novak, Zmago Medved, Tine Mihelič, Anton Oman, Marjan Prelog, Jože Povše, Ferdo Pušnik, Lazar Rataj, Franc Štupnik, Lajze Vidali, ing. Drago Zagorc.

Zbor je nato pozdravil še dr. Miha Potočnik, ki je pozdravil prizadevnost alpinistov in pohvalil njihovo aktivnost v letošnji sezoni. Za njim se je oglašil še dr. Marijan Breclj, ki je vse navzoče pozdravil v imenu PSJ.

Sledilo je prikazovanje diapozitivov himalajske odprave (Tone Škarja) in Kavkaza 1966 (Franc Štupnik), nato pa prijateljska beseda pozno v noč. Naslednjega dne je kljub vetru odšla na pot večina alpinistov in zasedene so bile skoro vse poznane plezalne smeri, za katere je izhodišče Vršič. Bilo jim je pa tudi naklonjeno vreme, saj se je iz meteža v soboto zjutraj sprevrglo v lep sončen dan.

F. S.

PETER ŠČETININ – SAMOHODEC

Kdor ga pozna, ve že dalj časa, da se skoro vsako leto odpravi na kako svojo samostojno pot. Toda letos je posegel visoko kot še nikoli. 7. X. se je sam odpravil v Zupanovo smer v Koglu, ki jo je prvi zmozel v solo vzponu. Komaj devet dni za tem, 16. X. 66 pa ga že srečamo v Tamarju, odkoder se je sam odpravil v Aschenbrennerjevo smer v Travniku.

Če pogledamo nazaj, vidimo, da v svojem »samohodstvu« niti ni povsem osamljen. Še dva sta izstopila izmed drugih pred njim. Začel je Milan Schara, ki je alpinistične duhove razburil s svojim solo vzponom prek Rumene zajede in Aschenbrennerja, sledil pa mu je ing. Drago Zagorc, ki je prav tako začel z Rumeno zajedo, končal pa s Čopovim stebrom, ki sta ga nenavezana plezala z Janezom Zorkom.

Franci Savenc

OB DELU FOTO KLUBA APD

Bil je petkov večer. Predavatelj je končal s predavanjem, z enim od tistih, s katerimi smo včasih poživili naše sestanke. Tako nam je za ta večer ostalo le, da pregledamo še naše nove slike. Bilo jih je več kot običajno in vse so bile večjega formata. Prav lepe so bile in zato smo se odločili, da jih pokažemo tudi drugim – to je, da pripravimo majhno interno razstavo.

Dolgo je že tega, ko smo začeli s fotografsko dejavnostjo. Planinska zveza nam je podarila povečevalnik in star nož, ki pa je vendarle še rezal. To je bilo za nas tiste čase premoženje. Pri delu nas ni prav nič motilo, če so se slike sušile na okenskem steklu. Včasih smo namesto okna obesili nazaj sicer le okvir, smo pa zato napolnili koš za smeti s čreplinjami in uničenimi slikami.

Iz zasilne temnice v garderobi nekdanjega gledališča smo se kasneje preselili k fotografom PZS, končno pa smo dobili majhen prostor poleg društvene pisarne, iz katerega smo si napravili temnico. Bila je sicer majhna in skromna, vendar smo jo le uredili. Naši člani pa so v njej naredili že lepe stvari in nekatere od njih poslali tudi na razne razstave. Ko smo si kasneje ogledovali kataloge z imeni naših fantov in njihovih slik, smo bili nanje kar ponosni, saj so dokazali, da tudi mi nekaj zmoremo. Slike, ki smo jih pripravili za razstavo, so nam pomenile mnogo več kot samo razstavni material. To je bilo devetinštirideset zgodb, devetinštirideset majhnih delčkov iz našega življenja v gorah, saj nas je vsaka slika spominjala na kak vesel ali pa morda tudi žalosten dogodek. Ob pogledih na slike: Minuta molka, Spominska knjiga, Spomin in opomin z Rombona, Počitek pod snegom, so se obrabi zresnili. Sem in tja se je pokazala majhna gubica na čelu in rahla senca je legla na obraze. Vsakdo se je zatopil v svoje misli; ta je premišljeval o vojaki iz prve svetovne vojne, drugi zopet o svojem zncuncu ali prijatelju, ki so ga gore zahtevale zase, tretji o imenih na aluminijastih listih spominske knjige.

Druga za drugo so se pred nami vrstile slike: Sveče brez plamena, Mrtva природа, Izgubljena gaz, Samota in druge, ki so prikazovale prostranstva gorskega sveta, divje skalne grebene in neizprosno zimsko pokrajino. In še naprej smo obujali spomine:

Neveste vetra, Snežna zavesa, Zimsko jutro, Po stopinjah, Sanjarjenje, Zasajana dolina, Jesen v Martuljku.

Ožak Triglav, pokrit z novo snežno odejo, se je ves v soncu smehljajl proti Kanjavcu. Tudi iz Sovatne ga je bilo lepo videti. Zamišljeno pa ga je opazoval njegov ljubljenc, opiroje se na debelo gorjačo in s staro čedro med zobmi – Copov Joža.

Ostala je še Velika želja. Vendar to ni bila samo slika. Ostala je res velika želja, da bi se vrnili v ta prečudni, divji, gorski svet in da bi ponovno okusili vso lepoto planin.

Slike smo razstavili v izložbi Dela. Žal je bilo premalo prostora za vse in smo jih morali obesiti v dveh skupinah. Vendar to ni preveč motilo. Mimoidoči so se radi ustavljali in jih ogledovali.

Upamo, da smo tistim, ki niso še nikoli stopili na noben vrh, pokazali del naših in tujih planin. Drugim, ki so že okusili opojnost gora, pa smo obudili nekaj lepih spominov.

Vsem smo pa hoteli povedati, da je to le prva majhna del tega, kar vidimo v gorah. Zato bomo veseli, če se bo kdo odpravil v gorski svet in tam občutil vso mogočnost in lepoto naših planin. Morda bo pa kdo prinesel s seboj kak lep posnetek in bo naslednjo spomlad tudi njegova slika vabila obiskovalce med prepadne stene in ponosne vrhove iskat novih doživetij.

Anton Jurca

ZAPISKE IZ SAHARE je v knjigi pri Flammarionu izdal Roger Frison-Roche, avtor, ki ga tudi slovenska javnost pozna. Pisatelj je po Sahari potoval že l. 1936 in jo raziskoval kot arheolog, alpinist in geograf. Njegovo pisanje je tudi o tem barvito, živo in prijetno. V knjigi je zbral še tri neizdane novele, med katerimi ima ena za Saharo fantastični naslov: S smučmi in kamelo po Velikem Ergu. Avtor je res poskusil smučati po puščavskem pesku. Sicer pa je delo posvečeno gorovju Hoggarju v Tassiliju in Mesak Setafetu. V delu se čutijo viri navdiha za avtorjeve saharske romane. V delu je opisal tudi nekaj prvenstvenih vzponov, ki so v Hoggar danes že klasični: Garet, Djennun, Saunhan, Tharen. Pisatelj je znal pričarati neskončnost saharskega prostora in združil avanturo s poezijo, tako da je premagovanje puščave približal značilnim doživetjem gorske samote. Ujel je Saharo, ki izginja, zato je branje

dragoceno. Sahara je iz leta v leto manj nomadska, letalo in petrolej ji jemljeta nekdanji značaj, ko sta čas in prostor predstavljala globoko soglasje in enotnost.

to

ŠTIRJE MOŽJE PROTI EVERESTU je naslov knjige W. W. Sayra, Amerikanca, o katerem smo pred leti poročali v razgledu po Himalaji. Pravzaprav je ime Sayre v Nepalju in v svetu pomenilo himalajski škandal. S prijateljem se je namreč napotil na Everest kot mlad avanturist. Imel je v sebi več zaupanja kot pameti, več navdušenja kot izkušnosti, vendar jima je bila usoda naklonjena. Za trening sta se pred velikim potovanjem povzpela samo na Mt. Kinley (6200 m). Nato sta naskočila Everest brez nosačev. Hotela sta priti s severne strani, s tibetske, zato bi morala tihotapsko preskočiti 5600 m visoki prelaz in prečiti kakih 40 km po ledenikih. Seveda sta bila na smrt izmučena, preden se je prava ekspedicija šele začela. Spoznala sta dokaj pozno, kar bi morala vedeti že v Ameriki. Kljub temu sta prilezla do 7500 m in komaj ušla drsenju v smrt na Col Nord. Vrnila sta se na ledenik Rongbuk, napol mrtva, brez živeža, z enim samim cepinom, slika, ki bi bila primerna razmeram, ko je Scott bil na južnem tečaju pred 50 leti. Sayre je imel kaj pisati in zdaj gre njegova knjiga s celine na celino, z dežele v deželo. Svojo avanturo opravičuje – avanturistično: »Eden od namenov alpinizma je, da ubežiš sam sebi, to pa pomeni tveganje, brez tveganja bi sebi ne mogel ubežati.« Nekateri menijo, da je to polemična utemeljitev, naperjena zoper stroge omejitve v alpinizmu ZDA in SZ. Sayre seveda nima prav, če je hotel zadeti te stvari. Tveganje brez primerne priprave, treninga, izkušenj, materiala je amaterstvo, lahkomišelnost, ki nima prave moralne vrednosti. Seveda nima nobeden nič proti temu, da bi nekoč prišel čas, ko bomo lahko šli na Everest brez kisikovih bomb, brez dopingov in mimo državnih meja, kot da jih ni. A kje je še to!

to

FRIEDRICH NIETZSCHE, veliki nemški filozof, ki je med obema vojnama v »duhovnem svetu človeštva« ogromno pomenil, je s svojo modrostjo vplival tudi na mnoge alpiniste, ki so se ukvarjali z ideologijo alpinizma. Nietzsche sam je imel rad gore in je o svoji filozofiji dejal nekako takole:

»Filozofija, kakor sem jo doslej razumel in doživljal, je prostovoljno življenje v ledu in visokogorju – z njo sem iskal vse, kar je tujega in neznanega v bivanju.«

to

GASTON RÉBUFFAT pravi v svoji knjigi »Med Mt. Blancom in Himalajo«, da ga je v gore gnalo hrepenenje po razodetju, značilno za mladost. V težavah, ki jih je premagoval v gorah, ni šlo za to, da bi »živel nevarno« (kakor je trdil Nietzsche), ampak zato, da bi zares živel polno življenje. Plezanje ni igra med življenjem in smrtjo, trdi Rébuffat. Nevarnost in težavnost sta dva strogo ločena pojma, ki jih ljudje preradi zamenjujejo in mešajo. Nevarnost je »dekadentna«, težavnost zdrava, potrebna zdravemu možu.

to

NORMAN GUNTHER DYHRENFURTH je po vseh kontinentih z dobro pripravljenim predavanjem razširjal slavo AMEE 1963 na Everest. Med drugim je predaval tudi v znamenitem Auditorium Maximum na Dunaju. Uvodno besedo je imel avstrijski planinski publicist Kurt Maix, po svetu precej znana osebnost. Maix je med poslušalci pozdravil tudi Franza Jonasa, himalajca in sedanjega avstrijskega zveznega predsednika.

* * *

PLEZALSKE ČELADE izdeluje že več let firma Römer v Neu-Ulmu in prihaja na trg z vedno novimi izboljšavami, za katere pripravlja osnove dr. D. Ziffer iz Münchena. Najnovejši tip čelade ima križna pasova iz poliestra, sintetični material, ki zelo uspešno sprejema sunke in udarce. Boljši učinek ima tudi cirkumferenca čelade, ker je polnilna podloga iz trde pene, iz podobnega materiala pa je tudi zunanja izolacija, ki sunek bolje porazdeli, poleg tega pa učinkuje tudi kot tropska čelada, to je, da hladi. Na čeladi so tudi vdeleni nosilci za snežne naočnike in čelno svetilko. Oblika je zelo športna, čelada sega malo pod ušesa in tehta 470 g, izdelujejo pa jo v rdeči in beli barvi.

28 DNI KAVKAZA je imela lani skupina alpinistov iz ČSSR, ki je bila v gosteh pri alpinistih iz Leningrada v taboru pod Bezengijskim zidom. Čehe in Slovake je vodil Ivan Kluvánek manj znano ime, pa tudi člani skupine niso med doslej vidnimi alpinisti iz ČSSR: Bedik, Durana, Ginzl, Čunko, Goll, Havlík, Lednár, Plašil in Zaho-

ránsky. Uspehi pa so kar pomembni: Trije so preplezali severozapadno steno Šare, visoko 1800 m. Tu sta se leta 1962 smrtno ponesrečila Černik in Studnička. Ista trojka je preplezala 1300 m visoko severno steno Košťan-Taua, drugega pettisočaka v tem plezalnem cirku Kavkaza. Poleg teh dveh vzponov so nabrali še štiri vzpone V b.

GENERAL BELGRANO se imenuje oprišče na južnem tečaju in je v argentinskih rokah. Od tu so Argentinci pod vodstvom polkovnika Jorge Leala I. 1965 v poldrugem mesecu dosegli južni tečaj sami. To je bila peta ekspedicija, ki je po kopnem dosegla to točko zemeljske oble. Prvi je bil I. 1911 Amundsen, drugi I. 1912 Scott, tretji leta 1958 Sir E. Hillary, četrti istega leta Vivian Fuchs. V vojaški ekspediciji so bili sami pionirji in mehaniki.

WETTERSTEIN zadnja leta čemi bolj v senci velikih alpinističnih dejanj, ki se vrste v Zapadnih Alpah in v Dolomitih, S tem seveda slovite smeri v Wettersteinu niso prav nič izgubile na vrednosti. Vredno jih je omejiti, saj jih danes še čislajo starejši plezalci, ki so doživljali njihov triumf med obema vojnama. Tak je Karl Simon iz Garmischa, 57 let stari alpinist, ki je poletel plezal skrajno težavno Auckenthalerjevo poč v južni steni Schlüsselkarspitze. Ko je bil star 37 let, je z Jörgom kot prvi preplezal južno steno zapadnega grebena Schlüsselkarspitze (VI). Z 41 leti je zmogel prvenstveni vzpon v južni steni Hochblassen (VI –) in južni stebi iste gore (VI). Obe smeri sta danes izkazali le malo ponovitev. Prvenstveni vzpon ima tudi v severnem razu Riffeltorkopfa (V), plezal ga je prav tako pred 20 leti.

Če plezalec skrbi za ohranitev kondicije, se lahko spusti v steno tudi po 50. letu. Spomnimo se Rafaela Carlessa, ki je leta 1960 s 54 leti zmogel francosko direttissimo v Zapadni Cini, dalje Maria Stenica in Gina Solda, ki še vedno plezata najtežje smeri. Auckenthalerjev soplezalec Pfeifer iz Innsbrucka je s 60 leti preplezal Aschenbrennerjevo smer v južni Schlüsselkarspitze (IV). 50-letni Toni Paul je I. 1965 kot vojni invalid s trdim kolonom preplezal Sollederjevo smer (VI). Fritz Scheffer je imel čez 50 let, ko je preplezal vzhodno steno Oberreintaldona (VI) in vzhodno steno severnega grebena v Fleischbanku (VI).

DAIHAČI OKURA IN MINORU NAGAHISA je ime Japoncema, ki sta lani

preplezala Bonattijev steber v Petit Druju. Ta jugozapadni steber je ocenjen s VI + A₃, torej ena od velikih modernih tur. Japonca sta bila v steni štiri dni in sta trikrat bivakirala. L. 1965 je za Japonce v resnici »Leto Alp«. Doslej o njih v Alpah ni bilo kaj slišati.

STORE TROLLTIND v Romsdalenu na Norveškem ima 1600 m visoko vzhodno steno, v njej pa smer »Fiva« (IV). Tu se je v prvih dneh l. 1966 smrtno ponesrečil pri poizkusu prvega zimskega vzpona Thor Johan Kleppan, z njim oba zornaveznika. Sodijo, da jih je po vremenskem preobratu vzel plaz in jih potegnil s 600 m višine do podnožja. Kleppan je imel za seboj še več prvenstvenih zimskih smeri in je ponovil mnoge težke smeri v Alpah.

CARLO MAURI, italijanski alpinist, je znan po svojih ekspedicijah v Ande. Februarja 1966 je s šestimi tovariši opravil prvenstveni vzpon na težki Mount Buckland. »Počutili smo se, kakor da smo prišli v nov svet,« je izjavil Mauri. »Najtežja ovira v stenah tega vrha je stalen veter, ki nikoli ne preneha in pomeni za plezalca nesluteno težavo.«

NATIONAL DEFENCE ACADEMY BANDER PUNCH EXPEDITION 1965. Ekspedicijo indijske vojske je vodil major Jagjit Singh. Bander Panč ima dva vrhova, White Peak (6316 m), prvič obiskan l. 1950, in težji Black Peak (6387 m) s prvim vzponom l. 1955. Vodja pri obeh vzponih je bil J. T. M. Gibson, učitelj na Donn School v Debra Dunu. O Bander Panči je mnogo literature. Iz Debra Duna je lahko dosegljiv, primeren za himalajski trening. Ekspedicije, ki pridejo v Indijo, imajo seveda ponavadi bolj zapeljive cilje. Je pa v Garhvalu, kjer je tudi Bander Panč, in v Panjub-Himalaji še cela vrsta šesttisočakov, ki še čakajo na prvega obiskovalca. Bander Panč je pravzaprav v Tehri-Gerhvalu, v njegovem zapadnem delu med rekama Bhagirath in Džama.

TOFANA DI ROZES ima nekaj modnih smeri, ki, tako kaže, uspešno tekmujejo s časom. L. 1946 sta Italijana Ettore Constantini in Luigi Ghedina prva preplezala jugozapadni raz Pilastra di Rozes. Prvi ponavljalac je bil Lino Lacedelli s tovarišem, vendar nista dala nobene izjave. Od leta 1944, ko sta jugovzhodno steno preplezala Con-

stantini in Apollonio, o razu ni bilo veliko slišati. Steno pa so do l. 1963 desetkrat ponovili. V njej so leta 1963 speljali direktno smer Lorenzo, Lorenzi, Menardi, Michielli, Gandini, in Zardini. V razu se je l. 1963 sam poskusil ambiciozni sestogradist Belgijec Claudio Barbier, vendar brez uspeha. Tudi Nemca Abele in Dumler nista uspela, celo Pitu Schubertu se je raz uprl. Dokončna smer v jugozapadni steni Tofane di Rozes je ocenjena s VI A₃, Pilastra s VI +.

GEORGIJSKI PLEZALCI Kergviani, Gabelašvili, Gougava, Kakiani in Cerediani so l. 1965 v 17 dneh prečili greben od Ailame do Misses-Taua, skupaj 27 vrhov, med njimi mnogo pettisočakov. Nedvomno velika storitev Georgijcev!

LHOTSE ŠAR, Everestov sosed se je lani uprl japonski ekspediciji, južna stena Aconcague pa je februarja 1965 dovolila prehod argentinskima plezalca Alkresu in Pelegriniju. Argentince Comesana in Fonrouje pa sta uspela v južni steni Yerupaje 20. julija 1965 v Cordilleri Huayhuash. Vsa stena je bila poledenela. Ista plezalca sta 15. in 16. jan. 1965 naredila novo smer v zapadni steni Fitz Roya, 1600 m visoki. Po obeh vzponih bi lahko sodili, da je ta argentinska naveza fenomenalna.

FRANCOZI IN NEMCI, CAF IN DAV, tesno sodelujeta od l. 1964. L. 1965 se je pokazala potreba po skupni obravnavi izkušeni in mladinskih zamenjav v l. 1964 in 1965. Zbralo se je 15 zastopnikov CAF in 15 zastopnikov DAV. Obravnavali so vse, kar zadeva tečaje, varnost na turah in opremo. Obe strani sta izrazili zadovoljstvo nad dosedanjim sodelovanjem.

CESARSKA AVSTRIJA je prišla na misel dr. L. Krenmayru, ko se je v pozni jeseni 1965 odločil za turo iz Bohinja v Bovec preko Krna. Najprej zaradi pisanih uniform na Jesenicah (früher Assling se mu je zapisalo). Veselja nad uniformami, tako značilno za staro Avstrijo, da ga je pri nas več kot tam čez mejo! Nato je na poti proti Komni srečal invalida iz prve svetovne vojne, ki se je »že v drugem desetletju našega stoletja na galicijskih bojiščih bojeval zoper napadajočo Azijo. Kot Slovencu se mu to ni zdelo kaj prida spomina vredno«. Na poti s Komne v Lepenjo je obujal spomine na prvo svetovno vojno. V »Juga-haus« so ga pozdravili z »giorno« namesto »dober

aan« in to mu je dalo vedeti, da je ture konec. »V teh dolinah ne žive več taki, ki bi znali nemški.« V Domu Klementa Juga mu je bila všeč Kugyjeva slika in napis v treh jezikih. Po »dobrih starih« časih zaudarja tudi konec spisa »Dolgo bom bedel, mrtvi bojevniki pa mi bodo govorili o nekdanjem mnogonarodnem cesarstvu, ki je bilo morda predpodoba jutrišnje Evrope.« Papir pa res vse prenesel!

VARSTVO NARAVE V TURČIJI vodi Zekai Bayer v Ankaru, šef nacionalnih parkov pri direkciji za vode in gozdo-ve, strokovni svetovalec pa je dr. Sehahtin Inal, profesor na fakulteti des Eaux et Forêts (za vode in gozdove) v Carigradu. Ta pravi: »Turčija s svojimi 770 000 km² pomeni vez med vzhodom in zapadom. Ima kontinentalno in subtropsko podnebje, dolga in suha in vroča poletja. Ima visoke gore in visoke rodovitne planote. 70 % prebivalcev je kmetov. Od 28 milijonov prebivalcev jih 65 % živi v 35 000 vaseh. Varstvo narave je v Turčiji utemeljeno tudi z islamizmom, ki je vedno učil ljubezen do narave. Že v 18. stoletju so v Carigradu ustanovili mnogo parkov, simbole umetniške moči. V njih so skušali ohraniti redke ali ogrožene rastline in drevesa. Danes teče v Turčiji akcija za ohranitev gozdov, ki jih ogroža erozija in devastacija. Ohranitev gozdov je za Turčijo pereča zadeva. Sultan Mohamed Khan II. je izdal odlok, v katerem je s smrtno kaznijo zagrozil vsakemu, ki utrga vejo v sultanovem gozdu. Danes predpisi niso tako strogi, vendar obstoje. Leta 1956 je turška vlada izdala odlok o varstvu gozdov. V devetih letih so po tem odloku ustanovili pet nacionalnih parkov in 25 rezervatov. Nacionalni parki obsegajo 11 710 ha.«

GABRIELE BOCCALATTE (1907–1938) je danes že odzvenelo ime, v tridesetih letih pa je izpolnilo najslavnejše strani italijanskega alpinizma v Alpah, v Andih, na Korziki. Bil je plezalec dovršenega stila, izvrsten predvsem v prostem plezanju, »plezal je kakor žival«, ritmično, brez postanka, brez napora. Opravil je 40 prvenstvenih vzponov, med njimi preko vzhodne stene Aiguille de la Brenva. Bil je poetična duša, dober muzik, estet tudi v najtežji steni. 18 let star je že opravil prvenstveni zimski vzpon na Gros Peyron, po jugozapadnem grebenu splezal na Aiguille Noire de Peutérey na Dent du Géant, Dent du Requin in Aiguille du Grépon, same ture za

najboljše v tistem času. L. 1926 je bil na Dames Anglaises (Punta Castelnovo in Casati), na Grépon all'Envers po Dunodovi poti, kar je bil prvi italijanski vzpon brez vodnika, preplezal severno steno Dent du Géant in po normalni poti stopil na Pointe Walker. 21 let star je prišel na Mt. Blanc po Peutereyskem grebenu z Brèche des Dames Anglaises, preko Aiguille Noire in Col Peuterey. Prvi je brez vodnika prečil Aiguillettes de Tacul in južni greben Dôme de Rochefort. L. 1929 je bil brez vodnika pozimi na Matterhornu po italijanski poti gor in dol, preplezal severozapadno steno Fourche de la Breva in Petit Capucin de Tacul. Ti dve turi je plezal z Renatom Chabodom, ki je danes predsednik CAI. Chabod je bil v njegovi navezi tudi pri prvenstvenem prečenju Aiguilles Rouges du Brouillard, prvenstvenem vzponu na Aiguille dela Breva in v vzvodni steni Mt. Blanc du Tacul. Bil je tudi prvi na Corne du Diable in Punti Chabert v Aiguilles du Diable. L. 1931 pozimi prvi prečil Lyskamm, poleti pa s Chabodom prvi preplezal Tour des Grandes Jorasses (3807 m). Z Gervasuttijem je bil pozimi 1932 ponovno na Matterhornu po grebenu Hörnli, ponovil Knublovo smer v Gréponu spet s Chabodom in Aiguille Verte po Mummerjevem žlebu. Plezal je z Ghiglionejem Pointe Nini des Périades, v Dolomitih z Gervasuttijem v Pala di San Martino in Sollederjevo smer v Sass Maor. V naslednjih letih se je še bolj posvetil Dolomitom. L. 1934 se je udeležil ekspedicije v Ande, ki jo je organizirala sekcija Torino CAI. Sam je prišel na 6275 m visoki Nevado de Los Leones. Isto leto je v Alpah še zabeležil vrsto vzponov, l. 1935 in 1936 spet največ v Dolomitih in Montblanški skupini. L. 1937 je bil z Ghiglionejem na Korziki in preplezal spet vrsto težkih smeri v Zapadnih Alpah. V letu 1938 je bil pozimi spet na Matterhornu, prvi preplezal južno steno in zapadni greben Petites Jorasses, greben Innominate (z grofom Ugom de Valleplana in vodnikom Grivelom) in Gugliermينو po jugozapadnem stebri z Gervasuttijem.

Ponesrečil se je avgusta 1938 v jugozapadni steni Aiguille de Triolet, čeprav se je gori vselej bližal s primerim »metus reverentialis« (strahospoštovanjem). Ob 25-letnici smrti se ga je spomnila sekcija Tortona CAI z intimno komemoracijo.

POD ŠPIČKO IN MEMORIAM je naslov članka, ki ga je napisala Lotte Hochen-

rieder za jubilejno številko »Bergsteigerja«. S tovariši se je namenila, da iz Poštarske koče preko Špička doseže Jalovec in se vrne po isti poti. Imeli so težave z markacijami, s potjo, nazadnje pa so se le znašli pred zaklenjenim zavetiščem pod Špičkom, čeprav so jim na Poštarski koči zatrčili, da je oskrbovana in odprta. Kljub temu so nekako prišli na podstrežje in tu zmotili pravo mišje carstvo. Ker jih je bilo sedem, med njimi dva Slovence, so hitro naredili red, malo posedeli pred kočo, prečuli slabo noč, naslednji dan pa doživeli razgled na Kugyjevo kraljestvo z Jalovca. Nazaj grede so »mišjo rezidenco pod Špičkom« pustili na miru in se spustili do koče pri izviru Soče, ki jim je mogla potolažiti lakoto samo z juho, imela ni niti kruha niti mesa, vse so pospravili nedeljski izletniki. Avtobusa, ki bi jih popeljal na Vršič, ni bilo, čeprav bi po voznem redu moral biti. Zato so šli peš ob Soči navzdol. Dva kilometra pred domom Zlatorog so ustavili avtobus, ki se je končno le prikazal. Zamudo je »delal«, ker mu je zmanjkalo bencina (ali naj verjamemo? op. ur.). Ko so se na Poštarski koči napili mleka in piva – drugega v nedeljo zvečer tudi tu ni bilo na izbiro – so polegli »utrujeni kot psi«. Sklep: »Kljub vsemu je bila to lepa tura. Čeprav se je vse zarotilo zoper nas tisti dan, se je vedno radi spominjamo.« – torej – vse dobro, če je konec dober. Vendar pa je med vrsticami marsikakšna opomba, ki nam ni v čast in tudi reklama za naš planinski turizem ni kaj prida.

* * *

OSKRBOVANE PLANINSKE
POSTOJANKE V ZIMSKI SEZONI
1966–67

a) stalno:

1 – Julijske Alpe: Planinski dom Tamara, Planinski dom na Vogarju, gostišče Murka na Bledu, Koča na Uskovnici, Koča Zlatorog v Trenti, Dom na Predelu, Erjavčeva koča na Vršiču, Tičarjev dom na Vršiču, Dom na Vrsnem, Litostrojska koča na Sorški planini, Dom na Komni, Koča pri Savici, Zavetišče na Robidovem brdu, Zavetišče Ravne, Dom na Šmarjetni gori, Slavkov dom na Golem brdu, Dom na Lubniku Zavetišča: Farji potok, pri Bertu v Dražgošah, Urban v Dražgošah, Prtovč in Lajše. Planinski dom železničarjev na Vogarju.

2 – Karavanke: Dom Pristava na Javorničnem rovtu, Dom na Peci, Koča na Pikovem, Zavetišče Mihev, Zave-

tišče v Heleni, Poštarska koča pod Plešivcem, Dom na Kofcah, Dom na Zelenici.

3 – Kamniške Alpe: Dom v Logarski dolini, Mozirska koča na Golteh, Zavetišče v Gozdu, Dom v Kamniški Bistrici, Koča pod Olševo, Andrejev dom na Slemenu, Dom pod Storžičem, Koča na Smrekovcu, Dom na Veliki planini, Koča na Starem gradu, Dom na Kravcu, Koča ob žižnici na Kravcu, Mengeška koča na Gobavici, Dom na Resevni.

4 – Pohorje: Mariborska koča, Ribniška koča, Koča na Pesniku, Koča na Osankarici, Ruška koča, Dom pri Treh kraljih, Koča pod Kremzarjevim vrhom, Grmovškov dom pod Veliko Kopo, Koča Planinc, Koča na Roglji, Dom pod Brinjevo goro in Planinski dom Zarja.

5 – Boč: Dom na Boču.

6 – Kozjak: Dom Kozjak, Koča na Žavcarjevem vrhu, Zavetišče Podlipje.

7 – Paški Kozjak: Dom na Paškem Kozjaku.

8 – Zasavje: Koča na Bohorju, Celjska koča, Dom v Gorah, Koča na Kalu, Koča na Kumu, Dom na Šmohorju, Tončkov dom na Lisci, Dom na Jančah, Zavetišče Lovrenc, Dom na Mrzlici, Koča na Zasavski gori.

9 – Gorjanci: Dom na Polomu, Dom Vinka Paderšiča.

10 – Dolenjsko gričevje: Dom na Mirni gori, Gostišče v Črmošnjicah.

11 – Polhograjski dolomiti: Dom na Govejku.

12 – Trnovski gozd: Koča pri izviru Hublja in Koča Kekek na Katarini.

13 – Idrijsko hribovje: Zavetišče na Sivki, Zavetišče na Jelenku, Planinski dom Rudar Vojsko, Dom na Goropekah.

14 – Tržaško-komenski kras: Tumova koča na Slavniku.

15 – Nanos: Vojkova koča na Nanosu, Furlanovo zavetišče pri Abramcu.

16 – Notranjski kras: Koča Mladika na Pečni rebri, Dom na Slivnici.

b) ob sobotah in nedeljah:

1 – Julijske Alpe: Koča dr. Janeza Mencingerja (samo ob nedeljah), Mihov dom na Vršiču, Koča na Gozdu.

2 – Kamniške Alpe: Koča na Kriški gori, Dom Kokrskega odreda na Kališču.

3 – Tržaško-komenski kras: Stjenkova koča na Trstelju.

c) ob določenem času:

Za koče, ki bodo odprte ob določenem času, bo pravočasno objavljeno v RTV ob torkih in petkih po poročilih ob 6. uri jutraj.

Planinska zveza Slovenije

NAROČNIKOM IN BRALCEM

S številko, ki je posvečena Kangbačenu, visokemu cilju II. jugoslovanske himalajske odprave, smo odlašali mesec za mesecem, ker je gradivo zanjo zelo počasni pritekalo. Mnogo nam je bilo na tem, da bi publicistična dokumentacija čim objektivneje prikazala doslej največji podvig jugoslovanskih alpinistov v Himalaji in poročila opremila s posnetki, ki pomenijo dragoceno ponazorilo in himalajistično dokumentacijo posebnega pomena.

V prihodnji številki bomo objavili članke, ki v tej številki niso mogli priti na vrsto (avtorji: Ciril Debeljak, Metod Humar, Pavel Šimenc in Tone Škarja). Poročajo o snemanju, o opremitvi in o dogajanjih nad taboroma III in IV. Obseg številke bi zaradi teh člankov radi povečali, vendar to ni mogoče.

Prihodnja številka bo v glavnem posvečena visokemu jubileju PD Ruše, ki smo ga proslavili lani, letos pa se ga bomo v našem glasilu še enkrat spomnili in nanj opozorili z gradivom, ki nam ga je posredoval mariborski meddržtevni odbor.

Tretja številka bo obravnavala našo lansko kavkaško odpravo.

Zunanjo podobo glasila smo nekoliko spremenili. Upamo, da smo s tem mnogim naročnikom ustregli. Ker bomo s tem tiskom prištedili nekaj prostora, utegne nova oblika vsaj malo prispevati tudi k izboljšanju finančnega stanja PV.

Uredništvo

POPRAVEK

Ko sem pisal članek »Skupna seja treh komisij PZS«, se mi je vrnilo v poglavju »2. Planinska terminologija« (PV št. 9/1965, str. 413) nekoliko netočnosti. Pisec terminologije tov. dr. Škerlak se je lotil dela na željo pristojnih članov PZS in je pisal z njihovo vednostjo.

to

SEVERNA STENA ŠKRLATICE, spominska smer Staneta Šmuca.

Plezali: Roman Robas, Jože Hočevar, Janez Duhovnik, AO Medvode.

Datum: 10. julij 1965.

Čas plezanja: 8 ur.

Ocena: IV, V, 500 m.

Pristop: Iz Krnice do Bivaka I ter po grušču pod stene.

Severna stena Škrlatice: 1. Kugyjeva smer, 2. Spominska smer Staneta Šmuca

Opis: Vstop levo od vpadnice kaminov, ki prerežejo celo steno na levi strani osrednje rdeče grape. Desno navzgor preko plati (IV +) v kamin. Razežaj strmo navzgor (V +) v lažji svet. Desno pod kamine ter po njih 3 razežaje (mestoma IV + k, k). Po krušljivem dnu kaminov še razežaj navzgor ter preko

skoka v kaminih (k, k, V). Levo ven iz kaminov preko lusk ter po lažjem svetu do roba osrednje rdeče grape. Vanjo, 3 razežaje po rdeči, krušljivi steni, v grapo in skozi preduh v Kugyjevo smer. Po njej na vrh.

Sestop: Po poti v Vrata.

Janez Duhovnik

TISKARNA

izdelava vseh vrst
tiskovin, katalogov,
časopisov, revij in knjig

KLIŠARNA

izdelava vseh vrst eno-
in večbarvnih klišejev

KNJIGOVEZNICA

vezava preprostih in
luksuzno opremljenih del

ŠTAMPILJARNA

izdelava vse vrst žigov,
pečatov in knjigoveških črk

ETIKETE

v vseh barvah in
barvnih folijah

TISKARNA

JOŽE MOŠKRIČ

LJUBLJANA

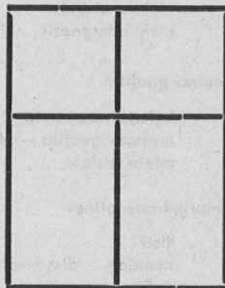
Nazorjeva 6 – Telefon 21-296

impol

INDUSTRIJA METALNIH POLIZDELKOV – SLOVENSKA BISTRICA

proizvaja:

pločevino, trakove, rondela in rondelice,
palice, cevi in profile,
žico, varilno žico in pletene elektro-vodnike,
okna, vrata, fasade in nosilne konstrukcije,
iz aluminija in vseh standardnih aluminijevskih zlitin.

Delovni kolektiv želi vsem članom planinskih društev

SREČNO IN USPEŠNO NOVO LETO

Združene papirnice L J U B L J A N A

LJUBLJANA - VEVČE

Sedež: Vevče
p. Ljubljana-Polje
Ustanovljene leta 1842

Izdelujejo

SULFITNO CELULOZO I. a
za vse vrste papirja

PINOTAN
strojilni ekstrakt

BREZLESNI PAPIR
za grafično in predelovalno industrijo, za reprezentativne izdaje, umetniške slike, propagandne in turistične prospekte, za pisarniški papir in kuverte najboljše kvalitete, za razne protokole, matične knjige, obrazce, šolske zvezke in podobno

SREDNJE FINI PAPIR
za grafično in predelovalno industrijo, za knjige, brošure, propagandne tiskovine, razne obrazce, šolske zvezke, risalne bloke itd.

KULERJE
za kuverte, obrazce, bloke, formularje, reklame in propagandne tiskovine

RASTRIRAN PAPIR
brezlesni in srednjefini za šolske zvezke, za uradne in druge namene

PELURNI PAPIR
bel in barvast

Med našimi najnovejšimi proizvodi je sedaj sobna peč na olje EMO-5, kapacitete 5000 kcal/h. Je sodobne oblike, emajlirana z lepimi ugodnimi barvnimi emajli.

Sobna peč na olje EMO-5 je ekonomična.

Poraba olja od 0,24 do 0,63 kg/h in ogreva toplotno ugoden prostor do 90 m³.

Dobite jo v vseh specialnih trgovinah.

Izdeluje

EMO CELJE

proizvaja:

Elektrometalurške proizvode:

ferokrom suraffine
ferokrom carbure
silikokrom

Elektrokemične proizvode:

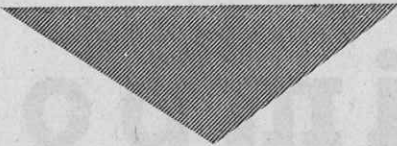
kalcijev karbid
karborund
elektrokorund
elektromagnezit

Umetna gnojila:

kalcijev cianamid
mešana gnojila - nitrofoskal
mlete fosfate

Komprimirane pline:

kisik
acetilen - dissousplin
dušik
zrak

TOVARNA DUŠIKA RUŠE

RUŠE - SLOVENIJA

Brzajovni naslov: AZOT MARIBOR - Tel. 80-108 - Teleprinter 03-312 - Zel. postaja Ruše, industr. tir

N

VSE ZA ŠPORT IN REKREACIJO, ZA IZLETE V HRIBE IN ZA SMUČANJE

vam nudi

TRGOVSKA HIŠA

nama

V LJUBLJANI, TOMŠIČEVA ULICA 2

V III. nadstropju so na izbiro:

- smuči,
- varnostne vezi,
- smučarske in hockey palice,
- drsalke za hockey in umetno drsanje,
- sanke,
- smučarski in drsalni čevlji,
- trenerke,
- smučarski puloverji, čepice, rokavice,
- nahrbtniki,
- termos steklenice za pijačo in za hrano,
- različna oprema za planinske kočje,
- razni nosilci za hrano.

IZBIRA ZA VSAKOGAR – BLAGO DOMAČIH IN INOZEMSKIH
PROIZVAJALCEV – NAKUP TUDI NA POTROŠNIŠKI KREDIT

N

TOVARNA TESNIL IN PLASTIČNIH MAS

proizvaja:

Tesnilne plošče TESNIT v raznih kvalitetah

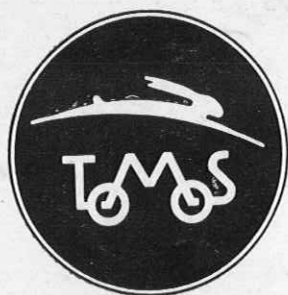
Slojaste plastične mase IZOTEXT in IZOCART

Lepilne filme TEFIX in TERMOLAKIRANE PAPIRJE

Stekleni laminat VITROTEXT

MOTORNA TESNILA in

FILTRE za zrak, olje in gorivo

**TUDI VAM BO MOPED COLIBRI IZVRSTNO SLUŽIL
SAJ ZANJ NI NOBENA STEZA PEOZKA, NOBENA
VZPETINA PRESTRMA**